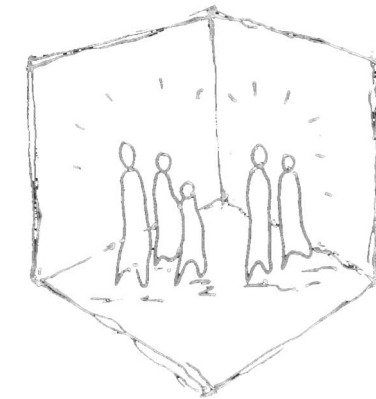

YHDESSÄ AULASSA

YHTEISÖLLISYYS TILASUUNNITTELUN LÄHTÖKOHTANA

YHDESSÄ AULASSA

YHTEISÖLLISYYS TILASUUNNITTELUN LÄHTÖKOHTANA

DIPLOMITYÖ

OULUN YLIOPISTO
TEKNILLINEN TIEDEKUNTA
ARKKITEHTUURIN YKSIKKÖ

31.10.2021
HETA PÄTYNEN

YHDESSÄ AULASSA

YHTEISÖLLISYYS TILASUUNNITTELUN LÄHTÖKOHTANA

Tekijä:

Heta Pätynen

Pääohjaaja:

Aulikki Herneoja

Oulun yliopisto

Teknillinen tiedekunta

Arkkitehtuurin yksikkö

Sivumäärä

96

Merkkimäärä

115 148

Taitto & kuvitus:

Heta Pätynen

© Heta Pätynen 2021

TIIVISTELMÄ

Diplomityö *Yhdessä aulassa, yhteisöllisyys tilasuunnittelun lähtökohtana* on tutkielmapainotteinen kirjallinen opinnäyte, jossa syvennytään tarkastelemaan yhteisöllisyyttä, yhteisöllisyyden tunteen kokemista ja ilmene- mistä julkisissa sekä puolijulkisissa aulatiloissa arkkitehtisuunnittelun näkökulmasta Suomessa. Työ jakautuu kahteen pääasialliseen osaan: teoreettiseen viitekehykseen sekä fenomenologis-hermeneuttiseen analyysiin ja sen tarkasteluun. Diplomityössä tarkastellaan yhteisöllisyysilmiötä, sen reunaehdoja ja taustavaikuttajia, pe- rehdytään yhteisöllisyyden tunteen muodostumiseen teoreettisesta näkökulmasta sekä perehdytään tilakäsit- teiden kautta sosiaalisen vuorovaikutuksen syntyyn tilassa. Arkkitehtuurin näkökulmasta aihetta lähestytään tarkastelemalla aistikokemuksien ja mittakaavan vaikutusta yhteisöllisyysilmiöön sekä perehtymällä ihmisläh- töisiin kaupunkisuunnittelun keinoihin soveltaen niitä sisätiloihin.

Tutkimusstrategiana diplomityössä käytetään laadullista tutkimusta. Työn tutkivassa osassa tarkastelun koh- teena on merkitysyhteyksien osoittaminen arkkitehtonisten tekijöiden ja yhteisöllisyyden tunteen kokemisen välillä. Merkitysyhteyksiä tarkastellaan fenomenologis-hermeneuttisen analyysin ja aineiston lähiluvun avulla. Analyysin kohteena tarkastellaan kahta aulatilaa Kuopion ydinkeskustassa. Analyysi rakentuu alustavan mieli- kuvan luomisesta teknisen tulkinnan pohjalta, kokemuksellisesta tulkinnasta tilassa ja lopullisen ymmärryksen syventämisestä teoreettisessa viitekehyksessä esiin nousseiden arkkitehtuurin tekijöiden vaikutuksen analy- soinnista tilan sosiaalisen ulottuvuuden muodostumisen kannalta.

Diplomityössä tehty selvitystyö, paneutuminen, perehtyminen ja yhteisöllisyyden tunteen vahvistamisen tar- kastelu arkkitehtisuunnittelun näkökulmasta nivoutuu fenomenologis-hermeneuttisessa analyysissa lopputu- lokseen, joka on antanut syvenevää ymmärrystä aiheesta tavalla, jota ei muuten olisi voinut saavuttaa.

IN SHARED LOBBY
SENSE OF COMMUNITY AS BASIS FOR SPATIAL DESIGN

Author:
Heta Pätynen

Thesis supervisor:
Aulikki Herneoja

University of Oulu
Master of science
Architecture

Number of pages:
96
Number of characters:
115 148

Layout & artwork:
Heta Pätynen

© Heta Pätynen 2021

ABSTRACT

Master's thesis, *“In shared lobby, sense of community as basis for spatial design”* is a dissertation-oriented thesis that takes a deeper look at the sense of community, the experience and manifestation of a sense of community in public and semi-public lobby spaces in architectural design point of view in Finland. The work is divided into two main parts: to the theoretical framework, as well as phenomenological-hermeneutical analysis and analysis review. The Master's thesis examines the phenomenon of community, its boundaries and background influencers, familiarize with the formation of a sense of community from a theoretical point of view, and familiarises with the emergence of social interaction in the space through spatial concepts. From the architectural point of view, the subject is approached by examining the impact of sensory experiences and scale effect to sense of community. Additionally, the human-oriented urban planning is studied and adapted to spatial design.

The qualitative research is used as a research strategy in the master's thesis. In the theoretical part of the thesis, the focus of the study is to search connections between architectural factors and a sense of community. Significance connections are examined through phenomenological-hermeneutic analysis and the orientation of the study. The analysis will examine two lobby spaces in the heart of Kuopio. The analysis is built on the creation of a preliminary image on the basis of technical interpretation, experiential interpretation in the space and the deepening of the definitive understanding of the factors of architecture that have emerged in the theoretical frame of reference in terms of formation.

Settlement work, pandering, familiarity and reaffirmation of a sense of community in an architectural design perspective articulates in a phenomenological-hermeneutical analysis that has given a deepening understanding of the subject in a way that could not otherwise have achieves.

”Minä yhtenä ihmisenä tilassa

vaikutan pieneltä ja tila suurelta. Pohdin tilan tuntua, jos ihmisiä tulvisi kaikkialla ja lippuja jo-notettaisiin ulkona asti.

Tuntu olisi ehdottomasti erilainen.”

TYÖN TEKIJÄ

ALUKSI

Jo arviolta vuonna 2017 heräsin ajattelemaan sitä, kuinka yhteisöllisyyspuhe leijui puheissamme, tutkimuksissamme, uutisissamme, lehtiartikkeleissamme ja yleisesti kaikessa viestinnässämme siellä täällä erilaisissa asia-yhteyksissä. Lähes aina viesti oli sama, yhteisöllisyyttä ei ole tarpeeksi, sitä tarvitaan lisää tai se rapistuu vuosi vuodelta. Yhteisöllisyyspuheessa harvemmin kuitenkaan tuodaan esiin valmiita konkreettisia ratkaisuja yhteisöllisyyden lisäämiseen tai vahvistamiseen.

Ensimmäinen kosketukseni yhteisöllisyyden tutkimiseen oli vuonna 2018, kun päätin rakennusarkkitehdin tutkintoni opinnäytteenä kysyä korkeakouluopiskelijoilta kriteerejä yhteisöllisempään opiskelija-asumiseen. Opin- näytetyön kautta tekemäni oivallukset saivat minut kiinnostumaan aiheesta entistä enemmän. Ajatuksissani pohdin yhä uudelleen ja uudelleen millaisia vaikutusmahdollisuuksia yhteisöllisyyden vahvistamiseen arkkiteh- din työssä olisi, ja mitkä ovat näiden vaikutusmahdollisuuksien reunaehdot. Tämä diplomityö on alku omalle arkkitehdin uralleni, mutta myös alkua matkalleni yhteisöllisyyden vahvistamisen parissa.

Haluan esittää mitä syvimmat kiitokseni työni pääohjaajalle Aulikki Herneojalle. Kiitos ammattitaitoisesta ja antoisasta panoksestasi työni ohjaamiselle, se on ollut mittaamattoman arvokasta. Onnistuit ystävällisyydellä, inspiroivilla keskusteluilla ja pohdinnoilla pitämään motivaationi liekin valkoisena. Antamasi ohjaus työlleni on ollut mitä ammattitaitoisinta ja se on työn lopputuleman ohella opettanut minua valtavasti. Kiitos.

Kiitos myös pienimmälle ja samalla myös suurimmalle omalle yhteisölleni, omalle perheelleni – annatte minulle mittaamattoman kiinnittymispinnan elämään. Omalle puolisololleni – kiitos ihan kaikesta, kannat ja luot uskoa tavalla, joka saa minut kukoistamaan. Ja rakkaalle pienelle tytölleni – olet elämäni ilo ja valo.

SISÄLTÖ

- 1 JOHDANTO.....2
- 2 DIPLOMITYÖN TOTEUTUS.....6
  - 2.1 Tutkimusmenetelmät 6
  - 2.2 Diplomityön aiherajaus ja rakenne 8
- 3 TEOREETTINEN VIITEKEHYS.....12
  - 3.1 Yhteisöllisyys käsitteenä 12
  - 3.2 Teoria yhteisöllisyyden tunteen muodostumisesta 19
  - 3.3 Näkökulma tilakäsitteeseen ja tilan ulottuvuuksiin 23
  - 3.4 Ihmislähtöisen kaupunkisuunnittelun periaatteet ja soveltaminen tilasuunnitteluun sisätiloissa.... 29
- 4 ESIMERKKIKOhteiden TARKASTELU JA ANALYYSI 38
  - 4.1 Kohteiden valinnasta 41
  - 4.2 Kuopion museon laajennus 45
  - 4.3 Kuopion Kuntolaakson uimahalli 61
- 5 TARKASTELU JA POHDINTA 76
- LÄHTEET.....81

1 JOHDANTO

Yhteisöllisyys ja sen kautta ihmisten hyvinvoinnin lisääminen on 2000-luvulla puhuttanut Suomessa ja maailmalla. Arkkitehtuurissa yhteisöllisyys on puhuttanut erityisesti kaupunkoja ja asumista suunniteltaessa. Suunnittelijat pyrkivät luomaan yhteisöllisiä kortteleita, asuinkerrostaloja sekä kaupunkitilaa, jossa yhteisöllisyys kukoistaa. Poliittisessa puheessa yhteisöllisyyttä halutaan jatkuvasti lisätä ja yksilöllistymistä esitetään yhteisöllisyyttä vähentävänä tekijänä (Kalliokoski 2020, 1). Yhteisöllisyyspuheessa yhteisöllisyyden lisäksi toistuu käsite yhteisöllisyyden tunne. Molempia käsitteitä yhdistää tulkinnanvaraisuus sekä laaja moniulotteisuus. Yleisenä pyrkimyksenä on pidetty yhteisöllisyyden tunteen tuottamisen kautta tavoiteltua hyvinvointia ja sen lisäämistä. Näiden kahden käsitteen välinen suhde ei kuitenkaan ole suora, yhdensuuntainen tai selvä, vaan molemmilla käsitteillä voidaan viitata erilaisiin ilmiöihin ja yksilöiden subjektiivisiin kokemuksiin. Niillä on myös käsitteellinen yhteys ja

yleisesti yksimielisiä ollaan siitä, että yhteisöllisyyden kokeminen vahvistaa yksilön hyvinvointia. (Kalliokoski 2020, 2)

Arkkitehti Juhani Pallasmaa (1996) on todennut, että ”silmän taide on tuottanut vaikuttavia ja ajatuksia herättäviä rakennelmia, mutta se ei ole auttanut ihmisen juurtumista maailmaan”. Maailmaan juurtumisen voi käsittää integraationa yhteiskuntaan, joka on yksi merkittävä taustavaikuttaja puhuttaessa yhteisöllisyyden tunteen muodostumisesta (McMillan & Chavis 1986). Tutkiessani toiminnallista yhteisöllisyyttä ja sitä, miten arkkitehtisuunnittelulla voidaan pyrkiä vahvistamaan yksilön kokemusta yhteisöllisyyden tunteesta ja yhteisyydestä huomasin, että tilan sosiaalista ulottuvuutta ja sen vaikutusta onnistuneeseen, hyvinvointia lisäävään arkkitehtuuriin ei juurikaan painoteta tilasuunnittelussa. Kuitenkin meillä on biologinen ja jatkuva tarve kuulua johonkin, Pallasmaan (1996)

sanoin juurtua nykyhetkeen, arkkitehtisuunnittelulla voidaan pyrkiä ja onnistua luomaan tällainen kokemus. Suunnittelijalla on mahdollisuus tavoitella työssään tilaratkaisuja, joilla voidaan pyrkiä vaikuttamaan ihmisen hyvinvointiin. Yleisesti pyrkimyksenä on luoda kestävää ja hyvää arkkitehtuuria, joka kohottaa käyttäjiensä mielialaa, lisää hyvinvointia ja onnellisuutta. Sen lisäksi tavoitellaan kestäviä ja ekologisia rakennuksia sekä tiloja, jotka istuvat kulttuuriimme ja joita halutaan käyttää sekä vaalia. Arkkitehtuurin lopputulema alkaa suunnittelijan, arkkitehdin, omasta eksistentiaalisesta kokemuksesta (Pallasmaa 2012, 33). Kun siis tavoitteena on luoda arkkitehtuuria, joka auttaa käyttäjiään integroitumaan yhteiskuntaan sekä sitä kautta vahvistaa yhteisöllisyyden lisääntymistä yhteiskunnassa, on pystyttävä ensin ymmärtämään yhteisöllisyyden tunteen muodostumista, samaistumaan käyttäjän tilakokemukseen ja sitä kautta löytää ne tilalliset tekijät, jotka yhteisöllisyyden kokemiseen vaikuttavat kaikista eniten.

Diplomityö ”Yhdessä aulassa - yhteisöllisyys tilasuunnittelun lähtökohtana” on tutkielmapainotteen kirjallinen opinnäyte, jonka tavoitteena on

syventyä tarkastelemaan yhteisöllisyyden tunteen kokemista ja ilmenemistä julkisissa ja puolijulkisissa aulatilassa arkkitehtisuunnittelun näkökulmasta. Diplomityön aihetta lähestytään tutkimuskysymyksellä *”Miten arkkitehtuurilla voidaan vahvistaa julkisessa aulatilassa koettavaa yhteisöllisyyden tunnetta?”* ja siitä johdetulla alakysymyksellä *”Millaisin arkkitehtisuunnittelun keinoin voidaan pyrkiä vahvistamaan ja tukemaan julkisessa aulatilassa koettavaa yhteisöllisyyden tunnetta?”*.

Diplomityössä tavoitteena on tunnistaa ja nostaa esiin arkkitehtisuunnittelun keinoja, joilla voidaan pyrkiä vahvistamaan tilan sosiaalista ulottuvuutta toiminnallisen yhteisöllisyyden näkökulmasta. Lähtökohtana on tarkastella tutkittavaa aihetta julkisissa ja puolijulkisissa aulatilassa Suomessa. Työn päätavoite on tutkia yhteisöllisyyden sekä yhteisöllisyyden tunteen muodostumista ja verrata tehtyjä havaintoja yleisesti hyväksyttyihin arkkitehtisuunnittelun keinoihin ja tarkastella niitä tilan sosiaalisen ulottuvuuden vahvistamisen näkökulmasta. Vaikka diplomityön aihe sivuaa teoreettisilta osiltaan sosiologiaa, niin sen pääpaino on kuitenkin

arkkitehtuurissa ja tilasuunnittelun tulkinnassa. Tavoitteena tässä diplomityössä on muodostaa käsitys siitä, miten ja millaisin tekijöin yksilöllä muodostuu kokemus yhteisöllisyydestä, taustoittaa arkkitehtuurin alalla jo tunnettuja yhteisöllisyyden vahvistamisen keinoja sekä soveltaa näin muodostuneen teoreettisen viitekehyksen havaintoja fenomenologis-hermeneuttisessa analyysissä. Analyysin avulla aihetta tarkastellaan niin teoreettisesta näkökulmasta kuin tekijän kokemuksellisten havaintojen pohjalta syntyneiden oivallusten johtopäätöksistä päätyen lopputulokseen, jossa diplomityön tekijän tekemät yksityiskohtien tulkinnat vaikuttavat koko diplomityön ongelmanasettelun tulkintaan. Diplomityön aihe on valikoitunut halusta syventyä tarkastelemaan arkkitehtuurin ja arkkitehtisuunnittelun vaikutusta siihen, miten koemme sisätilat yhteisöllisyyden näkökulmasta ja kuinka tilan haluttu sosiaalinen ulottuvuus voidaan saavuttaa.

Tätä tutkimusta siivittää kysymys mielessäni siitä, millaista on ulkoistavan, tarkkailijan rooliin asettavan arkkitehtuurin sijaan tilan sosiaalisen ulottuvuuden huomioon ottava ja yhteisöllisyyttä tukeva arkkitehtuuri.

Diplomityö koostuu kolmesta pääluvusta. Johdannon jälkeen ensimmäisessä pääluvussa, 2. Diplomityön toteutus, esitellään diplomityön tutkimusmenetelmät, aiherajauksen ja rakenteen. Toisessa pääluvussa, 3. Teoreettinen viitekehys, rakentuu syksyn 2020 Arkkitehtuurin tutkimus -kurssin harjoitustyön käsitteiden määrittelyn pohjalta. Luvut 3.1 Yhteisöllisyys käsitteenä sekä 3.2. Teoria yhteisöllisyyden tunteen muodostumisesta ovat keskeisiltä osiltaan syventävien opintojen työstä, joita on syvennetty ja edelleen kehitetty diplomityössä. Kokonaisuudessaan pääluku kolme luo viitekehyksen pääluvulle 4. Esimerkkikohteiden tarkastelu ja analyysi.

DIPLOMITYÖN TOTEUTUS

2 DIPLOMITYÖN TOTEUTUS

2.1 Tutkimusmenetelmät

Tieteenfilosofisesti tarkasteltuna diplomityö suuntautuu hermeneutiikan piiriin, koska sen ongelmanasettelu on muotoiltu niin, että se ohjaa etsimään, havainnoimaan ja analysoimaan tutkittavan aiheen yhtymäkohtia ja löytämään niitä yhdistäviä merkitysyhteyksiä. Työssä pyritään tuottamaan tietoa tutkittavasta aiheesta hahmottamalla, havainnoimalla ja tarkastelemalla arkkitehtisuunnittelun keinojen vaikutusta tilan sosiaaliseen ulottuvuuteen ja yhteisöllisyyden tunteen kokemiseen tilassa. Tiedolla tarkoitetaan tässä diplomityössä tulkintojen prosessia, jossa arkkitehtisuunnittelun keinojen yksityiskohtien tulkinta vaikuttaa koko tutkimuskokonaisuuteen ja laajentaa ymmärrystä aiheesta. Luonteeltaan tutkimus on kuvaava ja analyysoiva, sen ei ole tarkoitus olla todistusvoimainen eikä yksiselitteinen. Työssä käytetään teoreettista pohjaa, jonka avulla pyritään hahmottamaan tutkittavasta aiheesta, arkkitehtisuunnittelun keinojen vaikutuksesta tilan sosiaaliseen ulottuvuuteen,

käsitteellinen malli ja selittämään näiden kahden välistä yhteyttä.

Tutkimusstrategiana käytetään laadullista tutkimusta. Työn tutkivassa osassa tavoitteena on yhteisöllisyyden tunteen kokemiseen vaikuttavien tekijöiden ja arkkitehtuurin psykososiaalisten vaikutuksen merkitysyhteyksien löytäminen. Koska tutkimuksessa pyritään osoittamaan ilmiöiden välisiä yhteyksiä kirjallisen aineiston ja havainnoinnin avulla, tutkimusongelma on aseteltu niin, että valitun aineiston perusteella voidaan selvittää konkreettisia yhteyksiä näiden kahden välillä. Tarkastelun kohteena on merkitysyhteyksien osoittaminen arkkitehtonisten tekijöiden ja yhteisöllisyyden tunteen kokemuksen välillä. Merkitysyhteyksiä ei pyritä selittämään kausaalisuhteena vaan hermeneuttisena analyysinä ja aineiston lähilukuna. Valittu strategia tutkimuksessa korostaa tutkittavan ai-

heen subjektiivista tulkinnallisuutta ja erilaisia merkityksiä. Tutkittavaa ongelmaa lähestytään painottaen arkkitehtisuunnittelun merkitystä yhteisöllisyyden tunteen kokemiseen vaikuttavien tekijöiden näkökulmasta. Aineiston analyysimenetelmänä käytetään laadullista hermeneuttista analyysiä, jossa korostetaan esiintymisympäristön, ilmiöiden välisten yhteyksien merkityksen ja taustan vaikutusta tutkittavaan aiheeseen. Hermeneuttisella aineiston analysoinnilla tavoitellaan aiheen syvälysempää ymmärrystä. Tutkittavaa aihetta analysoidaan lähiluvun avulla, jossa pyritään tulkinnallisesti

tarkastelemaan valittua kirjallista aineistoa. Lähilukua käytetään myös työn havainnoivassa osuudessa, jossa tarkastellaan valittuja jo olemassa olevia tiloja ongelmanasettelun näkökulmasta pyrkien havainnoimaan osoitettuja yhtymäkohtia arkkitehtisuunnittelun keinojen ja yhteisöllisyyden tunteen kokemisen välillä.

”Arkkitehtuuri on kosmokseen, maapallon biosfääriin, ihmisen anatomiaan ja fysiologiaan sidottu vuorovaikutuksellinen kokonaisuus.” (Periläinen 2015, 26)

2.2 Diplomityön aihearajaus ja rakenne

Tutkittavia aiheita ovat arkkitehtisuunnittelun keinot ja niiden vaikutus tilan sosiaaliseen ulottuvuuteen sekä yhteisöllisyyden tunteen kokemiseen vaikuttavat seikat. Työ on rajattu maantieteellisesti koskemaan suomalaisten kokemaa yhteisöllisyyden tunnetta. Maantieteellisellä rajauksella pyritään siihen, että kulttuurin ja kulttuurisidonnaisen arvomaailman vaikutus arkkitehtisuunnittelun keinojen ja yhteisöllisyyden tunteen kokemisen väliin merkitysyhteyksiin voidaan ottaa huomioon. Diplomityön hermeneuttisen analyysin kohteet sijaitsevat Kuopion ydinkeskusta-alueella ja tältä osin työ rajautuu koskemaan Kuopiota. Tavoitteena on kuitenkin, että työn antia voidaan soveltaa muuallakin Suomessa.

Diplomityö käsittelee aihetta arkkitehtisuunnittelun ja arkkitehtuurin näkökulmasta. Tässä työssä pyritään siis arvioimaan arkkitehtisuunnittelun keinoja tilan toiminnallisuuden ja sitä kautta koetta-

van yhteisöllisyyden näkökulmasta taiteellisen arvioimisen sijaan. Arkkitehtuurin määrittäminen ei nykyaikana ole helppoa, mutta yleisesti hyväksytty näkemys arkkitehtuurista on se, että sen pääasiallisena tavoitteena tilasuunnittelussa pidetään käyttäjiä palvelevaa suunnittelua (Nyman 2008, 108).

Tutkittava aihe on rajattu koskemaan julkisiksi tai puolijulkisiksi määriteltäviä sisätiloja. Yhteisöllisyys sekä yhteisöllisyyden tunne ovat käsitteinä laajoja ja monitulkintaisia. Tässä työssä näitä käsitteitä tarkastellaan muutamalta yleisesti hyvin tunnetulta ja hyväksytyltä näkökulmalta myöhäismodernina aikana. Yhteisöllisyyttä tarkastellaan pääasiallisesti toiminnallisen yhteisöllisyyden näkökulmasta. Toiminnallinen yhteisyys voi myös olla lähtökohtaisesti ulkoista ja muodollista, mutta tässä tutkimuksessa sitä tarkastellaan ilmiönä, joka ilmenee toiminnallisesti ja tilallisesti samassa paikassa (Kallio-koski 2020).

Tutkimuksen rakenne on seuraava. Ensimmäisessä luvussa, johdannossa, kuvataan aiheen valintaa tekijän mielenkiinnon ja käytännön merkityksen kannalta, ilmaistaan diplomityön tavoite ja pohjustetaan tutkimusongelman syntyä. Luvussa kaksi, diplomityön toteutus, esitellään ja perustellaan valitut tutkimusmenetelmät, kuvataan työn aiherajausta sekä rakennetta ja tuodaan esiin teoreettisen viitekehysten kannalta tärkeimmät lähteet. Luvussa kolme, teoreettinen viitekehys, syvennyttään työn teoreettiseen osuuteen, jossa pohjaa rakennetaan käsitteiden määrittelyn ja reunaehtojen avulla. Tärkeimpiä käsiteltäviä aihepiirejä ovat yhteisöllisyys ja toiminnallinen yhteisöllisyys, yhteisöllisyyden tunteen muodostuminen ja yhteisöllisyysilmiön reunaehdot diplomityössä. Lisäksi tutkimuksen ongelmanasettelua pohjustetaan tarkastelemalla tilakäsitteitä eri näkökulmista sekä tarkastelemalla aistikokemusten ja mittakaavan välistä suhdetta toisiinsa. Viimeisenä osuutena teoreettisessa viitekehyksessä esitellään ihmislähtöisiä kaupunkisuunnittelun keinoja ja luodaan niistä sisätiloihin sovellettu kokonaisuus. Luvussa neljä, tarkastelu ja analyysi, perehdytään käytettyyn analyttiseen tutki-

musmenetelmään teoreettiselta näkökannalta, perustellaan analyysimenetelmän valintaa, kuvataan analysoitavien kohteiden valintaa sekä esitellään tehdyt analyysit ja niiden pohjalta esille nousseet havainnot. Luvussa viisi, tarkastelu ja pohdinta, tarkastellaan analyysissa tehtyjä havaintoja ja peilataan niitä diplomityön teoreettiseen viitekehyseen sekä tutkimusongelmaan muodostaen lopputuloksista yhteenvedon. Viimeisenä esitellään käytetyt lähteet.

Työn aineisto koostuu tieteellisistä julkaisuista, tutkimuksista, artikkeleista ja kirjoista. Lisäksi aineistona käytetään tekijän fenomenologis-hermeneuttiseen tarkasteluun perustuvia tekstuaalisia ja visuaalisia muistiinmerkintöjä. Yhteisöllisyyttä tarkastellaan yleisellä tasolla käsitteenä sekä Taina Kallioskosken vuonna 2020 julkaiseman väitöskirjan ”Yhteisöllisyyden rajat yhteistoiminnan ja ihmisen perushyvien näkökulmasta” että Seppo Kangaspunnan ym. vuonna 2011 julkaisemassa kirjassa ”Yksilöllinen yhteisöllisyys, avaimia yhteisöllisyyden muutoksen ymmärtämiseen”. Yhteisöllisyysilmiölle muodostetaan reunaehdot Kalliokosken (2020) mukaan ja yhteisöllisyyttä tarkastellaan sosioekonomisesta näkökulmasta Andreas Wittelin (2001) mukaan. Diplomityössä oleellinen teoreettinen osuus perustuu David W. McMillanin ja David M. Chavisin vuonna 1986 luomaan teoriaan yhteenkuuluvuuden tunteen muodostumisesta ja siihen vaikuttavista tekijöistä. Yhteisöllisyyden ja yhteisöllisyyden tunteen muodostumisen lisäksi diplomityössä tarkastellaan tilakäsitettä ja tilan ulottuuksia arkkitehti Ali Madanipourin vuonna 2003

julkaiseman kirjan ”Public and Private Spaces of the City” ja Seija Ridellin ym. teoksen ”Julkisen tilan poetiikkaa ja politiikkaa” (2009) pohjalta. Soveltavan tiedon osuus pohjautuu arkkitehti ja kaupunkisuunnittelija Jan Gehlin ajatuksiin viihtyisästä sekä elävästä kaupunkitilasta sekä hänen muodostamistään ihmislähtöisistä suunnitteluperiaatteista vuonna 2010 julkaistussa kirjassa ”Cities for People”.

3 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

3.1 Yhteisöllisyys käsitteenä

Yhteiskunta muuttuu ja tätä elämäntavan muutosta voidaan kuvata modernisaatioprosessilla. Se jakautuu kolmeen vaiheeseen; esimoderni aika, moderni aika ja kolmantena myöhäismoderniaika, jota elämme. Diplomityön teoreettinen osuus nojaa erityisesti Anthony Giddensin ajatuksiin myöhäismodernista ajasta. Modernisaatioprosessia voidaan lyhyesti kuvata elämäntavan muuttumisella esimodernin syklisestä ensin modernin lineaariseksi ja siitä myöhäismodernin aika-paikka tiivistyneeksi sekä hajautuneemmaksi. (Ks. Sassi 2000; Kangaspunta ym. 2011, 26) Modernisaatioprosessi on muuttanut myös yhteisöllisyyden asemaa yhteiskunnassa. Puhuttaessa yhteiskunnan siirtymästä myöhäismoderniin ajanjaksoon tarkoitetaan yleensä tilannetta, jossa yksilöllistymiskehitys saavuttaa muotoja, jossa yksilön psyykkinen kokemus omasta itsestään voimistuu kulttuurillisen normiston paineesta. Yksilö siis arvioi itseään yhä aiempaa

enemmän ja suunnittelee tarkemmin oman elämänsä kulkua. (Ks. Saastamoinen; Kangaspunta ym. 2011, 65) Yksilöllistymisellä voidaan tarkoittaa ajan kuluessa muotoutuneita prosesseja, joiden aikana tarkasteltavan ihmisen, yksilön, suhde erilaisiin yhteisöihin on muuttunut. Tällaisilla yhteisöillä tarkoitetaan perhettä, sukua, asuinympäristöä ja – yhteisöä, työpaikkaa tai kansallisuuden kokemusta. Yksilön side ja suhde näihin yhteisöihin konkreettisenä ja symbolisena ilmiönä on heikentynyt ja vähitellen jopa kokonaan irtaantunut erilleen. Myöhäismodernissa ajassa yksilöt pyrkivät määrittelemään itseään kuvaamalla elämäntarinaansa, kertomalla tunteistaan ja mielipiteistään sekä ilmaisten näin ollen ainutkertaisuuttaan suhteessa muihin ihmisiin. Aiemmin omaa identiteettiä pyrittiin määrittelemään kollektiivien kautta. (Ks. Kangaspunta; Kangaspunta ym. 2011, 26) Oleellista tässä huomiossa on se, että aiemmin yksilön omat kokemukset,

tunteet, mielipiteet tai ajatukset eivät olleet oleellisia, mutta määrittely tapahtui silti kaksoissidoksen kautta. Identiteetin määritti ennen yhteisö. Nyt yksilön identiteetti rakentuu erillään yhteisöstä, mutta samalla yhteisö mahdollistaa yksilön identiteetin muovautumisen (Ks. Saastamoinen; Kangaspunta ym. 2011, 62).

”[Y]ksilöllistyminen viittaa myöhäismodernin kulttuurin tilaan, jossa korostetaan jokaisen vastuuta oman elämänkulkunsa rakentamisesta tietoisilla valinnoilla, sen sijaan että yksilö tekisi aina kuten muutkin tekevät tai kuten perinteisesti on aina tehty.” (Ks. Saastamoinen; Kangaspunta ym. 2011, 64)

Kuten yllä todettiin, intensiivistyvän yksilöllistymisen suhdetta yhteisöllisyyteen ja yhteisöihin on pyritty selittämään esimerkiksi modernisaatioteorioiden avulla, koska se voidaan nähdä modernisaatioon liittyvänä. Yksilöllistyminen ilmiönä nähdään useiden eri tulkintojen mukaan ongelman muodossa (Ks. Saastamoinen; Kangaspunta ym, 2011, 63). Ongelman ratkaisuksi esitetään Mikko Saastamoisen (2011) tulkinnan mukaan yhteisöllisyyden lisäämistä ja yhteisöjen aseman vahvistamista. (Ks.

Saastamoinen; Kangaspunta ym, 2011, 63) Diplomityön ongelmanasettelu lähestyy yksilöllistymiskehitystä taustoittamalla yhteisöllisyyden uusia muotoja, joita myös puolijulkisissa ja julkisissa aulatiloiissa eletään sekä koetaan. Kun yksilöllistymisen ja yhteisöllisyyden kompleksista kaksisuuntaista yhteyttä voidaan ymmärtää myöhäismodernin ajan näkökulmasta, niin silloin arkkitehtuurin vaikutusta tilan sosiaaliseen ulottuvuuteen voidaan arvioida yhteisöllisyyden kokemisen näkökulmasta.

Diplomityön yhteisöllisyyttä käsittelevä osuus syventyy selvittämään, mitä on yhteisöllisyys ilmiönä ajassamme ja miten sen monitulkintainen merkitys ymmärretään tässä diplomityössä. Työssä käytetään käsitteitä yhteisöllisyys ja yhteisöllinen kuvaamaan ihmisten välistä yhteistoimintaa yhteisössä. Sanan yhteisöllisyys sanakirjamääritelmä tarkoittaa yhteisöllisyyden tunnetta tai tunnetta yhteisöön kuulumisesta ja sanan yhteisöllinen jotakin yhteisölle ominaista tai tyypillistä (Kielitoimiston sanakirja 2021).

Taina Kalliokoski pohtii Väitöskirjassaan (2020) sanan yhteisöllisyys merkitystä tieteenfilosofisesta näkökulmasta. Suomenkielen sana yhteisöllisyys on substantiivin yhteisö abstraktio. Sana yhteisöllisyys mielletään käyttöyhteydessä tunteena yhteisöön kuulumisesta. Puhutaan ilmiöstä, joka on yksilön koettavissa ja johon liittyy vahvasti termi yhteenkuuluvuus. Lähtökohtaisena oletuksena pidetään sitä, että yhteisöllisyys vaatii yhteistoiminnan muodostumista toteutuakseen. (Kalliokoski 2020, 12–13, 151) Sosiologisesta näkökulmasta yhteisöllisyyttä käsitteenä tarkastelevat Leena Paasivaara ja Juhani Nikkilä (2010). Paasivaaran ja Nikkilän mukaan yhteisöllisyys on yleensä määritelty koostuvan vuorovaikutuksesta, yhdessä olemisesta ja tekemisestä, henkilökohtaisesti merkittävistä suhteista, yhteenkuulumisen tunteesta ja luottamuksesta. Yleiskäsitteenä yhteisöllisyys kuvaa yksilöiden välistä yhteistyötä ja monenlaisia yhteistyön eri muotoja. (Paasivara & Nikkilä 2010)

Andreas Wittel (2001) määrittelee yhteisöllisyyttä sosioekonomisesta lähtökohdasta. Wittel toteaa, että yhteisöllisyyden käsitteelle yleistä aiemmin on

ollut se, että sitä leimaa pysyvyys, sosiaalisten suhteiden kiinteys sekä jatkuvuus, sitoutuminen johonkin fyysiseen paikkaan ja yhteinen historiallinen tarina, jonka yksilöt voivat jakaa (Wittel 2001, 51). Tällainen ajattelutapa yhteisöllisyydestä on kuitenkin viime vuosikymmenten aikana muuttunut. Muutos selittyy osin yksilökehityksen ja yksilöllistymisen aikakaudella. Ihmiset muuttavat useammin aiempaan verrattuna ja elämä on muullakin tapaa aiempaa stabiilia elämäntyyliä liikkuvaisempaa. Yhteisöissä yksilöt eivät enää jaa samalla tavalla tarinoita yhteisestä historiasta vaan ennemminkin informaatiota ja elämäntapahtumia. (Wittel 2001, 51) Intensiivistyvä yksilöityminen ei kuitenkaan välttämättä tarkoita yhteisöllisyyden tunteen heikentymistä yhteiskunnassa. Yksilöllistyminen ei näivetä yhteisöllisyyttä vaan pikemminkin muuttaa sen muotoa ja monipuolistaa sitä. (Norris 2002, 189)

Diplomityössä käsitteet yhteisöllisyys ja yhteisöllinen ilmenevät usein kuvaavina ja lähtökohtana näille käsitteille pidetään tässä kappaleessa aiemmin esiteltyjä määritelmiä. Yhteisöllisyys määritettiin tarkoittavan yhteisöllisyyden tunnetta tai tunnetta yhteisöön kuulumisesta (Kielitoimistonsanakirja 2021). Työssä käsite yhteisöllisyyden tunne ja yhteisöllisyys ilmenevät välillä rinnakkain, jolloin yhteisöllisyyden tunteella tarkoitetaan emotionaalista kokemusta ja yhteisöllisyydellä ihmisten välistä yhteistoimintaa sekä yhteyksiä tunnekokemuksen lisäksi. Käsitteelle yhteisöllinen annettiin ylempänä sanakirjamääritys. Kalliokoski (2020) määrittelee adjektiivin kuvaamaan myös esimerkiksi tilanteita, asioita ja tapahtumia, jolloin sanalla voidaan tarkoittaa laadultaan yhteisön kaltaista, niitä koskevaa, niihin kuuluvaa tai assosioituvaa. Tässä työssä adjektiivia yhteisöllinen käytetään nimenomaisessa merkityksessään kuvaamaan yhteisön toimintaa ja yhteisöllisyyden ilmenemistä.

”[T]oiminnallisen yhteisöllisyyden ilmeneminen riippuu ihmisten välisestä vuorovaikutuksesta, mikä tekee sosiaalisessa toiminnassa muodostuvista sosiaalisen todellisuuden ilmiöistä dynaamisia.” (Kalliokoski 2020, 94)

Toiminnallinen yhteisöllisyys

Toiminnallisen yhteisöllisyyden taustalla ovat konkreettiset vuorovaikutusprosessit, joita määrittävät perusluonteiset ja säätelevät normit. Tarkemmin yksilöiden kokemaa yhteisyyttä tarkastellessa on todettu, että yhteenkuuluvuutta tunteakseen yhteisön jäsenet edellyttävät yhteisöltä muitakin kuin alueellisia tai muodollisia tekijöitä. Yhteisön muodostumista tutkittaessa on havaittu, että kyse on ennemminkin yksilöiden välisissä suhteissa ilmenevästä yhteisyydestä ja sitä kautta koetusta yhteenkuuluvuuden tunteesta. Tällöin määrittelyn lähtökohtana pidetään tekijöitä, jotka aikaan saavat yhteenkuuluvuuden tunteen yhteisön jäsenissä. Tällaisia tekijöitä ovat esimerkiksi yhteinen toiminta sekä ajattelutapa.

Yhteenkuuluvuuden tunnetta ilmenee kahden tyyppisissä yhteisöissä: toiminnallisissa ja symbolisissa. Toiminnallisessa yhteisössä yhteenkuuluvuuden tunne muodostuu vuorovaikutuksellisesta ja yhteisestä toiminnasta, johon kuuluu tiiviisti yhteiset tavoitteet, säännöt ja toimintatavat. Symbolisessa yhteisössä taas yhteenkuuluvuuden tunne syntyy yhteisen kulttuurin, jaetun kulttuuriperinnön, ideologian, elämäntavan tai ihanteiden pohjalta. (Nivala 2008, 49–51) Toiminnallisessa yhteisöllisyydessä toiminta siis on yhteistä yhteisön jäsenten kesken ja se voidaan kokea tilallisesti samassa paikassa.

Teoria yhteisöllisyysilmiön rajoista

Aiemmissa kappaleissa tarkasteltiin yhteisöllisyyskäsitettä sekä tuotiin lyhyesti esille yksilökehitystä yhteiskunnassa ja kuvattiin sen vaikutusta yhteisöllisyyteen sekä yhteisöllisyyden monipuolistumiseen. Tämä kappale nostaa esille Taina Kalliokosken (2020) teorian yhteisöllisyyden muodostumisen rajoille. Tarkoituksena on selvittää milloin julkisessa tai puolijulkisessa tilassa voidaan puhua yhteisöllisyyden muodostumisesta ja milloin ei. Kalliokoski (2020) muodostaa väitöskirjassaan ”Yhteisöllisyyden rajat yhteistoiminnan ja ihmisen perushyvien näkökulmasta” yhteisöllisyysilmiön ilmenemiselle rajat kolmen sosiaaliantologisen tason avulla. Nämä kolme tasoa kuvaavat yhteisöllisyyden muodostuvan *fysikaalisena*, *sosiaalisena* ja *psykkisenä* ilmiönä.

Hän muodostaa näillä kolmella eri tasolla perusteet yhteisöllisyyden muodostumiselle tai sille, että yhteisöllisyyttä ei muodostu. Kalliokosken (2020) teoria avaa yhteisöllisyyden suhdetta sosiaaliseen todellisuuteen ehtojen kautta sen mukaan ovatko ehdot: fysikaaliseen todellisuuteen sidoksissa, toiminnan kautta ylläpidettyjä ja muodostuvia vai mielen sisäisten kokemusten kautta muodostuvia. (Kalliokoski 2020, 93)

Yhteisöllisyyden kuvataan muodostuvan

- *Fysikaalisena ilmiönä*
- *Sosiaalisena ilmiönä*
- *Psyykkisenä ilmiönä*

Kuvio 1. Yhteisöllisyyden muodostuminen kolmella sosiaaliantologisella tasolla Taina Kalliokosken (2020) mukaan.

Kalliokosken (2020) teorian ensimmäinen taso on psyykkisesti koettu yhteisöllisyys, joka koostuu ihmisten välisestä sosiaalisesta vuorovaikutuksesta. Yhteisöllisyyden kokemiseen tarvitaan vähintäänkin kaksi ihmistä, joista kumpikin tunnistaa itsessään yhteistoimijuuden. Teorian toinen taso liittyy fysikaaliseen todellisuuteen, jossa yhteisöllisyyttä ei muodostu elleivät yhteistoimijat kykene tunnistamaan ja tunnustamaan yhteyttä toisiinsa. Teorian kolmas taso kuvaa yhteisöllisyyden rajautuvan sosiaalisuuteen: kokemusta yhteisöllisyydestä ei pääse muodostumaan, ellei yhteistoimijoilla ole riittävää alttiutta sekä kykyä sosiaalisuuteen, jonka avulla he suuntautuvat muita yksilöitä kohti. Yhteisöllisyyden kokemusta ei pääse syntymään, ellei yhteistoimijuuteen ryhtyvien välillä ole vuorovaikutusta. (Kalliokoski 2020, 93)

Nämä kolme tasoa auttavat hahmottamaan niitä tekijöitä, joita yhteisöllisyyden tunteen muodostumiseen edellytetään ihmisiltä, olosuhteilta sekä toiminnalta. On diplomityön kannalta tärkeää tunnistaa mihin tekijöihin yhteisöllisyyden tunteen muodostumisessa voidaan arkkitehtisuunnittelun keinoin vaikuttaa ja mihin ei. Tunnistamiseen liittyy vahvasti myös yhteisöllisyyden ilmenemisen rajat, joiden avulla tilan arkkitehtonisten tekijöiden rinnalle voidaan asettaa tilan sosiaaliselle ulottuvuudelle vähimmäisvaatimukset yhteisöllisyyden tunteen kokemisen näkökulmasta.

Yhteisöllisyysilmiön reunaehdot

1. Vähintään kaksi yksilöä, jotka kumpikin tunnistavat itsessään yhteistoimijuuden
2. Yksilöt tunnistavat ja tunnustavat yhteyden toisiinsa
3. Yksilöillä on alttiutta ja kyky sosiaalisuuteen sekä he pystyvät suuntaamaan sen toisiinsa

Kuvio 2. Yhteisöllisyysilmiön reunaehdot Taina Kalliokosken (2020) mukaan.

3.2 Teoria yhteisöllisyyden tunteen muodostumisesta

David W. McMillan ja David M. Chavis (1986) loivat teorian yhteenkuuluvuuden tunteesta. Määritelmä koostuu neljästä osatekijästä, jotka ovat *jäsenyys*, *vaikuttaminen*, *integraatio* ja *tarpeiden täyttämisen* sekä *emotionaalinen yhteys*. Nämä neljä kriteeristöä antavat konkretiaa yhteenkuuluvuuden tunteen muodostumiselle. Myös Taina Kalliokoski (2020) nimeää väitöskirjassaan ”Yhteisöllisyyden rajat yhteistoiminnan ja ihmisen perushyvien näkökulmasta”, yhteisöllisyyden muodostumisen mahdollistavat ennakkoehdot. Kalliokosken mukaan edellytyksenä yhteistoiminnalle ja sen jatkumolle ovat ihmiset, jotka pystyvät toimimaan yhdessä ja kykenevät sosiaalisuuteen, ihmisten luottamus- asenne toisiin ihmisiin ja se, että olosuhteet eivät estä ihmisten välisen yhteyden muodostumista. McMillanin ja Chavisin (1986) neljän osatekijän teoria avaa Kalliokosken (2020) yhteisöllisyydelle asettamia ennakkoehtoja, jotka ovat sisällöltään hyvin samankaltaisia. Työssä tukeudutaankin enemmän McMillanin ja Chavisin (1986) teoriaan, jonka avulla pystytään konkretisoimaan sekä perustelemaan ne arkkitehtisuunnittelun keinot, joilla

voidaan parhaiten vaikuttaa yhteisöllisyyden ilmenemiseen tilassa.

McMillanin ja Chavisin (1986) teorian osatekijällä *jäsenyys*, tarkoitetaan tunnetta osallisena olemisesta, tunnetta siitä, että yksilö on saavuttanut oikeuden kuulua johonkin yhteisöön. Jäsenyyden saavuttamiseksi yksilö antaa henkilökohtaisia resurssejaan panoksena ja näin ollen kokee saavutaneensa paikkansa yhteisössä. Jäsenyydellä tarkoitetaan tässä yhteydessä myös sitä, että on yksilöitä, jotka kuuluvat yhteisöön ja yksilöitä, jotka eivät kuulu siihen. Raja kuulumisen ja kuulumattomuuden välillä mahdollistaa emotionaalisen turvallisuuden tunteen muodostumisen jäsenten kesken. Yksilön tuntiessa kuulumuutta jotain yhteisöä kohtaan, hän tuntee ja odottaa, että hänellä on paikka ja hän sopii yhteisön jäseneksi. Tällainen emotionaalinen turvallisuus mahdollistaa jäsenten välisen suhteiden muodostumisen, joka on toiminnallisen yhteisöllisyyden kokemisen kannalta tärkeää. McMillan ja Chavis nostavat kaksi merkittävää seikkaa rajojen määrittelyä koskien. Yhteisöt tapaavat

luoda ja ylläpitää sääntöjä emotionaalisen turvallisuuden vuoksi siksi, että ihminen luo rajoja turvataksaan henkilökohtaisen tilansa. Ylläpitääkseen rajoja yhteisöt luovat symbolijärjestelmiä, jotka paitsi luovat rajoja myös auttavat yksilöitä integroitumaan yhteisöön. (McMillan & Chavis 1986, 9)

Toinen osatekijä McMillanin ja Chavisin (1986) teoriassa on *vaikuttaminen*, joka on kaksisuuntainen osatekijä. Kaksisuuntaisella vaikuttamisella tarkoitetaan tässä yhteydessä sitä, että yksilö tuntee halua kuulua yhteisöön, jos hänellä on riittävästi val-

taa vaikuttaa yhteisön toimintaan. Toiseen suuntaan osatekijää tarkastellessa yhteisön yhteisyyden tunne riippuu ryhmän kyvystä vaikuttaa jäseniinsä. Teoriassa todetaan, että tämä yhteisöön kaksisuuntaisesti vaikuttava voima toimii yhtäaikaaisesti. Konsensuaalinen validointi eli kokemusten aito ja avoin jakaminen liittyy osana vaikuttamiseen osatekijänä. Se osoittaa, että ihmisillä on luontainen tarve tietää, että asiat, joita he näkevät, tuntevat sekä ymmärtävät ovat totta ja muu yhteisö kokee ja näkee ne samalla tavalla. Lisäksi McMillan ja Chavis toteavat neljä pääkohtaa vaikuttamisesta:

1. Yksilöt hakeutuvat yhteisöihin, joissa kokevat pystyvänsä vaikuttamaan asioihin.
2. Yhteenkuuluvuuden tunteella ja yhteisön vaikutuksella on merkittävä riippuvuussuhde, joka vahvistaa jäsenten suhdetta yhteisöönsä. Siten sekä vaatimustenmukaisuus että yhteisön vaikutus osoittavat jäsenten välisen siteen vahvuuden.
3. Yksilön ja yhteisön tarpeet luovat painetta kokemusten yhdenmukaiselle, aidolle ja avoimelle jakamiselle.
4. Yksilö vaikuttaa yhteisöön ja yhteisö vaikuttaa yksilöön yhtäaikaaisesti.

KUVIO 3. McMillanin ja Chavisin (1986) teorian osatekijän *vaikuttaminen* neljä pääkohtaa.

Kolmas osatekijä McMillanin ja Chavisin (1986) teoriassa on *integraatio ja tarpeiden täyttyminen*. Jotta yhteisön jäsenet pystyvät säilyttämään positiivisen yhteenkuulumisen tunteen, tulee yhteisössä tapahtuvan toiminnan oltava jäsenilleen palkitsevaa ja yhteisöllisyyttä vahvistavaa. Koska yksilöiden ja yhteisöjen välisten suhteiden tutkiminen on psykologiselta näkökannalta monimutkaista, on ollut mahdotonta määrittää kaikki ne tekijät, jotka vahvistavat ja yhdistävät yksilöt tiiviiksi yhteisöksi, jossa yksilöt tuntevat vahvaa yhteenkuulumisen tunnetta. McMillan ja Chavis ovat kuitenkin tutkimuksessaan löytäneet tunnetuimmat yhteisöllisyyttä vahvistavat tekijät. Ensimmäinen tekijä liittyy vahvasti jäsenyyteen. On osoitettu, että yhteisön menestys tai menestyminen lähentää sen yksilöitä ja vahvistaa yhteenkuuluvuuden tunnetta statuksen kautta. Statuksen lisäksi kompetenssin on osoitettu vahvistavan yhteisöä. (McMillan & Chavis 1986, 12) Tutkimukset ovat osoittaneet, että yksilöt ovat kiinnostuneita muista yksilöistä, joiden kompetenssi tai taidot voivat hyödyttää heitä jollain tapaa tai joilta he voivat oppia uusia taitoja. On

todettu, että ihmiset hakeutuvat sellaisten ihmisten tai ryhmien luo, joiden he uskovat hyödyttävän itseään eniten. Tätä ilmiötä kutsutaan yksilön toimintakyvyn ja hänen asuin- ja elinympäristönsä hyväksi yhteensopivuudeksi (Rappaport 1977). Osatekijän ydin yhteisöllisyyden tunteen vahvistamisessa on se, että ihmiset tekevät niitä asioita ja valitsevat ne paikat, jotka parhaiten palvelet heitä ja heidän tarpeitaan (McMillan & Chavis 1986, 13).

Koska yksilön tarpeiden ja kompetenssin täyttämiseen ei ole pystytty osoittamaan selkeää kaavaa, voidaan pohjaa rakentaa jaettujen arvojen ja arvo maailman kautta. Kulttuuri ja perhesuhteet opettavat erilaisia henkilökohtaisia arvoja, jotka indikoivat emotionaalisia ja älyllisiä tarpeita sekä sitä, missä järjestyksessä ne täytetään. Joten, kun yksilöt, jotka jakavat nämä perusarvot yhdistyvät ja he huomaavat, että heillä on samanlaiset tarpeet, prioriteetit ja tavoitteet, syntyy heille käsitys yhteisen toiminnan paremmuudesta sekä siitä hyötymisestä. Osatekijän pääkohdat (KUVIO 4.) yhteisöllisyyden tunteen vahvistamiseksi:

1. Yhteisöllisyyden vahvistaminen ja yksilöiden tarpeiden täyttäminen on yhteisön ensisijainen tehtävä.
2. Yhteisöllisyyden tunnetta vahvistaa tunne statuksesta, yhteisön menestys ja muiden jäsenten taitojen kompetenssi verrattuna yksilöön.
3. Yksilölliset arvot muodostavat pohjan, kun arvioidaan yhteisön kykyä täyttää yksilön tarpeet. On tarpeen tunnistaa yksilölliset arvot, jotka yhteisön jäsenet jakavat. Näin ollen voidaan organisoida ja asettaa tärkeysjärjestykseen toiminnot, joilla tarpeet täytetään.
4. Kun yhteisö kykenee yhdistämään yksilöt niin, että heidän omat sekä muiden tarpeet täyttyvät, muodostuu kestävä yhteisö, jossa koetaan yhteisöllisyyden tunnetta.

KUVIO 4. McMillanin ja Chavisin (1986) teorian osatekijän *integraatio ja tarpeiden täyttäminen* neljä pääkohtaa.

Emotionaalinen yhteys on McMillanin ja Chavisin (1986) teorian neljästä osatekijästä viimeinen. Emotionaalisella yhteydellä tarkoitetaan tässä yhteydessä sitä, että yhteisön jäsenet ovat olleet vuorovaikutuksessa toistensa kanssa ja jakavat näin olleen yhteyden sekä kokemusten kautta muodostuneen yhteisen historian. (McMillan ja Chavis 1986, 13) Yhteisellä historialla ei tässä yhteydessä tarkoiteta perinteistä pitkäaikaista kulttuurillista historiaa vaan vuorovaikutussuhteiden kautta muodostuvaa kokemusten ketjua. Teoriassa todetaan, että

mitä enemmän yksilöt ovat vuorovaikutuksessa keskenään, sitä todennäköisemmin he lähentyvät toisiaan ja alkavat tuntea yhteenkuuluvuuden tunnetta. Tähän vaikuttaa myös vuorovaikutuksen laatu, mitä positiivisempaa vuorovaikutus on, sitä vahvemaksi yhteenkuuluvuuden tunne muodostuu. Positiivisen vuorovaikutuksen lisäksi toiminnan tärkeys vahvistaa tunnetta (McMillan & Chavis 1986, 14).

3.3 Näkökulma tilakäsitteeseen ja tilan ulottuvuuksiin

Tässä kappaleessa tilakäsitettä ja tilan ulottuvuuksia tarkastellaan arkkitehti Ali Madanipourin (2003) ja Seija Ridellin ym. (2009) muodostamien tulkintojen pohjalta. Yleisellä tasolla tilan ulottuvuuksia voidaan tulkita monesta eri näkökulmasta ja tilaa voidaan myös jaotella eri tavoin; fyysisten ominaisuuksien, sosiaalisen ulottuvuuden sekä fenomenologisen lähestymistavan pohjalta. Tämän lisäksi tilakäsitettä voidaan tarkastella absoluuttisena, relationaalisena ja relatiivisena. Tilaa voidaan kutsua yksityiseksi, puolijulkiseksi, julkiseksi tai yhteisölliseksi riippuen sen sosiaalisista prosesseista (Madanipour 2003; Ridell, Kymäläinen & Nyysönen 2009; Kangaspunta ym. 2011). Tämä kappale syventyy tilan fyysisten ominaisuuksien kytkemiseen tilan sosiaaliseen ulottuvuuteen sekä pyrkii selittämään käsitteiden kautta yhteyksiä niiden välillä. Yksityinen ja julkinen tila käsitetään työssä samoin, kuten ne yleisesti hyväksytysti määritetään: omistajuuden ja käyttäjyyden kautta.

Seija Ridell, Päivi Kymäläinen ja Timo Nyysönen esittävät kirjassa ”Julkisen tilan poetiikkaa ja politiikkaa” (2009), että tila voidaan käsitteenä jakaa absoluuttiseen, relationaalseen ja relatiiviseen tilaan. Absoluuttinen on olemassa, vaikka sen olemassaoloa ei ihmismieli tiedostaisikaan. Absoluuttiselle tilakäsitteelle ominaista on maantieteellinen tulkinta, jossa tilaa tarkastellaan pysyvänä rakenteena sijainnin, alueen tai etäisyyden kautta. Relatiivinen tilakäsite on suhteellinen, riippuu esimerkiksi ajasta ja perustuu ajatukseen, jossa tila ei pysy muuttumattomana. Relationaalinen tilakäsite taas on absoluuttisen vastakohta, sen luonne on sosiaalinen ja se syntyy sosiaalisen kanssakäymisen seurauksena. Relationaaliselle tilakäsitteelle ominaista on, ettei tilan katsota olevan tyhjä säiliö tai fyysinen suoja, vaan sille tulkitaan muodostuvan suhde käyttäjiin, esineisiin, asioihin ja tapahtumiin. (Ridell, Kymäläinen & Nyysönen 2009) Tilaa voidaan siis jaotella ja käsitteellistää monella eri tavalla. Diplomityön kannalta oleellista on tarkastella tilaa relationaalisen tilakäsitteen kautta, koska työssä

pääasiallisesti tutkitaan ja tarkastellaan tilaa yhteiskunnallisesti muotoutuvana, sosiaalisten suhteiden muodostamana sekä sosiaalisen ulottuvuuden omaavana. Tällä tarkoitan sitä, että työssä tilakäsitteen tarkastelun avulla pyrin linkittämään tilan fyysisen luonteen sen sosiaaliseen ulottuvuuteen ja nostamaan esille arkkitehtisuunnittelun kannalta tärkeitä huomioita yhteisöllisyyden tunteen kokemisen kannalta tilassa.

”[R]elationaalinen tilakäsitys sopii erityisen hyvin tutkimukseen, jossa tilaa tarkastellaan kulttuurisesti ja yhteiskunnallisesti muotoutuvana. Tilaa ei tällöin nähdä neutraalina säiliönä tai kulissina ihmisten toiminnalle, vaan sen katsotaan muodostuvan aina suhteessa ihmisiin, esineisiin, asioihin tai tilanteisiin.” (Ridell, Kymäläinen & Nyysönen 2009)

Puhuttaessa relationaalisesta tilakäsitteestä ja tilan sosiaalisesta ulottuvuudesta on nostettava esille että, sosiaalisella tarkoitetaan ihmisten välistä kanssakäymistä, joka on sosiaalisesti rakentunut. Tämä tarkoittaa sitä, että sosiaalinen todellisuus riippuu tulkitsijastaan ja se on olemassa sosiaaliseen kanssakäymiseen osallistuville. (Kalliokoski

2020, 43–44) Tilan sosiaalinen ulottuvuus on siis tulkitsijastaan riippuvainen, kun taas materiaaliset seikat ovat osaltaan olemassa materiaalisessa todellisuudessa, joka on riippumattomia tulkitsijastaan. Mutta mikäli materialle annetaan jokin sosiaalisuutta tukeva funktio, tulee siitä osa sosiaalista systeemiä (Kalliokoski 2020, 45). Muodostan osittain diplomityön tilan sosiaalisen ulottuvuuden yhteyden arkkitehtuuriin Kalliokosken (2020) mukaan. Tilassa oleva materia, esimerkiksi kiinteä kalustus, voi pääasiallisen käyttötarkoituksensa ohessa olla osa tilan sosiaalisen ulottuvuuden rakentumista ja tukemista.

Tilaa analysoitaessa fyysisten ominaisuuksien näkökulmasta sen piirteet luovat karkean tulkinnan yksityisyydestä tai julkisuudesta. Fenomenologinen analyysi avaa kokemuksellista suhdetta tilaan ja se on tunnustettu lähestymistapa tarkastella tilan vaikutusta yksilöön kokemuksellisesta näkökulmasta. Yleisesti julkinen tila ymmärretään kaikille avoimeksi. Yksityinen tila taas nähdään yksittäisten ihmisten käyttämäksi ja sen käyttöoikeutta on rajattu. Käsite julkisesta tilasta nojaa ihanteeseen,

jossa kuka tahansa yhteiskunnan jäsen on oikeutettu julkisessa tilassa tulla nähdyksi, osallistua toimintaan, ilmaisemaan itseään ja olemaan sosiaalinen (Ridell, Kymäläinen & Nyyssönen 2009). Tilan yksityisyys tai julkisuus muodostuu sosiaalisten prosessien kautta, se ei ole tilalle synnynnäistä eikä luontaista. Julkisessa tilassa voi ilmetä yksityisyyttä ja tilan julkisuusaste voi vaihdella. (Ridell, Kymäläinen & Nyyssönen 2009) Yleistä on kuitenkin, että julkinen ja yksityinen tila nähdään usein toisistaan erillisinä.

Arkkitehti Ali Madanipour (2003) tulkitsee tilan yksityisyyttä ja julkisuutta teorialla, jossa ensimmäinen raja yksityisyyden ja julkisuuden välillä sijaitsee ihmiskehossa jakaen sisäisen minuuden täydelliseen yksityisyyteen muuhun ulkomaailmaan verrattuna. Seuraava taso yksityisessä tilassa on ihmisen henkilökohtainen tila, joka on subjektiivinen ja samaan aikaan objektiivinen alue ihmisen ympärillä. Subjektiivisen henkilökohtaisesta tilasta tekee se, ettei se ole fyysisesti nähtävissä ja se riippuu täysin henkilön omasta kokemuksesta, kun taas ob-

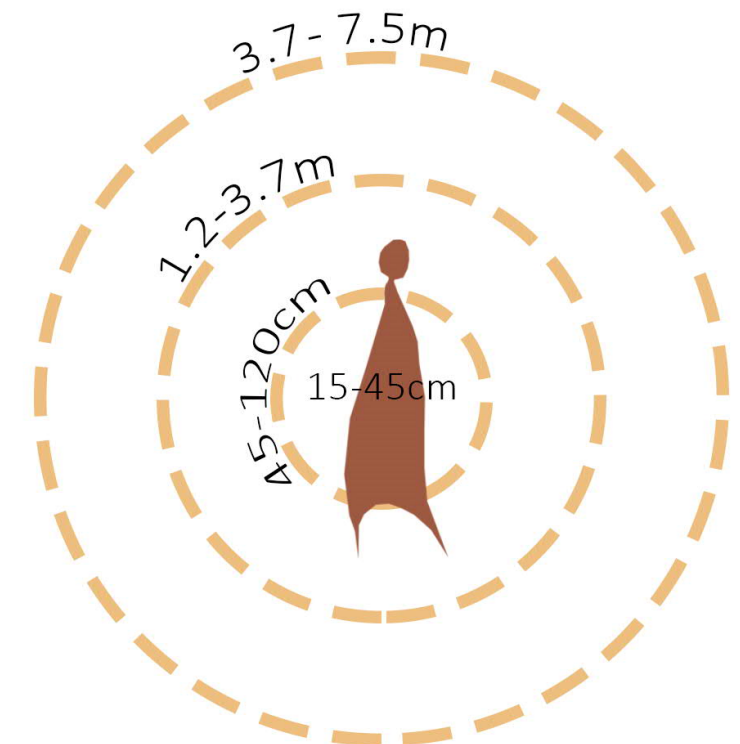
jektiiivisuus syntyy henkilön ja muiden ihmisten yhteisestä uskosta sen olemassaolosta. Ihmismielen yksityisyyden lisäksi henkilökohtainen tila on yksityinen tila, joka kulkee ihmisen mukana kaikkialle. Henkilökohtaisen tilan säilyminen julkisilla paikoilla vahvistaa ihmisen turvallisuuden tunnetta, lisää itsevarmuutta ja sitä kautta parantaa mahdollisuuksia sosiaalisuuteen. Haluttu yksityisyyden taso saavutetaan henkilökohtaisen tilan ja sosiaalisten rajojen ylläpitämisellä, jossa keskeinen ryhmäytymisen säätelyprosessi on kontrolloitu yksilön ja ryhmän näkökulmasta. Väentungos ja sosiaalinen eristäytyminen ovat merkkejä siitä, että julkisen tilan ajattelua henkilökohtaisen yksityisyyden tasoa ei ole saavutettu suunnittelulla. (Madanipour 2003; Gehl 2011)

Mittakaavan vaikutuksesta aisteihin ja vuorovaikutuksen luonteeseen

Jan Gehl (2010) jaottelee ihmisen aistit kahteen pääluokkaan. Etäältä aistittaessa käytetään näkö-, kuulo- ja hajuaistia ja lähellä tunto- ja makuaistia. Aistien käyttö ja etäisyys vaikuttavat ihmisten välisen vuorovaikutuksen syntyyn sekä luonteeseen. Tutun henkilön voi tunnistaa 50–70 metrin etäisyydeltä ja ilmeitä sekä eleitä pystytään tulkitsemaan 22–25 metrin etäisyydeltä. Luontevaan ja toimivaan keskusteluun pystytään jo 7 metrin etäisyydeltä. (Gehl 2010, 33–35) Kun pyritään mahdollistamaan ja vahvistamaan ihmisten välistä vuorovaikutusta sisätiloissa yhteisöllisyyden tunteen kokemisen näkökulmasta, on tiedostettava, että etäisyyksien, vuorovaikutuksen synnyn ja aistien välinen suhde on tärkeää huomioida. Etäisyyksien ja mittakaavan pitämistä suunnittelun lähtökohtana voidaan perustella sillä, että ihmisen kyky havainnoida ja vuorovaikuttaa ei juuri muutu tultaessa kaukaa noin 25 metrin etäisyydelle, mutta lähietäisyydellä jokaisella metrillä on vaikutusta vuorovaikutuksen laatuun. Suunniteltaessa tiloja ihmistoi-

minnalle täytyy etäisyyksien mittakaava tilassa ottaa huomioon tilan sosiaalisen ulottuvuuden kannalta.

KUVIO 5. (alla) Vuorovaikutuksen luonteeseen vaikuttavat etäisyydet Edward T. Hallin mukaan.

Ihmisen aistijärjestelmä pystyy havainnoimaan suuren määrän tietoa pitkienkin etäisyyksien päästä. Aistiärsykkeiden rekisteröinti vähenee kuitenkin lähietäisyyksillä, mutta samalla ne muuttuvat tunteiden säätelyn kannalta intensiivisemmiksi ja merkityksellisemmiksi. Lähietäisyydellä aktivoituville aisteille yhteistä on niiden vahva sidos muodostuviin tunteisiin. Jan Gehl (2010) esittää kirjassaan ”Cities For People” antropologi Edward T. Hallin teorian neljästä eri vuorovaikutusetäisyydestä, jotka voidaan erotella pelkän puheäänen voimakkuuden perusteella. Ihmisen ollessa suorassa vuorovaikutuksessa toisen ihmisen kanssa, hän hakee luonnostaan sopivan etäisyyden vuorovaikutuksen luonteen perusteella. (Jan Gehl 2010 47–49)

Edward T. Hall esittää kirjassa ”The Hidden Dimension” (1966), että etäisyys ihmisen välillä määräytyy siis vuorovaikutuksen luonteen perusteella ja neljä eri etäisyyttä ovat *intimietäisyys* 15–45 cm, *henkilökohtainen etäisyys* 45–120 cm, *sosiaalinen etäisyys* 1,2–3,7 m ja *julkinen etäisyys* eli 3,7–7,5 m (KUVIO 5.). Intimietäisyydellä kyetään ilmaise-
maan voimakkaita tunteita, kuten rakkautta, hel-

lyyttä, läheisyyttä, vihaa ja raivoa. Etäisyys on riittävän pieni kosketukseen ja tällä etäisyydellä aistitaan tunteita lähinnä olevilla aisteilla eli haju- ja tuntoaistilla. Henkilökohtaista etäisyyttä ilmenee tavallisesti toisilleen läheisten tai tuttujen ihmisten kesken. Henkilökohtainen etäisyys ja henkilökohtainen tila eroavat toisistaan niin, että henkilökohtainen tila on tila, jota yksilöt pyrkivät ylläpitämään ympärillään kehonsa jatkeena ja henkilökohtainen etäisyys taas on mitta kahden yksilön välillä. Sosiaalisen etäisyyden päässä toisista keskustellaan luontevasti esimerkiksi työstä, vapaa-ajasta, harrastuksista ja arkisista asioista. Etäisyys vastaa esimerkiksi taukuhuoneen oleskeluryhmän huonekalujen fyysistä etäisyyttä. Julkinen etäisyys on yhteydessä muodolliseen vuorovaikutukseen ja viestintä on usein vain yksipuoleista. (Hall 1966, 113–129) Kyseessä voi olla vaikkapa luennoitsijan, ohjaajan, opettajan tai puhujan etäisyys kuulijoihin. Myös toiminnan valvominen tapahtuu usein tältä etäisyydeltä.

Luontevan vuorovaikutuksen syntyminen vaatii tilaa ja yksilön oma henkilökohtainen intiimivyöhyke on noin käsivarren mitta. Tämän intiimin vyöhykkeen säilyttäminen tilanteissa, joissa ihmisiä on paljon ja tilaa vähän, vahvistaa turvallisuuden tunnetta. (Gehl 2010, 49) Tämän perusteella aisteilla ja etäisyyksillä näyttäisi olevan vaikutus vuorovaikutuksen laatuun myös sisätilojen arkkitehtuurin kannalta. Tasapainon löytäminen riittävän vapaan tilan ja käytännöllisyyden välillä on onnistuneen tilakokemuksen perusta myös yhteisöllisyyden kannalta. Koska ihminen aistii horisontaalitasolla parhaiten, on tilan yksitasaisuus olennainen seikka tilan sosiaalisen ulottuvuuden muodostumisen näkökulmasta. Kun kaikki toiminnot ja tilan luonne voidaan aistia ihmisen aistijärjestelmän kannalta optimaalisesti, muodostuu tilassa toimiminen luontevaksi. Liian avoin ja ylimitoitettu tila ei mahdollista intensiivistä vuorovaikutuskokemusta, koska etäisyydet ihmisten välillä jäävät kuin luonnostaan pitkiksi.

Mittakaavan huomioiminen tilasuunnittelussa tarkoittaa etäisyyksien huomioimisen lisäksi myös kokonaisvaikutelman ja yksityiskohtien mittakaavaan paneutumista. Aulatilán sosiaalisen puolen esiintuomiseksi tilán soveltuminen seisokseluun, istumiseen, katseluun, kuunteluun sekä keskusteluun on olennaista. Yhteisöllisyyden tunteen kokemisen näkökulmasta tilán yksityiskohdilla voidaan vahvistaa sosiaalisuuden esiintymistä.

”Tasapainon löytäminen riittävän vapaan tilán ja käytännöllisyyden välillä on onnistuneen tilakokemuksen perusta myös yhteisöllisyyden kannalta. Koska ihminen aistii horisontaalitasolla parhaiten, on tilán yksitasaisuus olennainen seikka tilán sosiaalisen ulottuvuuden muodostumisen näkökulmasta.”

3.4 Ihmislähtöisen kaupunkisuunnittelun periaatteet ja soveltaminen tilasuunnitteluun sisätiloissa

Tässä kappaleessa käsitellään arkkitehti ja kaupunkisuunnittelija Jan Gehlin ajatuksia viihtyisästä sekä elävästä kaupunkitilasta sekä hänen muodostamiinsa ihmislähtöisiä suunnitteluperiaatteita. Gehl käsittelee kirjassaan ”Cities for People” (2010) kaupunkisuunnittelua ihmisen näkökulmasta pyrkien antamaan konkreettisia suunnittelutyökaluja kaupunkien suunnitteleville. Tässä kappaleessa sovelletaan Jan Gehlin (2010) ajatuksia sekä hänen muodostamia suunnitteluperiaatteita sisätilasuunnitteluun tilan sosiaalisen ulottuvuuden parantamiseksi. Keskeisimmät suunnitteluperiaatteet, joita Gehl (2010) esittää kaupunkien suunnitteluun ovat ihmisen mittakaava ja näkökulma, elävän, turvallisen, terveellisen sekä kestävän kaupunkitilan luominen. Laadukkaan kaupunkitilan luomisen ydintä on ihmislähtöisyys ja ihmisten viihtyminen. (Gehl 2010, 5–7) Ajatus viihtyisästä, kutsuvasta ja elävästä tilasta luo pohjan myös tälle diplomityölle, koska tilan sosiaalinen ulottuvuus ja sitä kautta yh-

teisöllisyys sekä yhteisöllisyyden tunteen muodostuminen edellyttää tiloihin ihmisiä, jotka toimivat sosiaalisesti ja yhteisöllisyyttä tukien. Ihmislähtöisyys sekä sitä kautta elävyys ja houkuttelevuus parantavat myös tilan turvallisuutta, joka on yksi tärkeä kulmakivi yhteisöllisyyden tunteen muodostumisessa.

McMillain ja Chavis (1986) painottavat teoriassaan, että kokeakseen yhteisöllisyyden tunnetta, tulee yksilöiden tuntea olevansa fyysisesti ja sosiaalisesti turvassa. Heidän on siis koettava turvallisuuden tunnetta kyetäkseen olemaan sosiaalisia ja sitä kautta pystyäkseen tuntemaan yhteisöllisyyden tunnetta. Tilan turvallisuuden on siis muodostuttava niin henkisistä kuin fyysisistäkin tekijöistä. (McMillain & Chavis 1986) Sisätiloissa turvaa ei tarvita moottori- tai pyöräliikenteeltä, saati huonoilta sääolosuhteilta vaan ennemminkin uhattuna olemiselta ja toisilta ihmisiltä. Suomessa sisätilojen kontrolloidut sisäilmastolliset olosuhteet auttavat

vähentämään epämiellyttäväksi koettuja fyysisiä tuntemuksia esimerkiksi lämpötilojen vaihtelun, pölyn tai valaistuksen osalta. Lähtöoletuksena pidetään sitä seikkaa, että fyysistä turvallisuutta sisätiloissa parantaa valvonta, valaistus, tilan avoimuus sekä hyvät näköyhteydet ja muut ihmiset.

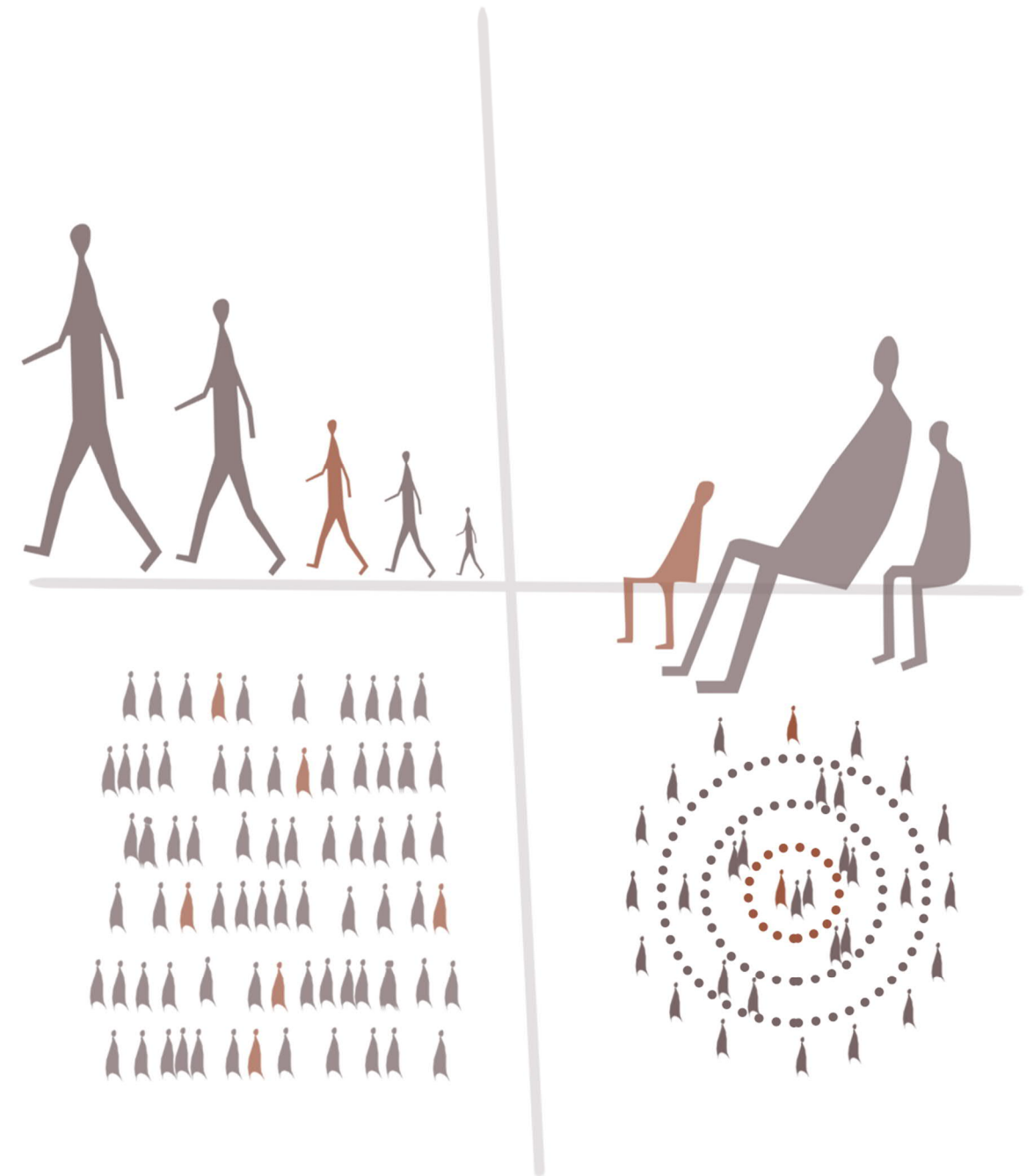
Gehlin (2010) suunnitteluperiaatteiden ydinajatus tuo esille suunnittelun kannalta merkityksellisiä vaihtoehtoja pareittain. Viisi paria ovat: toimintojen kokoaminen ja hajauttaminen, integrointi ja erottaminen, luokseen kutsuminen ja torjuminen, avaaminen ja sulkeminen sekä lisääminen ja vähentäminen. Sisätiloissa näitä samoja periaatteita voidaan soveltaa pienemmässä mittakaavassa. Tilan mitoituksella voi tukea toimintojen kokoamista ja integrointia niin, että tilat koetaan kutsuvina sekä niihin muodostuu mahdollisuus oleskelulle sekä viipymiselle tilassa. Henkistä turvallisuuden tunnetta voidaan vahvistaa fyysisten tekijöiden ohella myös tilan toimintojen sijoittelulla sekä elävällä tunnelmalla. (Gehl 2010)

Julkisissa tiloissa näkö- ja kuuloyhteys ovat yleisimmät ja tärkeimmät vuorovaikutuksen muodot. Näkö- ja kuuloyhteyden avulla saadaan tietoa muista ihmisistä, heidän tunteistaan ja aikomuksistaan, yleiskuva tilanteesta, inspiraatiota sekä pystytään säätämään vuorovaikutuksen laatua. Näiden aistiyhteyksien huomioiminen suunnittelussa voi mahdollistaa tilan kutsuvuuden, kun taas huomiotta jättäminen voi johtaa tilan torjuvaan luonteeseen, jossa aistiyhteydet eivät toimi halutulla tavalla. Tilan kutsuvuus aistiyhteyksien näkökulmasta vaatii esteettömiä näköyhteyksiä, sopivan lyhyitä etäisyyksiä, hyvää äänimaailmaa ja yksitasoisuutta. Kun ihmiset pystyvät näkemään sekä kuulemaan toisensa, vuorovaikutus ihmisten kesken on mahdollista ja myös sen syveneminen on mahdollista. (Gehl 2010, 236)

Tässä kappaleessa sovelletaan yllä esiteltyjä Jan Gehlin (2010) ajatuksia sekä hänen muodostamiinsa suunnitteluperiaatteita sisätilasuunnitteluun tilan sosiaalisen ulottuvuuden parantamiseksi. Gehlin (2010) ihmislähtöisen kaupunkisuunnittelun suunnitteluperusteet antavat pohjan diplomityön arkkitehtisuunnittelun näkökulmalle. Suunnitteluperusteita sovelletaan sisätiloihin hyödyntäen niitä tarkasteltaessa tilassa koetun yhteisöllisyyden tunnetta arkkitehtisuunnittelun näkökulmasta. Suunnitteluperiaatteet auttavat hahmottamaan yhteisöllisyyden tunteen muodostumisen ja arkkitehtisuunnittelun välistä yhteyttä muodostaen teoreettisen kiinnittymispinnan aiheeseen. Tämä diplomityö soveltaa suunnitteluperiaatteita, joita voidaan hyödyntää luonteensa puolesta myös sisätiloissa. Nostan esille, että Gehlin (2010) ihmislähtöisen kaupunkisuunnittelun ydintä on liikennesuunnittelu ja erilaisten kulkutapojen hallinta, mutta diplomityön sisätilapainotuksen vuoksi liikennesuunnittelu jätetään tämän diplomityön ulkopuolelle.

Aiemmin esitellyistä Jan Gehlin (2010) kaupunkien suunnitteluun tarkoitetuista suunnitteluperiaatteista olen johtanut diplomityöhöni sovelletut suunnitteluperiaatteet, joiden tarkoitus on tukea yhteisöllisyyden tunteen kokemista julkisissa ja puolijulkisissa aulatiloissa. Sovelletut suunnitteluperiaatteet jakautuvat neljään eri osaan (KUVIO 6.): *kriittiseen massan mahdollistamiseen, ihmismäärän lisäämiseen, oleskelun mahdollistamiseen ja reuna-alueiden huomioimiseen*. Seuraavaksi avaan suunnitteluperiaatteiden sisältöä Jan Gehlin (2010) kaupunkisuunnitteluperiaatteiden ja yhteisöllisyyden tunteen muodostumisen näkökulmasta. Yhteisöllisyyden kokemisen näkökulmaa edustaa jo aiemmin esiintuodut lähteet yhteisöllisyyden muodostumisesta ja yhteisöllisyyden kokemisesta.

KUVIO 6. (Oikealla) Arkkitehti Jan Gehlin (2010) ihmislähtöisistä kaupunkisuunnitteluperiaatteista johdetut sovelletut suunnitteluperiaatteet: *Kriittisen massan mahdollistaminen, ihmismäärän lisääminen, oleskelun mahdollistaminen ja reuna-alueiden huomioiminen*.

Ensimmäinen Jan Gehlin (2010) mukaan johdetuista suunnitteluperiaatteista on *kriittisen massan mahdollistaminen*, jolla tarkoitetaan sitä, että tila pyritään suunnittelemaan monipuolisten toimintojen avulla ihmismassoille houkuttelevaksi sekä kutsuvaksi ja tilassa tapahtuvan vuorovaikutuksen laadua pohditaan toimintojen sekä mittakaavallisten etäisyyksien kautta. Lähtökohtana pidetään Ridellin, Kymäläisen ja Nyyssösen (2009) teoriaa siitä, että tila tarvitsee ihmisiä, jotta sosiaalinen vuorovaikutus on mahdollista sekä Edwart T. Hallin (1990) teoriaa vuorovaikutuksen laadun määräytymisestä henkilöiden välisen etäisyyden perusteella. Ensimmäinen sovellettu suunnitteluperiaate nojaa myös Jan Gehlin (2010) ajatusmalliin: jotain tapahtuu, koska jotain tapahtuu. Gehl painottaa sitä, että positiivisessa kierteessä ihmiset tulevat sinne missä muut ihmiset ovat, ja jotta ihmiset tulevat, on oltava paikkoja luoda sosiaalisia tapahtumia. (Gehl 2010, 65)

Toinen Gehlin (2010) mukaan johdetuista suunnitteluperiaatteista on *ihmismäärän lisääminen*, jonka taustalla on Gehlin ajatus siitä, että ihmiset viettävät enemmän aikaa paikoissa, joissa on muitakin ihmisiä. Suunnitteluperiaatteen taustalla on myös Ridellin, Kymäläisen ja Nyyssösen (2009) aiemmin mainittu teoria sekä Chavisin ja McMillanin (1986) teoria yhteisöllisyyden tunteen muodostumisesta. Kaikissa näissä yhtäläistä on se, että yhteisöllisyys ilmenee ihmisten kautta ja toteutuakseen tilassa, paikalle vaaditaan ihmisiä. Mitä enemmän ihmisiä on, sitä todennäköisempää on yhteisöllisyyden tunteen kokeminen ja sitä kautta yhteisöllisyyden vahvistuminen. (Ridell, Kymäläinen & Nyyssönen 2009, Chavis & McMillan 1986) Toinen suunnitteluperiaate eroaa ensimmäisestä periaatteesta siten, että kriittisellä massalla tarkoitetaan kokonaisvaltaisempaa kuvaa ihmisten minimäärästä tilassa yhteisöllisyyden tunteen kokemisen kannalta, kun taas ihmismäärän lisäämisellä viitataan tarpeeseen lisätä konkreettisesti ihmisten määrää tilassa turvallisuudentunteen kokemisen sekä sosiaalisen kestävyysnäkökulmasta. (Ridell, Kymäläinen & Nyyssönen 2009, Chavis & McMillan 1986, Kalliokoski 2020) Oleellista tällöin

on monipuoliset ja vaihtelevat toiminnot, sopiva mittakaava sekä luontevat solmukohdat. (Gehl 2010)

Lisäksi lähtökohtana on arkkitehti Ali Madanipourin (2003) ajatusmalli yksityisen ja julkisen tilan dynaamisesta luonteesta. Aiemmin todettiin, että henkilökohtaisen tilan säilyminen julkisilla paikoilla vahvistaa ihmisen turvallisuuden tunnetta, lisää itsevarmuutta ja sitä kautta parantaa mahdollisuuksia sosiaalisuuteen. Yksityisyyden ylläpitäminen henkilökohtaista tilaa ylläpitämällä on monesti mahdollista, kun ihmisellä on tilaa liikkua ja säätää vapaasti etäisyyttään suhteessa toisiin ihmisiin. Tämä lisää Madanipourin (2003) mukaan turvallisuuden tunnetta ja mahdollisuuksia vuorovaikutuksen syntyyn merkittävästi. Yksityistä tilaa voidaan myös ylläpitää henkilökohtaisen tilan ylläpitämisen lisäksi muodostamalla toiminnalla yksityinen tila julkiseen tilaan. Tämä voisi tarkoittaa esimerkiksi uppoutumista kirjan pariin sekä puhelimen tai tietokoneen intensiivistä käyttöä. Näin ollen ihminen ”kutoo” ympärilleen yksityisyyden verhon, johon hän tiiviisti kietoutuu. Erityisesti tämä Madanipourin (2003) esittämä ajatus yksityisen ja julkisen tilan

dynaamisesta luonteesta antaa mielenkiintoisen näkökulman diplomityöhön. (Madanipour 2003)

Kolmas Gehlin (2010) mukaan johdetuista suunnitteluperiaatteista on *oleskelun mahdollistaminen*, jolla tarkoitetaan sitä, että kriittistä massaa ja ihmismäärän lisäämistä pyritään tukemaan suunnitteluratkaisuilla, jotka tarjoavat mahdollisuuden viipymiseen tilassa ja parantavat turvallisuuden tunteen kokemista siellä. Gehl (2010) painottaa kaupunkisuunnitteluperiaatteissaan oleskeluun kannustamista viipymisajan pituuden kautta. Hän kuvaa oleskeluajan pituuden vaikuttavan merkittävästi tilan kutsuvuuteen ja houkuttelevuuteen. Muutamat tilassa pitkään viipyvät ihmiset lisäävät muidenkin tilassa vierailevien ihmisten oleskeluun ryhtymisen todennäköisyyttä verrattaessa suureen määrän ihmisiä, jotka viipyvät tilassa vain hetken. Gehl (2010) listaa tärkeimpiä tekijöitä oleskelun kannalta kaupunkitilassa, joista nostan esille sisätiloihin sovellettavat tekijät. Näitä ovat: esteettömyys, miellyttävät istumapaikat ja niistä avautuvat mielenkiintoiset näkymät, lepäämiseen sopivat penkit, tuet nojaamiseen seisossa, valaistus ja

epäsuora valo, vaihteleva mittakaava sekä miellyttävä akustiikka ja sisäilmasto. Lisäksi Gehl (2010) korostaa luonnonläheisyyden merkitystä oleskeluun ja viihtyvyyteen kaupunkitilassa. Luonnonläheisyyden merkitystä viihtyisyyteen sekä kutsuvuuteen voidaan selittää biofilialla ja merkitysyhteyttä voidaan korostaa myös sisätiloissa.

Neljäs Gehlin (2010) mukaan johdetuista suunnitteluperiaatteista on *reuna-alueiden huomioiminen*. Gehl (2010) kuvaa kaupunkien reuna-alueita tärkeäksi osaksi kokonaisvaltaista elävyyttä ja viihtyisyyttä. Diplomityössä sovellan Gehlin (2010) ajatusta reuna-alueista myös sisätilan elävyyden ja viihtyvyyden parantamiseen. Aiemmassa jakeessa, jossa käsiteltiin kolmatta suunnitteluperiaatetta, nostin esille Gehlin (2010) käsittelemän teorian ihmisten viipymisajan vaikutuksesta tilan houkuttelevuuteen ja kutsuvuuteen. Kutsuvuuden ja houkuttelevuuden lisäksi myös yhteisöllisyyden tunteen kokemisen näkökulmasta ihmisten toivotaan viipyvän tilassa pidempiä aikoja (Ridell, Kymäläinen & Nyyssönen 2009).

Gehl (2010) kuvaa reunavyöhykkeellä oleskelua ”reunaefektiksi”, jolla tarkoitetaan ilmiötä, jossa ihminen hakeutuu pidemmäksi aikaa tilan reunalle esimerkiksi odottamaan tai jonottamaan. Tilan reunalla voi rauhassa ja huomiota herättämättä seisoa tai istua olematta muiden käyttäjien tiellä. Ilmiö perustuu sosiaalisen vuorovaikutuksen sääntöihin ja ihmisen luonnollisen aistijärjestelmän toimintaan. Reuna-alueiden yksityiskohdat voivat tukea tilan sosiaalista ulottuvuutta parhaimmillaan niin, että ne viestivät käyttäjää pysähtymään ja jäämään oleskelemaan tilaan. (Gehl 2010, 137) Tilan reuna-alueet tarjoavat fyysisen ja psykologisen suojan avulla luontevia paikkoja viipymiseen tilassa ilman näkyvää toiminnallista syytä. Kun ihmisen täytyy esimerkiksi odottaa, alkaa hän etsiä viipymiselle sopivaa paikkaa reunoilta, koska reunoille sijoittuminen tarjoaa monia etuja keskelle sijoittumiseen nähden. Reuna-alueella selkä seinää vasten oltaessa eteen avautuu ihmisen näkökyvyn maksimi ja selän taakse ei tarvitse vilkuilla, todennäköisesti oleskelu ja seisokelu onnistuvat ilman kenenkään tiellä olemista ja sekä fyysistä että psykologista tukea seisomiseen voidaan ottaa esimerkiksi seinästä, pilarista, kalusteesta tai kaiteesta. Aktiiviset

reuna-alueet siis antavat mahdollisuuden viipymiselle sekä oleskelulle ja se viestii tilassa oleville muillekin ihmisille, että tilassa tapahtuu jotain. (Gehl 2010, 137–139) Sisätilan elävyyttä voidaan siis pyrkiä vahvistamaan aktiivisten reuna-alueiden kautta, jossa reuna-alue on integroitu osaksi sisätalokokonaisuutta ja toiminnot avautuvat reunoilta keskelle. Tilan elävyyden vahvistaminen taas voi vahvistaa yhteisöllisyyden kokemista, koska tilassa ilman näkyvää toimintaa viipyvät tai oleilevat ihmiset saattavat todennäköisemmin antautua tilan tarjoamalle sosiaalisuudelle.

Reunaefektin lisäksi tilassa voidaan havaita toinen ihmisen luontaisesta käytöksestä johtuva ilmiö, ”pianoilmiö”, jossa ihmiset hakeutuvat tilan huonekalun, nurkkausten, syvennysten, pylväiden ja toimintojen äärelle. Ilmiö perustuu turvallisuuden tunteen muodostumiseen. Huonekalujen ja esimerkiksi nurkkausten rajaama tila luo selkeän pienemmän mittakaavan tilan, jossa oleskelu, keskustelu ja katselu onnistuvat luontevasti, turvallisesti ja huomiota herättämättä. (Gehl 2010, 139) Nimittäin tässä diplomityössä pianoefektin vaatimia pienemmän mittakaavan paikkoja tilan solmukohdiksi.

”Reuna-alueella selkä seinää vasten oltaessa eteen avautuu ihmisen näkökyvyn maksimi ja selän taakse ei tarvitse vilkuilla, todennäköisesti oleskelu ja seisokelu onnistuvat ilman kenenkään tiellä olemista ja sekä fyysistä että psykologista tukea seisomiseen voidaan ottaa esimerkiksi seinästä, pilarista, kalusteesta tai kaiteesta.”

4 ESIMERKKIKOHTEIDEN TARKASTELU JA ANALYYSI

Neljäs luku kuvaa diplomityön analysoivaa osuutta, jossa tulkitaan laadullisesti kohteeksi valittuja aulatiloja fenomenologis-hermeneuttisen analyysimenetelmän avulla. Analyysimenetelmäksi on valittu fenomenologisen ja hermeneuttisen analyysin yhdistelmä, koska kohdetilojen hermeneuttista tulkintaa täydentää tekijän omat tuntemukset ja kokemukset tilasta. Fenomenologinen ote kohteen tulkintaan näkyy syntyvien havaintokuvien jälkitarastelussa tilasta poistumisen jälkeen. Analyysin kokonaisvaltaisena tavoitteena on ymmärtää esiintymisympäristönä tarkasteltavien esimerkkitulojen ja niissä havaittujen ilmiöiden välisiä yhteyksiä. Lisäksi tavoitteena on tarkastella tehtyjen havaintojen pohjalta tilan sosiaalisen ulottuvuuden vaikutusta yhteisöllisyyden kokemisen vahvistamiseen arkkitehtisuunnittelun keinoin. Analysoivan osuuden päämääränä on esimerkkituloissa tapahtuvan johdonmukaisen, sovellettuihin suunnitteluperiaatteisiin nojaavan, tulkinnan ja lähiluvun avulla laajentaa ymmärrystä taustoituksessa esille nous-

seista yhteisöllisyyden kokemista vahvistavista arkkitehtuurin keinoista. (Koppa 2015; ”Routio” 2015) Kappaleessa diplomityön tekijän tekemät esimerkkitulojen yksityiskohtien tulkinnat vaikuttavat koko diplomityön ongelmanasettelun tulkintaan ja taustoituksen uudelleen tulkitseminen esimerkkituloissa tuottaa laajenevaa ymmärrystä aiheesta.

Diplomityössä sovelletaan hermeneuttista analyysimenetelmää (Kuvio 7.) siten, että tilassa olevien ihmisten käytöksen analysoinnin lisäksi tulkintaa ohjaa tekijän oma kokemus tilasta. Analyysi on siten myös tekijän omien kokemusten dokumentointia, joissa lähtökohtien ja tematisoinnin vaikutusta analyysin tulokseen arvioidaan kriittisesti. Analyysiin ja sen tuloksiin katsotaan vaikuttaneen koronaviruspandemia, jonka seurauksena ihmisiä on ohjattu pitämään yli kahden metrin turvaetäisyys toisiin ihmisiin ja välttämään väkijoukkoja sekä välttämätöntä oleskelua. Koronaviruspandemia on myös ohjannut analyysin kohteiden valintaa siten, että valitut kohteet sijaitsevat tekijän kotikunnassa ja näin ollen suosituksia on voitu noudattaa. Analyysin kohteiden valintaa ei ole ohjannut halu kritisoida kohteen arkkitehtuuria, vaan halu löytää lisääntyvän ymmärryksen kautta työkaluja tulevalle uralle arkkitehtuurin parissa.

Tässä diplomityössä fenomenologis-hermeneuttinen analyysi koostuu alustavan mielikuvan luomisesta teknisen tulkinnan pohjalta, kokemuksellisesti tulkinnasta tilassa ja lopullisen ymmärryksen syventämisestä teoreettisessa viitekehyksessä esiin nousseiden arkkitehtuurin tekijöiden vaikutuksen analysoinnista tilan sosiaalisen ulottuvuuden muodostumisen kannalta. Kohteiden tulkinta ei mukaile mallista oppimista, vaan alustavaa mielikuvaa kohteen sosiaalisesta ulottuvuudesta syvennetään vuorottelemalla näkökulmaa yhteisöllisyyden muodostumisen ja arkkitehtuurin välillä. Näin muodostuu tulkinnalle hermeneuttinen kehä, jonka lopputuloksena on aiheen syvempi ymmärrys. (Esim. Koppa 2015; ”Routio” 2015)

Analyysivaiheen punaisena lankana pidetään aiemmin kappaleessa 3.8 johdettuja sovellettuja suunnitteluperiaatteita ja tulkintaa varten on muodostettu kuuden kohdan tarkastelukehys (KUVIO 8.), jonka pohjalta tilaa voidaan tarkastella ihmisten toiminnan sekä kokemuksellisuuden ohella. Analyysissä tarkasteltavia yhteisöllisyyden kokemista vahvistavia tekijöitä ovat: houkuttelevuus, toimintojen monipuolisuus, etäisyydet ja niiden vaikutus vuorovaikutuksen luonteeseen ja tilan mittakaava, solmukohdat, oleskelun mahdollisuus sekä aktiiviset reuna-alueet. (KUVIO 8.)

1. Houkuttelevuus
  2. Toimintojen monipuolisuus
  3. Etäisyydet ja niiden vaikutus vuorovaikutuksen luonteeseen, tilan mittakaava
  4. Solmukohdat
  5. Oleskelun mahdollisuus: esteettömyys, miellyttävät istumapaikat ja niistä avautuvat mielenkiintoiset näkymät, lepäämiseen sopivat penkit, tuet nojaamiseen seisoessa, valaistus ja epäsuora valo, vaihteleva mittakaava sekä miellyttävä akustiikka ja sisäilmasto.
  6. Aktiiviset reuna-alueet ja viipymisen luontevuus reunoilla.

KUVIO 8. Yhteisöllisyyden kokemista vahvistavia tekijöitä.

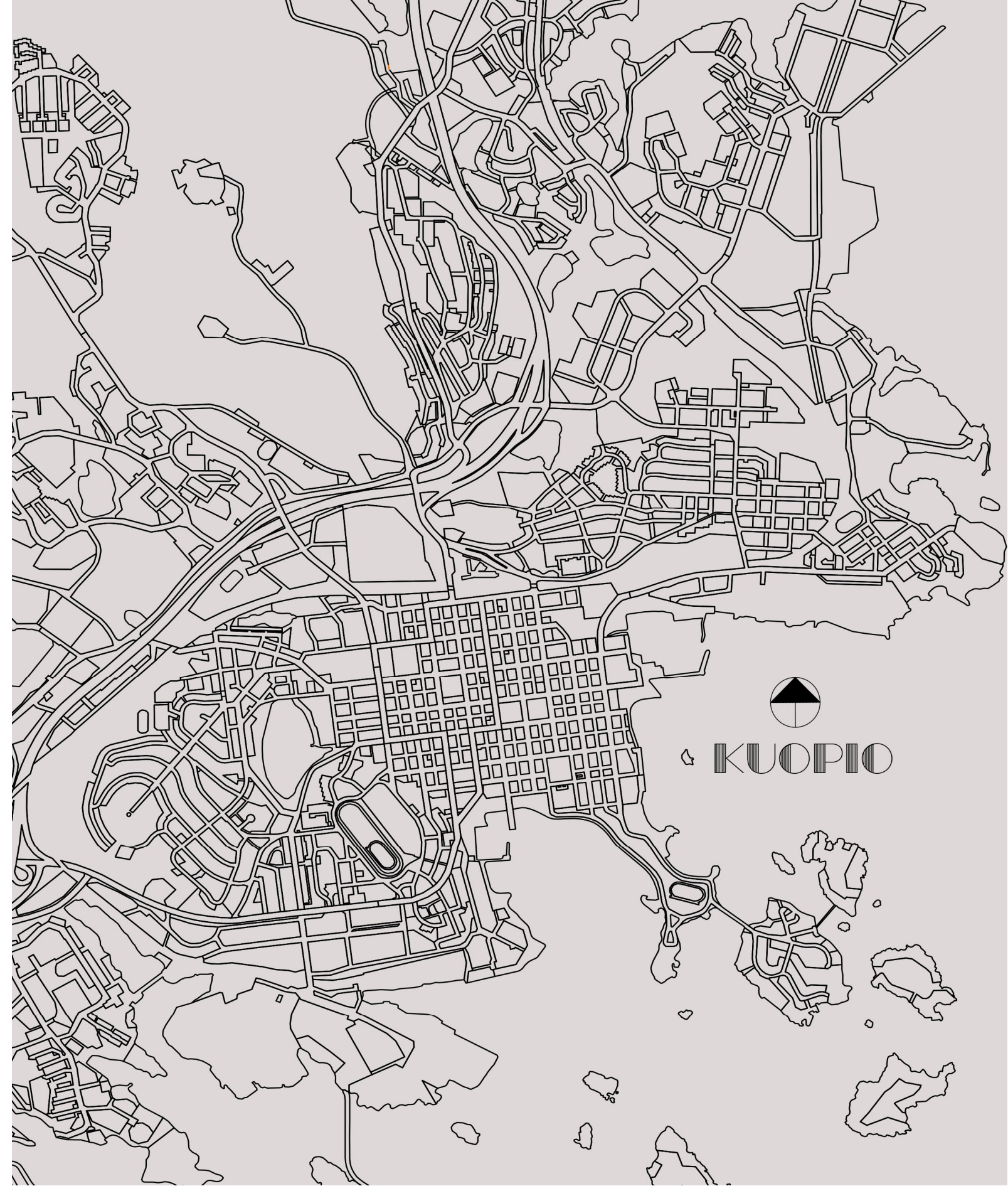
KUVIO 7. Ymmärryksen syveneminen hermeneuttisessa kehässä, jossa alun ja lopun väliin muodostuu spiraali (Virtuaaliyliopisto 2021) mukaan.

4.1 Kohteiden valinnasta

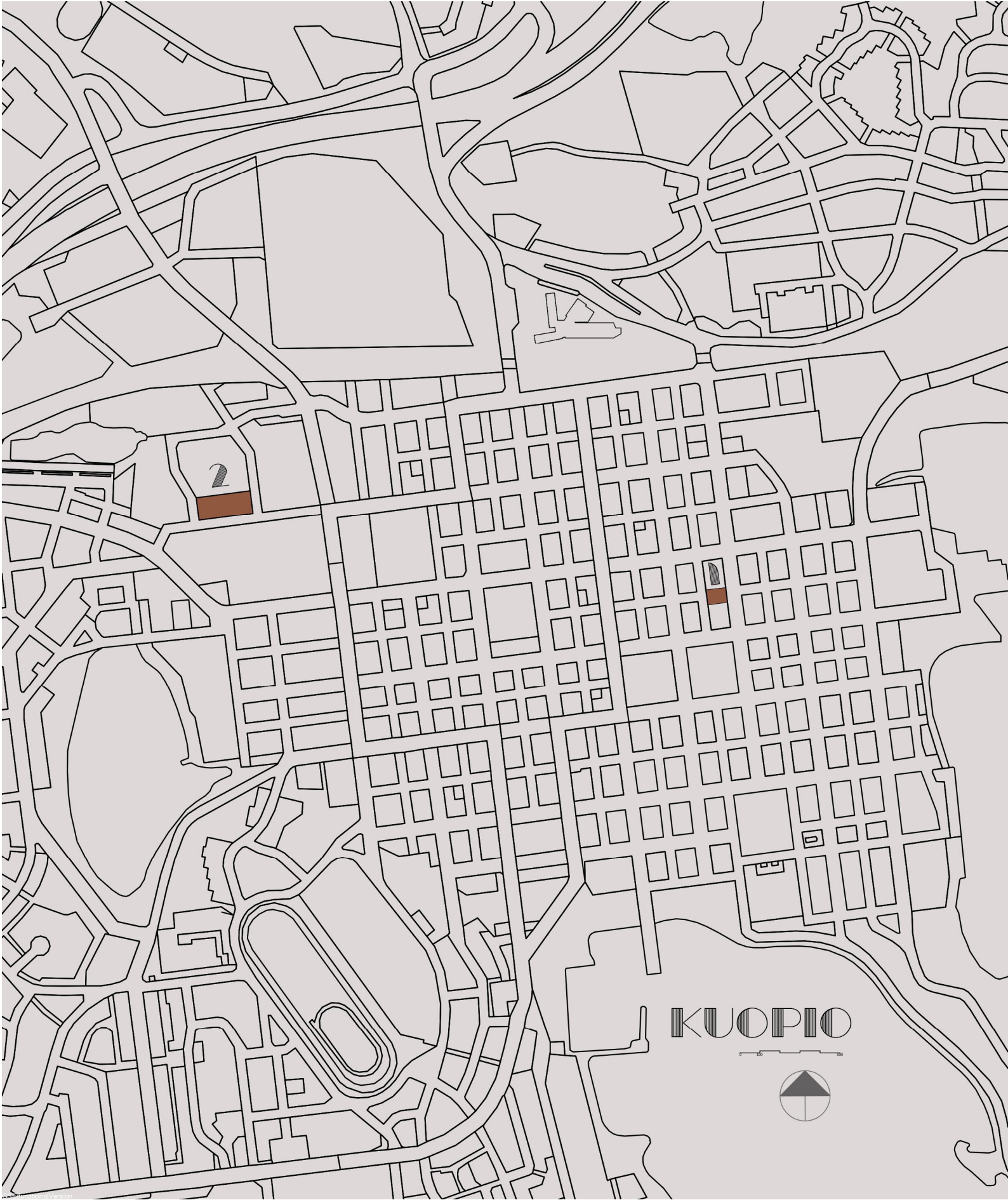
Työn analyysivaihetta varten on valittu kaksi erilaista aulatilaa diplomityön tekijän kotikaupungista Kuopiosta. Kuopio on Suomen 8. suurin ja 120 245 (31.5.2021) asukkaan kaupunki Itä-Suomessa (Kuopio 2021). Kohteet ovat Kuopion Kuntolaakson uimahallin aula ja Kuopion museon laajennuksen aula (KUVIO 10). Koko Suomen kattavassa katsauksessa diplomityön analyysin kohteeksi olisi ollut tarjolla huomattava määrä erinomaisia sekä mielenkiintoisia aulatiloja. Keväällä 2021 korona pandemian takia asetettujen rajoitusten sekä Valtioneuvoston antamien suositusten mukaisesti kohteet on valittu tekijän kotikaupungista, jolloin asetettuja rajoituksia ja suosituksia on voitu noudattaa. Paikallisten kohteiden valinta on lisännyt mahdollisuuksia vierailla aulatiloissa useampaan kertaan ja näin ollen tulkintojen tekeminen on ollut monipuolisempaa. Useammat analyysit samoissa tiloissa voivat parhaimmillaan johtaa relationaalisien tiläkäsitten syvempään ymmärtämiseen: tila muuntuu sen hetkisen sosiaalisten suhteiden ja ihmisten toiminnan mukaan.

Kohteiden valinta alkoi tutkimalla Kuopiossa sijaitsevia kaupungin hallinnoimia ja tai omistamia julkisia sekä puolijulkisia sisätiloja. Näiden kohteiden rinnalle listautui yksityisten tai yritysten omistamia tiloja, kuten KPY Novapoliksen toimitilat Microkadulla ja Viestikadulla, kauppakeskus Matkuksen tilat sekä Matkailukeskus Kuopion Saanan tilat. Yksityisten ja yritysten omistamat tilat karsiutuivat kuitenkin tarkastelussa pois, koska niiden käyttäjäryhmät näyttäytyivät kapeina sekä niiden ei katsottu symboloivan yhteisöllisyyttä, kuten kaupungin tarjoamien tilojen katsottiin. Varsinkin kaupallisten tilojen tarkastelu analyysikohteena näyttäytyi haasteellisena, koska niiden katsotaan palvelevan ensisijaisesti kaupallisia tarkoituksia ja ne kannustavat käymiseen, mutta eivät kanssakäymiseen (Bauman 2002, 119).

KUVIO 9. (Oikealla) Karttakuva Kuopion keskusta-alueesta

Julkisia ja puolijulkisia sisätiloja listautui seuraavasti: Kuopion yliopistollinen sairaala, pääkirjasto, museon laajennus, Kuopion matkakeskus, Itä-Suomen yliopisto, Kuikkalammen päiväkodin nuorisotila, Kuntolaakson uimahalli, Jynkän kirjasto, Kuopion teatteri ja Kuopion halli. Näistä analyysin kohteiksi valikoituivat: Kuopion museon laajennus ja Kuntolaakson uimahalli. Kuviossa 10 on esitetty kohteiden sijainnit Kuopiossa. Molemmat sijoittuvat Kuopion keskeiselle keskusta-alueelle lähes saman etäisyyden päähän torista. Analyysissä keskitytään tarkastelemaan tiloja aiemmin luotujen sovellettujen suunnitteluperiaatteiden kautta, jolloin kohteen sijainnin merkitys ei korostu. Valitut kohteet sijoittuvat keskusta-alueella lähes tasa-arvoiseen asemaan.

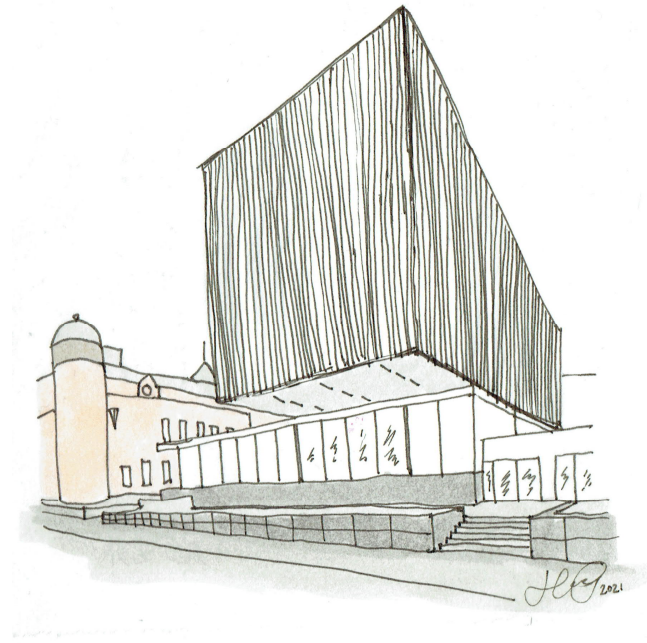
KUVIO 10. (Vasemmalla) Kohteiden sijainnit kartalla. 1. Kuopion museon laajennus. 2. Kuopion Kuntolaakson uimahalli.

Analyysin kohteiksi olisivat myös sopineet erinomaisesti monitoimitalo, kohtaamispaikka tai vaikkapa kaupunkilaisten olohuone. Tällaisia julkisia tai puolijulkisia sisätiloja ei kuitenkaan vuoden 2021 tarkastelussa vaikuttanut olevan Kuopiossa. Kohteita valittaessa tilan julkisuuden tai puolijulkisuuden ohella tärkeäksi valintaperusteeksi nousivat selkeä aulatila, oleskelun mahdollisuudet ja oleskelun hyväksyttävyys, tilan sijainti kaupungissa, käyttäjäryhmien monipuolisuus sekä tilan avoimuus kaikille. Vaikka valintaperusteiden asettamisessa on hyödynnetty diplomityön tekijän aiempaa tietoa yhteisöllisyyden muodostumisen periaatteista, niin lähtökohtana ei ole pidetty olettamusta, että valitut tilat olisivat tarkoituksenmukaisesti suunniteltu yhteisöllisyyden tukemiseen tai, että niiden ajateltaisiin automaattisesti mahdollistavan yhteisöllisyyden kokemista. Tiedossa ei ole onko kohteiden suunnittelussa otettu huomioon yhteisöllisyyttä koskevia seikkoja.

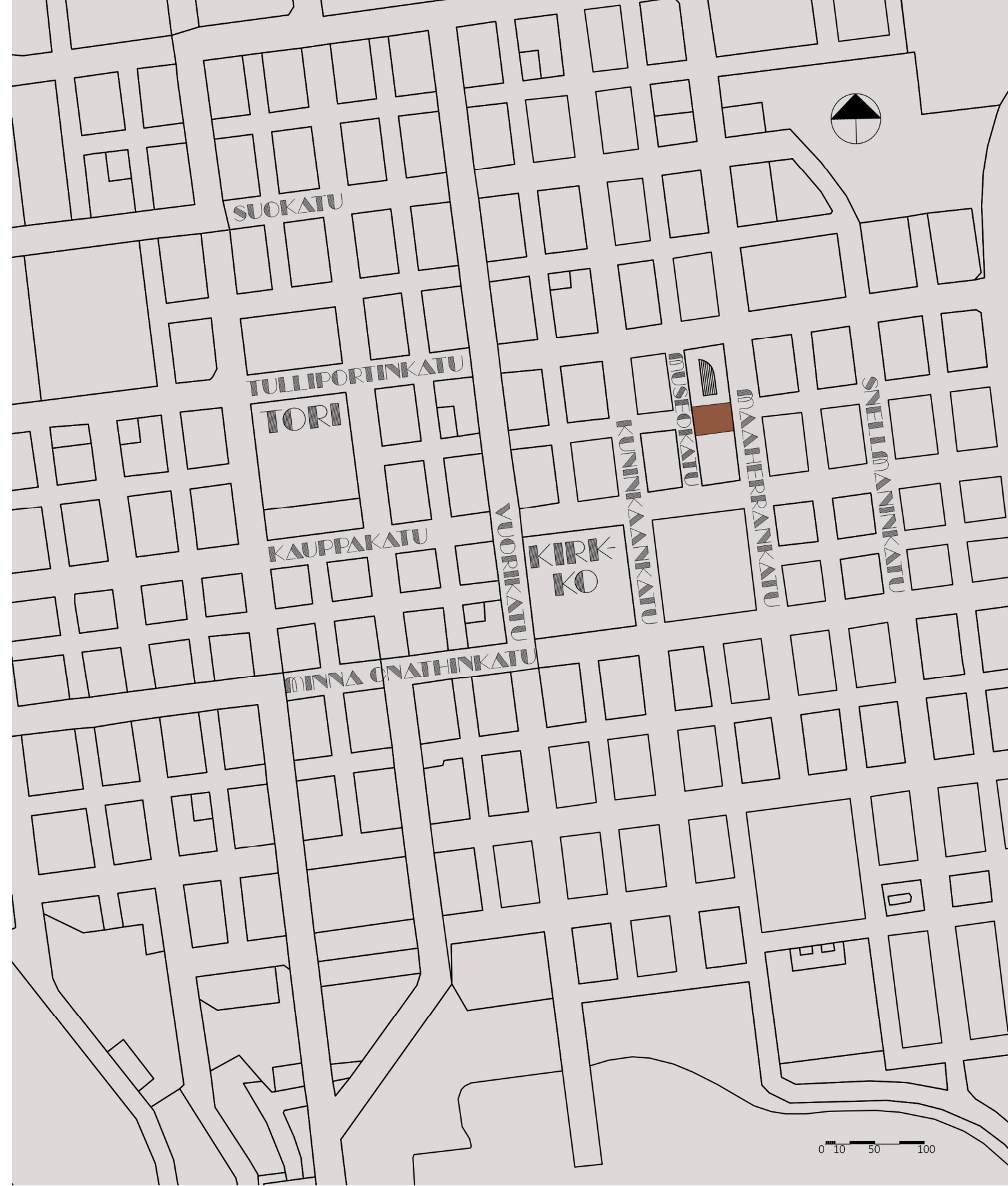
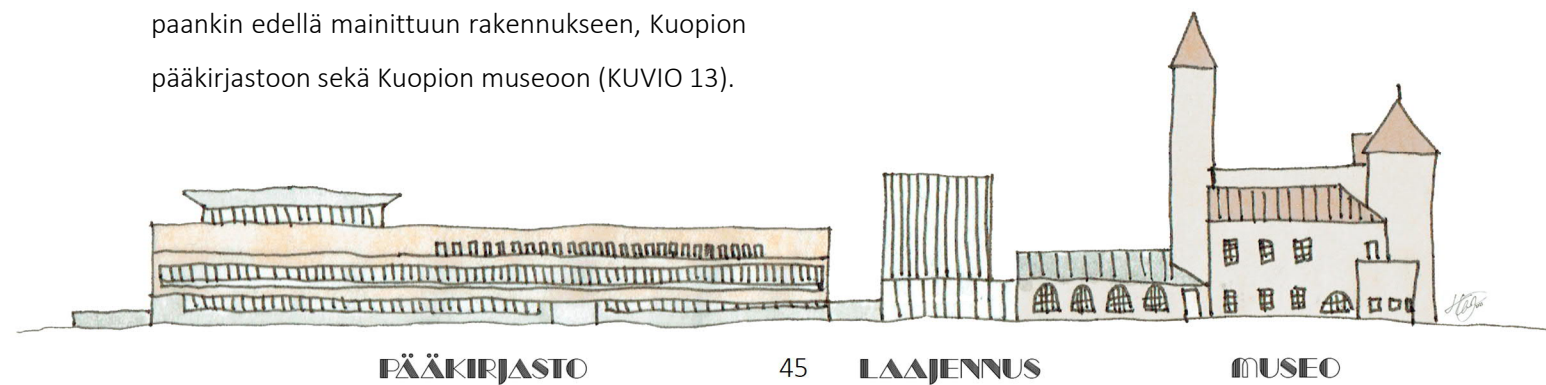

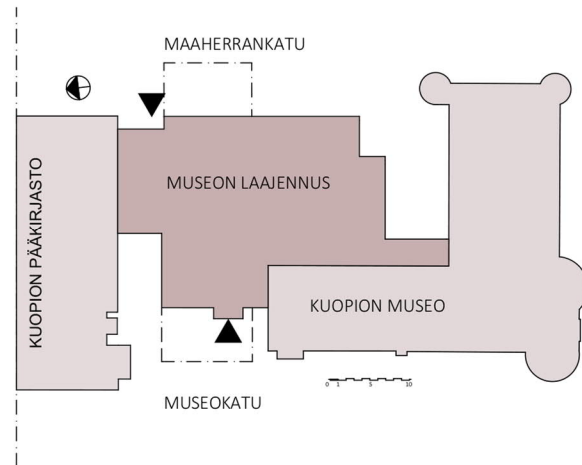
4.2 Kuopion museon laajennus

Kuopion museon on Suomen kolmanneksi vanhin museorakennus ja se on valmistunut vuonna 1907 (Kuopion museo 2021). Kuopion kaupunki järjesti museon laajennuksen suunnittelusta vuonna 2016 arkkitehtuurikilpailun, jonka voitti ehdotus nimeltä ”Hila”. Ehdotuksen on laatinut Arkkitehdit Davids-son Tarkela Oy, arkkitehti Jaana Tarkela ja arkkitehti Aki Davidsson (Suomen Arkkitehtiliitto ry. SAFA 2021). Irtokalustuksen suunnittelusta on vastannut sisustusarkkitehti Riku Tulkki, Modeo Oy (Modeo 2021). Museon laajennus valmistui vuonna 2021 ja yleisölle ovet avattiin 15.6.2021. Laajennus yhdistää vuonna 1907 rakennetun museon sekä Kuopion pääkirjaston toisiinsa. Analyysi kohdistuu museon vuonna 2021 valmistuneeseen laajennusosan aulaan, joka on yhteydessä kumpankin edellä mainittuun rakennukseen, Kuopion pääkirjastoon sekä Kuopion museoon (KUVIO 13).

KUVIO 11. (Yllä) Näkymä Maaherrankadulta
KUVIO 12. (Oik.) Sijainti kartalla
KUVIO 13 (Alla) Pääkirjasto, laajennus ja museo, julkisivut Museokadulle

Kohde sijaitsee Kuopion ruutukaava-alueella osoitteessa Museokatu 1 (KUVIO 12). Laajennusosassa on kellari ja kolme kerrosta. Sen bruttopinta-ala on 4500 m². Pääsisäänkäynti sijaitsee Museokadun puolella (KUVIO 14 ja 15) ja se johtaa laajennuksen pääaulaan, joka yhdistää olevat kaksi rakennusta. Aula pitää sisällään tuulikaapin, oleskelutiloja, levähtämispisteitä, asiakaspalvelupisteen, museokaupan, toimiston ja varaston, pedagogiset tilat ja opintokokoomatilan sekä lasiseinän rajattavan näyttelytilan, joka on rajattavissa omaksi, erilliseksi tilakseen siirreltävin lasiseinin. Tulkintahetkellä heinäkuussa 2021 näyttelytila on avointa tilaa ja osana aulaa. Aulan välittömässä yhteydessä eteläisessä päässä, vanhan museon puolella, on kahvila.

Pohjoispäädystä on puolen kerroksen laskun jälkeen pieni kirjastoon johtava naulakkotila, jossa myös museon säilytyslokerot sijaitsevat.

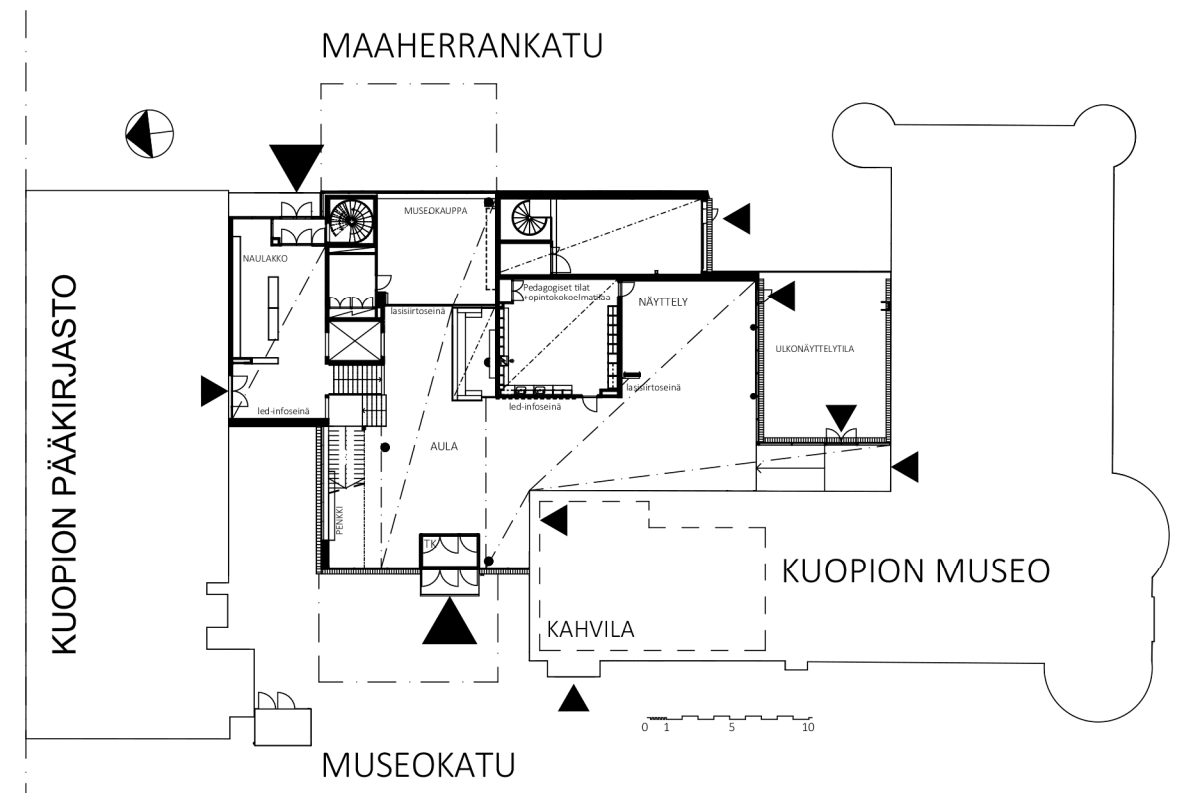
KUVIO 14. (Yllä) Museon laajennuksen sijoittuminen korttelissa pääkirjaston ja museon väliin. Mittakaava 1:1000.

KUVIO 15. (Oikealla) Tilojen sijoittuminen pohjapiirustuksessa. Mittakaava 1:500.

Seuraavan aukeaman kuvat:

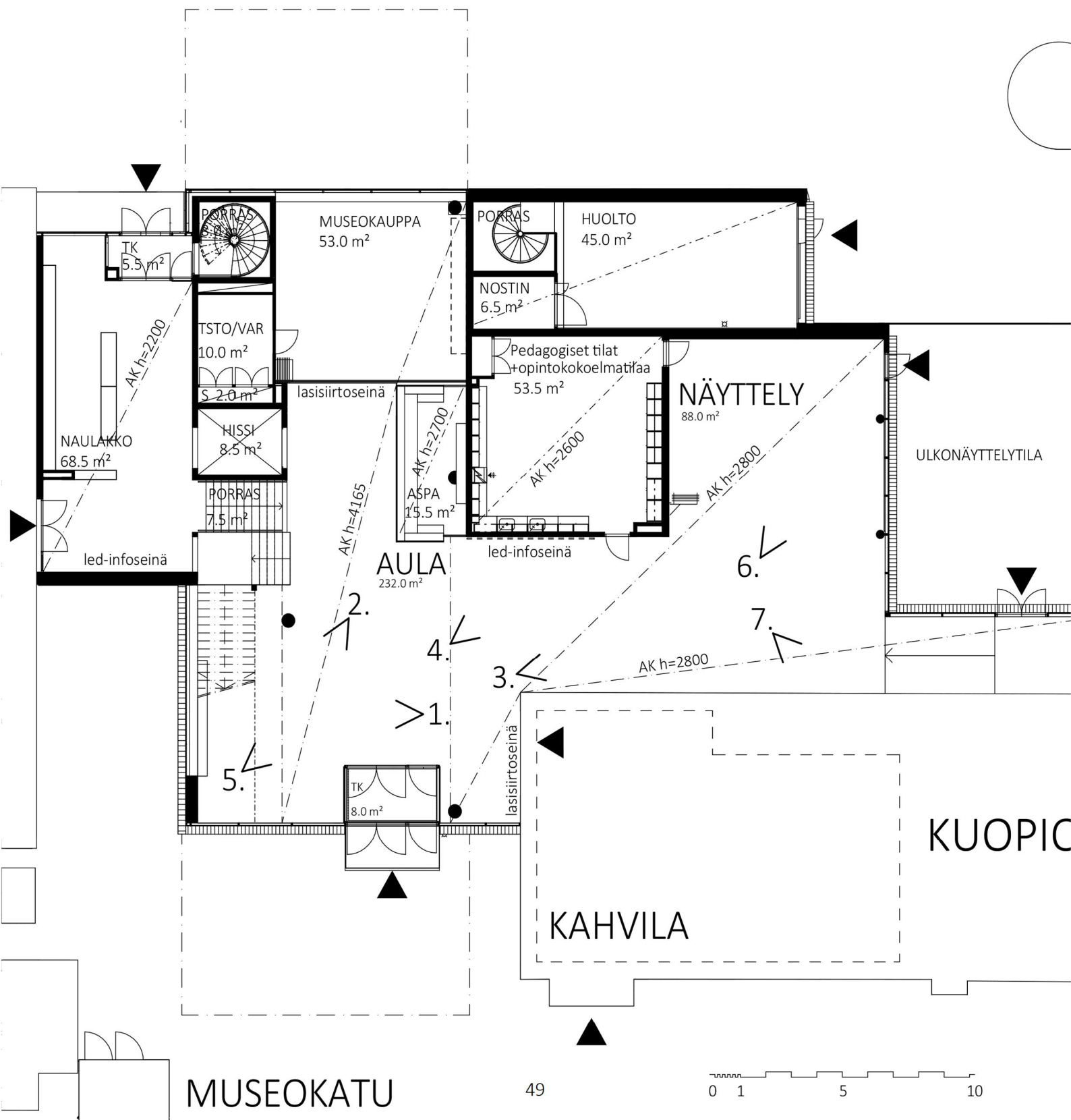
KUVIO 16. (Vasemmalla sivulla) Pohjapiirustus mittakaavassa 1:200, jossa tekijän piirtämien vinjettikuvien sijainnit esitetty numeroin 1–7 ja kuvituksen suunta.

KUVIO 17. (Oikealla sivulla) Pienennetyt tekijän piirtämät vinjettikuvat tilasta numeroin 1–7.

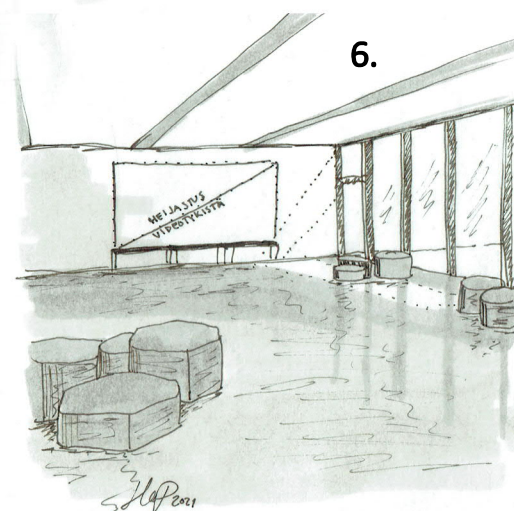
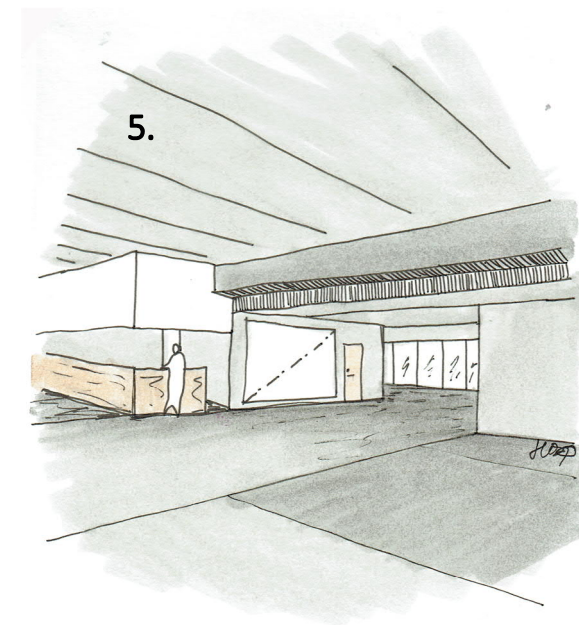
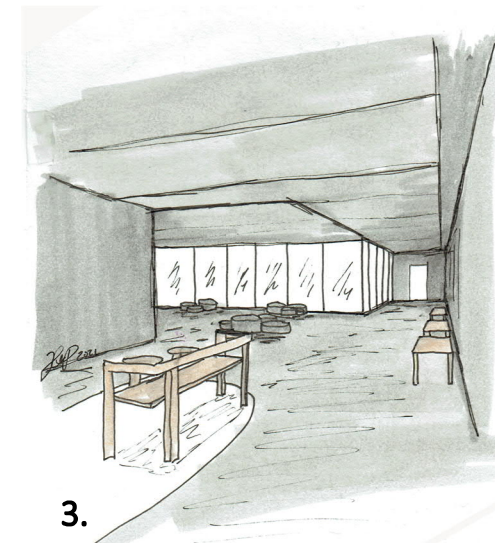
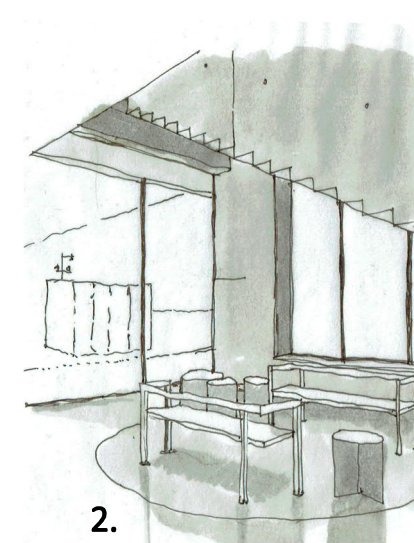
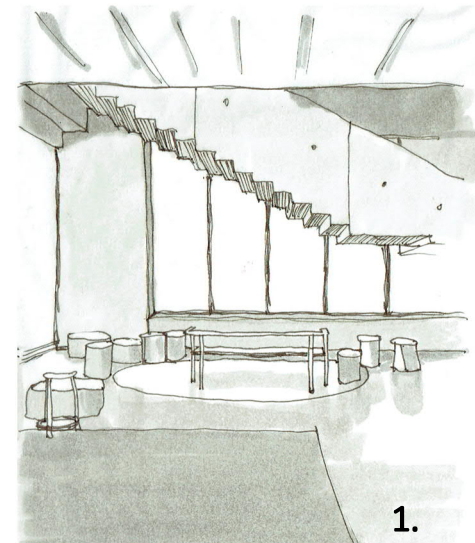

MAAHERRANKATU

MUSEOKATU

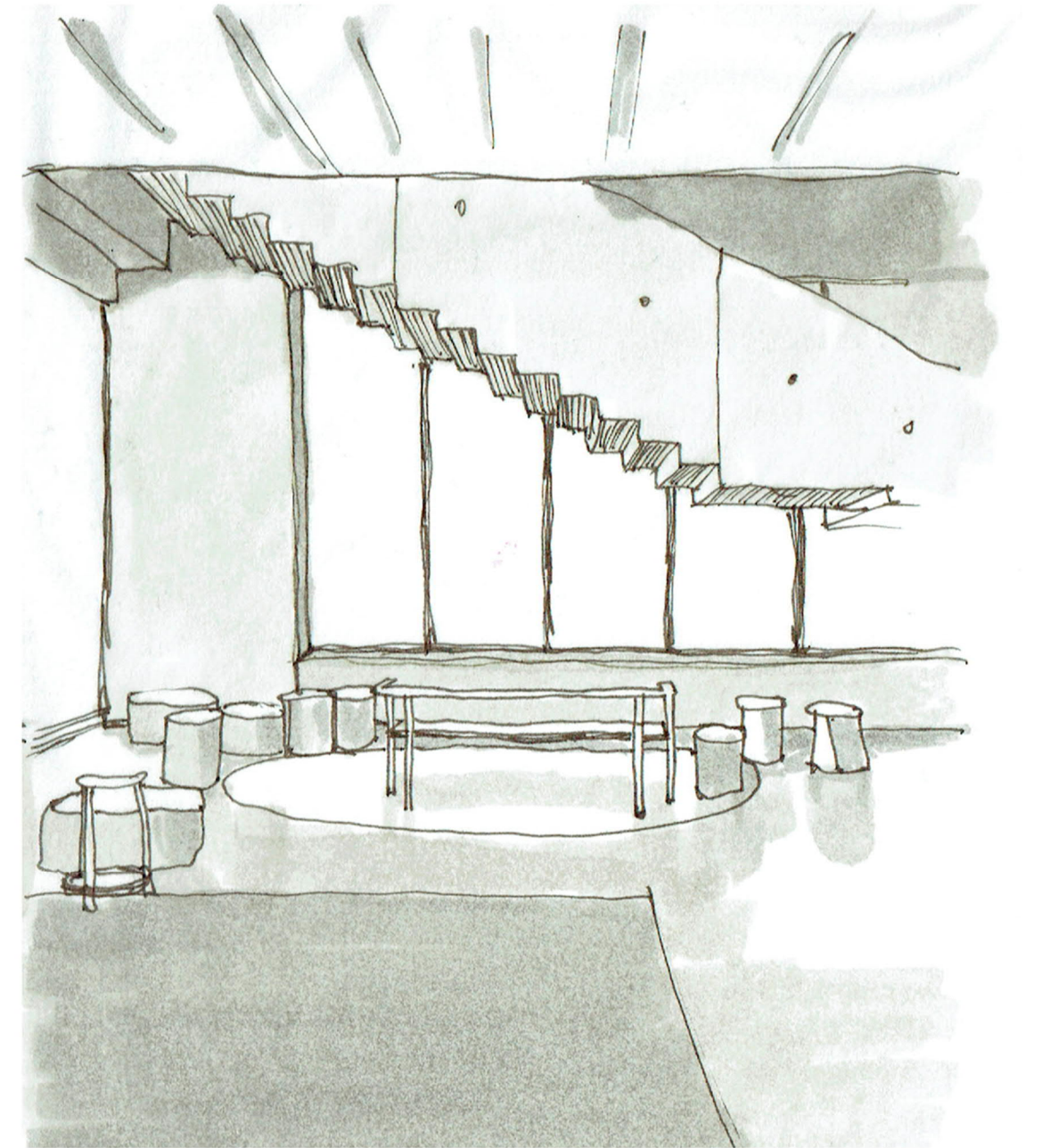

KESÄKUUSSA 2021 – Tekijän ajatuksia tilassa

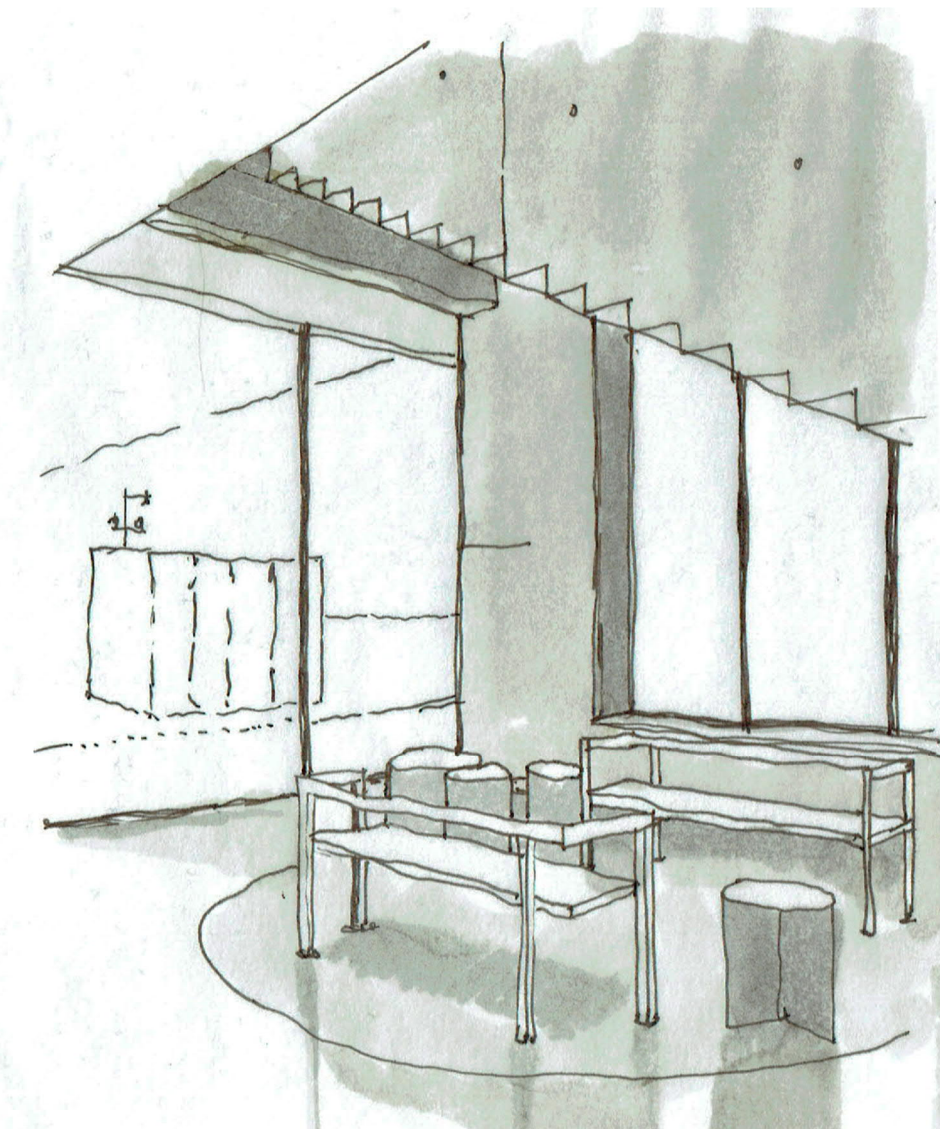
”Ulkona on ollut jo monta päivää yli 30 celsiusastetta lämmintä ja alan jo lähestyessäni uutta museon laajennusta haikailla sisällä odottavan ilmastoinnin perään. Astuessani tuulikaapin läpi aulaan tunnen sen, miellyttävän viileän ilmavirran ihollani, joka tulee yläpuolisesta ilmastointikanavasta. Päätän, ettei minulla ole tällä käynnillä mikään kiire, niin mukavalle ilmastointi tuntuu. Aula on rauhallinen, vain asiakaspalvelun työntekijät toivottavat minut nyökkäyksellä tervetulleeksi. En voi olla huomaamatta, että vanhan museon puolella sijaitseva kahvila kuhisee ihmisiä ja aula on autio. Jään ihailemaan aulan konstailematonta ilmapiiriä. Silmäni eivät heti totu tilan hämääseen, koska ulkona päivä on kirkas ja aurinkoinen. Siitä huolimatta silmäilen tilaa ja yritän löytää itselleni sopivan paikan tarkastelulle. En kuitenkaan osaa rauhoittua minnekään istumaan tai seisomaan, koska tunnen asiakaspalvelijoiden ihmettelevät katseet, minne siirrynkin. He varmaankin ajattelevat minun olevan eksyksissä, joten siirryn ostamaan lipun avajaisnäyttelyyn, vaikka tarkoitus oli nauttia huvista työn jälkeen.

Palattuani toisen kerroksen näyttelytiloista takaisin aulaan alan tutkia sen olemusta tarkemmin. Havainnoin materiaaleja, kalusteita, luonnonvalon ja keinovalon suhdetta tilaan, toimintoja sekä niiden sijaintia, kulkureittejä ja reuna-alueiden luonnetta. Valokuvaan tilaa ja piirrän havaintojani. En kuitenkaan pysty rehellisesti sanomaan tuntevani oloani rennoksi. Pohdin syytä, johtuuko se ajatusmaailmani sosiaalisesta normistosta vai onko sillä todella tekemistä tilan kanssa? Loinko itselleni rauhattoman tunteen, josta en voinut enää päästää irti? Havainnoin, ettei kukaan muukaan ihminen tilassa istuudu, vaikka istumapaikkoja on tarjolla runsaasti. Kukaan ei tunnu jäävän tilaan, vaan he siirtyvät näyttelytiloista tullessaan kahvilan puolelle. Pohdin syytä tähän: tilassa on hyvin vähän mitään muuta toimintaa lipun ostamisen ja museokaupan lisäksi. Näyttelytilassa pyörii videotykillä slideshow museon historiasta sekä kehityksestä, asiakaspalvelun viereisellä LED-infonäytöllä on esitelyvideo meneillään olevasta näyttelystä ja kahvilan viereisellä seinällä on interaktiivinen mainoskyltti. En vain löydä mieleistä istumapaikkaa.”

(Tekijän muistiinpanot 2021)

KUVIO 18. Vinjetti numero 1. Näkymä pääsisäänkäynniltä näyttelytiloihin johtavien portaiden alla olevan kalusteryhmän suuntaan.

KUVIO 19. Vinjetti numero 2. Näkymä keskemältä aulaa kohti portaiden alapuolista tilaa. Kalusteryhmä koostuu kahdesta vastakkain asetellusta puisesta penkistä ja pyöreistä jakkaroista sekä muutamista kuusikulmaisten rahien muodostamista istuinryhmistä. Pyöreä matto yhdistää kalusteet. Oikeanpuoleisista ikkunoista avautuu näkymä pääkirjaston ulkoseinään ja vasemmanpuoleisista Museokadulla sijaitsevaan muuntamorakennukseen.

Aulatila näyttäytyy houkuttelevana kohteena Kuopion keskustassa. Se on uusi, avattu kesällä 2021, se on arkkitehtuurikilpailun tulos ja se yhdistää kaksi olevaa rakennusta tiedon ja tarinoiden kortteliksi "Kantiksi" (Kuopion museo 2021). Vaikka ei aikoisikaan vierailla näyttelyissä, niin rakennukseen voi tutustua lyhyessäkin ajassa aulan kautta. Lisäksi museossa on kahvila, jonka tarjonnasta pääsee nauttimaan ilman pääsylippua. Itse aulatilaa houkuttelevuuden vahvuudeksi voitaisiin katsoa se, että sen läpi voi kulkea myös pääkirjaston puolelle.

Aulatilaa toiminnat mukailevat museoiden aulatiloihin tyypillisiä toimintoja: lipun ostoa, museon kaupassa asiointia, levähtämistä, odottamista ja informaation vastaanottamista esimerkiksi näyttelyn esittelyn muodossa. Lisänä on interaktiivinen mainoskyltti, jonka synnyttämä vuorovaikutus poikkeaa aulan muusta toiminnasta. Penkeille ei tulkintahetkellä ole istuutunut kukaan, mutta mainoskyltin ympärille on kerääntynyt ihmisiä. Useat hymyilevät ja nauravat, jokainen kokeilee vuorollaan imitoida Mona Lisan hymyä. Yksinolijat pyytävät muita ottamaan valokuvan. Syntyy keskustelua meneillään olevasta näyttelystä. Syntyy vuorovaikutusta.

Aulatilaa toiminnot painottuvat enimmäkseen oleamiseen, istumiseen tai odottamiseen kalusteryhmissä. Näyttelytila tarjoaa myös paikan näyttelylle aulassa. Tulkintahetkellä tila on tyhjä kalusteryhmiä lukuun ottamatta. Aulassa on otolliset olosuhteet oleskelulle: sisäilmasto on miellyttävä, akustiikka ja valaistus ovat kohdillaan, paikkoja istuutukseen on runsaasti, istumapaikkoja on myös ikkunoiden lähetyillä ja niistä avautuu näkymiä niin ulos kuin ulkonäyttelytilaan. Toisaalta paikkaa oleamiseen seisten ei tunnu löytyvän.

KUVIO 20. Puisia jakkaroita tilassa. Jakkarat toimivat siirrettävinä istuimina isompien puisten penkien yhteydessä. Siirrettävyys mahdollistaa istumisen miellyttävän etäisyyden päässä toisesta ihmisestä ja vuorovaikutuksen sosiaalisen luonteen muovautumisen tilanteen mukaan.

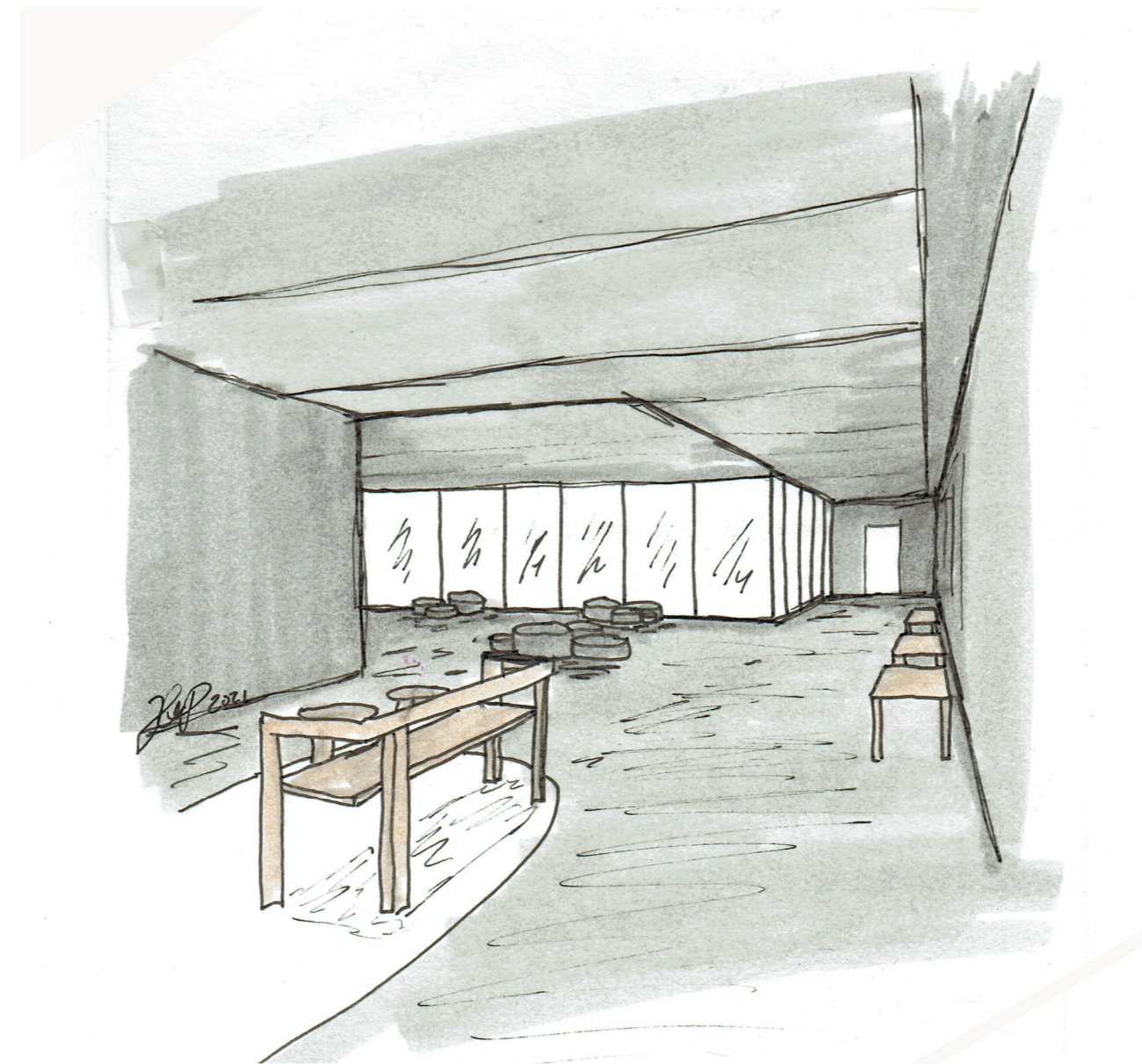
”Tila tuntuu mielestäni suurelta, vaikka huonekorkeus on matalahko. Ilmastoinnin viileyttä tuntuu vahvistavan aulan järkähtämätön betonilattia, joka levittäytyy laajana alueena koko tilaan jalkojeni alla. Minä yhtenä ihmisenä tilassa vaikutan pieneltä ja tila suurelta. Pohdin tilan tuntua, jos ihmisiä tulvisi kaikkialla ja lippuja jonotettaisiin ulkona asti. Tuntu olisi ehdottomasti erilainen. Tilan irtokalusteet, erilaiset istuimet, nousevat lattiasta matalina sienimäisinä rykelminä siellä täällä. Kokeilen portaiden alla olevia puisia penkkejä piirtäessäni ja kirjoittaessani. Penkin käsinoja korvaa puuttuvaa pöytää kirjoittaessani.”

(Tekijän muistiinpanot 2021)

Tilan mittakaavallinen olemus korostuu, kun tila täyttyy ihmisistä äärirajoilleen tai on tyhjä. Gehl (2010) ehdottaa alimitoittamaan oleskeluun tarkoitettun tilan, kaupunki- tai sisätilan, viitaten elävyyden lisäämiseen (Gehl 2010). Toisaalta Madanipour (2003) toteaa, että väentungos, jossa henkilökohtaista tilaa ei ole tarpeeksi henkilöä kohden, johtaa sosiaaliseen eristäytymiseen ja vuorovaikutuksen lakkaamiseen (Madanipour 2003). Tilan tasapainoisella mitoituksella siis parhaassa tapauksessa luodaan tilaan sosiaalista kanssakäymistä ja sitä kautta vahvistetaan yhteisöllisyyden kokemista. Sosiaalisuuden syntyyn tilassa voidaan pyrkiä vaikuttamaan niin Hallin (1966), kuin Madanipourin (2003) esittämillä etäisyyksillä. Käytännössä siis toiminnot ja niihin liittyvän kalustuksen sijoittelu tilassa nousee tärkeäksi tekijäksi. Myös Gehlin (2010) ajatukset tukevat toimintojen sijoittelun tärkeyttä, mutta hän myös painottaa niiden monipuolisuutta (Gehl 2010).

KUVIO 21. (Vasemmalla) Vinjetti numero 4. Näkymä sisäänkäynniltä osittain näkyvälle infoseinälle.

KUVIO 22. Vinjetti numero 3. Näkymä näyttelytilaan ja museoon vievään käytävään päin. Oikealla kuvassa on museon vanhaa ulkoseinää, jonka ikkunat avautuva kahvilasta museon laajennuksen aulaan luoden visuaalisen yhteyden tilojen välille. Avattuina ikkunat voisivat mahdollistaa tilojen keskinäisen vuorovaikutuksen ja käytävän katumainen tunnelma korostuisi. Kahvilan pöytien tuominen ikkunoiden alle, laajennuksen puolelle, voisi luoda tilaan katukahvilan tunnelmaa elävöittäen pitkää käytävää sekä reuna-aluetta.

KUVIO 23. Vinjetti numero 6. Näkymä näyttelytilasta.

"Siirryn portaiden alta kohti näyttelytilaa. Ihastun atriumpihalta, ulkonäyttelytilasta, tulvivaan valoon. Näen jo mielessäni, kuinka ulkonäyttelytilassa oleva näyttely ja sisätilan näyttely voisivat olla symbioosissa keskenään tuoden useita eri ulottuvuuksia kokemukseen. Nyt kuitenkin kuljetan katsetta pitkin tyhjää lattiaa ja piirrän jakkaroita sieltä täältä vihkooni. Tilan tuntu lähes tyhjänä on valtava ja koen äkillistä tarvetta päästä reunalle, nurkaan ja pois keskeltä tilaa. Toisaalta tunnen helpotusta, ettei ihmisiä liiku tilassa. Saan kirjoittaa ja piirtää rauhassa ilman ihmetteleviä katseita. Huomaan jonkun ajan kuluttua taakseni kertyneet ihmiset ja näen interaktiivisen mainoskyltin. Hauskaa, ajattelen. Pakko päästä kokeilemaan!"
(Tekijän muistiinpanot 2021)

Museon laajennuksen aulassa toimintoja on tulkin-tahetkellä niukasti, mutta näyttelytila antaa mahdollisuuden lisätä toimintaa näyttelyn muodossa. Aulatilassa toiminnan ei välttämättä aina tarvitse tarkoittaa fyysistä toimintaa. Gehlin (2010) sitä voidaan synnyttää myös kalusteilla, koska toimintaa on myös oleilu, rennosti paikallaan oleminen joko seisten tai istuen. Joskus jopa maaten. (Gehl 2010)

Kokemani mukaan pöydän ja istuimien yhdistäminen antaa mahdollisuuden muodostaa toimintaa omien tarpeiden mukaan vaatimatta mitään erityistä. Pöydän ääressä istuen aika saattaa kulua ihan huomaamatta. Kalusteiden ohella toimintaan voidaan kannustaa valinnaisilla lisillä, kuten aulatilassa olevalla interaktiivisella mainoskyltillä. Sosiaalisen median hyödyntäminen tuo kappaleessa 3.2.1 mainitut symboliset yhteisöt osaksi koettavaa toiminnallista yhteisöllisyyttä, joka antaa mielenkiintoisen näkökulman toiminnallisen yhteisöllisyyden ja symbolisen yhteisöllisyyden dynamiikalle. (Kts. 3.2.1 Nivala 2008)

KUVIO 24. Vinjetti numero 7. Interaktiivinen mainoskyltti

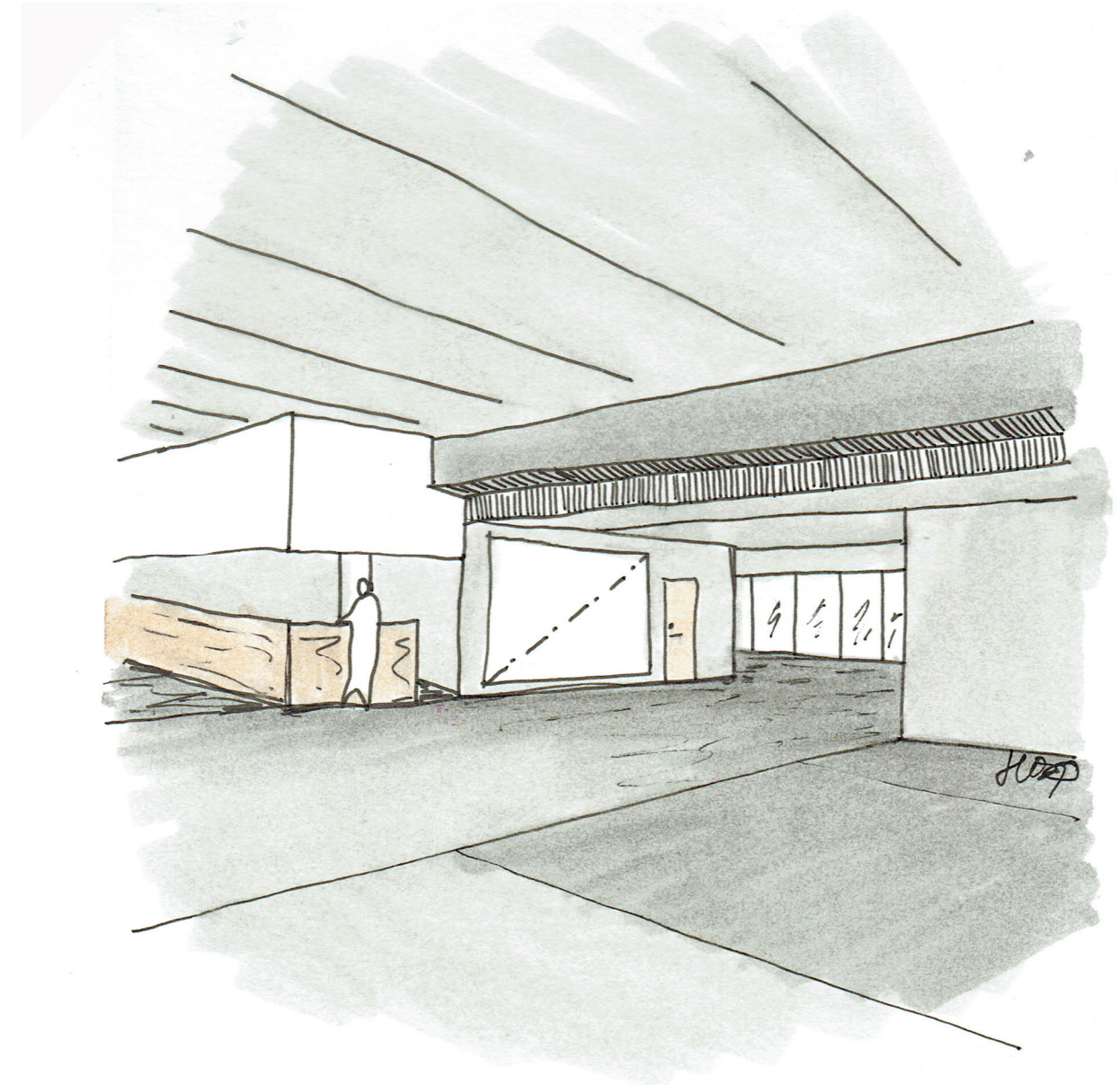

”Liikun aulassa ja pohdin yhteisöllisyyttä. Tasapainoilen aulatilán käyttötarkoituksen ja toiminnallisen yhteisöllisyyden muodostumisen kriteerien välillä. Mietin kokonaisuutta ja sitä, että aulassa on paljon tilaa istumiseen ja levähtämiseen. Pohdin, että myöhemmin tilassa on varmasti myös näyttelyiden kautta rakennukselle tyypillistä toimintaa. Ajatuksiini nousee omat kokemukseni yhteisöllisyydestä. Kaikkia niitä yhdistää voimakkaasti se, että olen tullut paikalle säännöllisesti tekemään jotain. Naulakot, penkit, kahviot ja lokerot ovat olleet toiminnan jälkeen paikka, joissa keskustelu muiden kanssa on alkanut ja, joissa keskustelu on tulevilla kerroilla jatkunut. Peilaan ajatuksiani kirjastojen luonteen muutoksesta passiivisten kokoelmien esitlemisestä aktiiviseen, inspiroivaan ja kokemukselliseen kohtaamispaikkaan. Totean, että museon laajennuksen aulatilassa on valtava potentiaali kirjastoihin liittyvän ajatukseni pohjalta. Varsinkin kun se sijaitsee sekä kirjaston että museon välissä.”
(Tekijän muistiinpanot 2021)

Aulatilán tilaratkaisun mitoitusta, irtokalusteet ja tarjolla oleva toiminta saattaa näyttäytyä tulkintahetkellä yhteisöllisyyden kokemisen kannalta haasteelliselta ja etäisyyksien sekä mitoituksen kautta voi syntyä mielikuva, että vuorovaikutusta syntyisi vain entuudestaan tuttujen ihmisten välille. Kuitenkaan tilán potentiaalia yhteisöllisyyden kokemisen näkökulmasta ei tule ohittaa vain tulkintahetken kalustuksen ja tarjolla olevan toiminnan perusteella. Aula tarjoaa fyysisiltä ominaisuuksiltaan hyvän pohjan potentiaalín esiintuomiseksi; sisäilmasto ja akustiikka ovat miellyttäviä, luonnonvalo ja keinovalo ovat tasapainossa, laajat lasipinnat avaavat näkymiä ulos ja antavat mahdollisuuden reuna-alueiden aktivoinnille sekä tilaa toiminnan kehittämiseksi löytyy. Jo irtokalusteiden erilaisella sijoittamisella voidaan saada esimerkiksi tilán reuna-alueille elävyyttä.

KUVIO 25. (Oikealla) Vinjetti numero 5. Näkymä portaiden alapuolisesta kalusteryhmästä asiakaspalveluun.

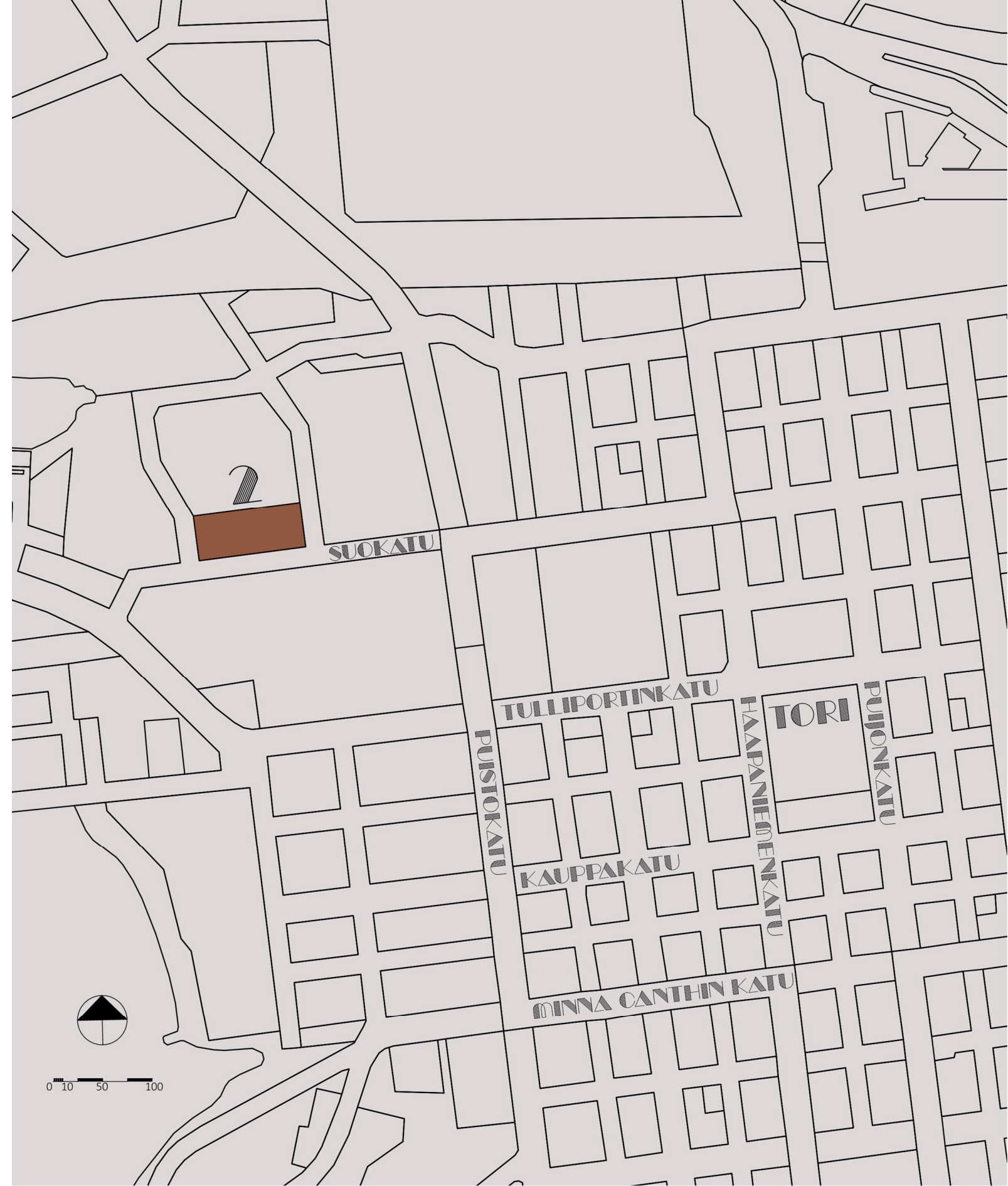
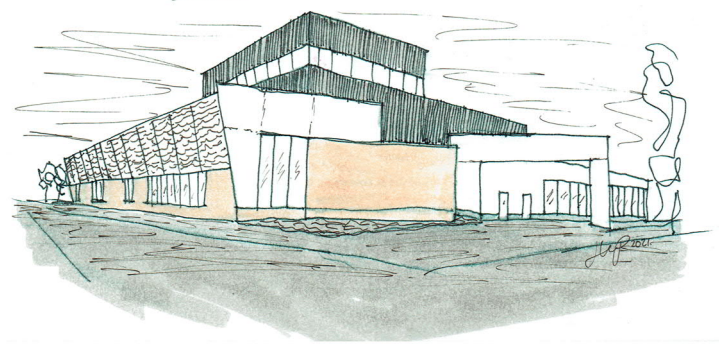
4.3 Kuopion Kuntolaakson uimahalli

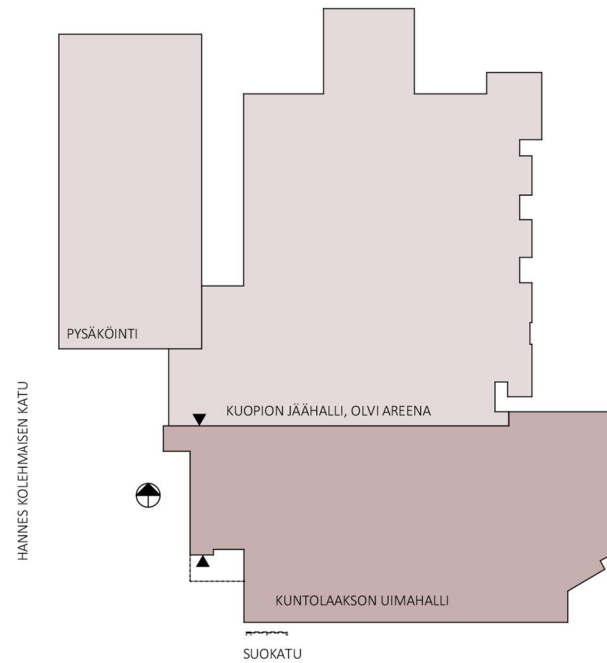
Kuopion Kuntolaakson uimahalli on 3.8.2020 avattu, Suomen toiseksi suurin uimahalli. Vuonna 1979 valmistunut jäähalli peruskorjattiin vuonna 2020 ja peruskorjauksen yhteydessä jäähalliin rakennettiin uimahalli laajennusosana. (Kuopio 2020) Rakennuksen on suunnitellut arkkitehtitoimisto arkMILL Oy. (arkMILL Oy 2020) Uimahalli sijaitsee osoitteessa Hannes Kolehmainen katu 4 aivan ydinkeskustan tuntumassa. (KUVIO 26.) Uimahallissa on kolme kerrosta ja sen kokonaispinta-ala on 9100 br-m². Kahdeksan uima-altaan, sauna sekä pukutilojen ja 500-paikkaisen katsomon lisäksi uimahallissa on kahvio, liikuntatiloja, ravintola, toimistotiloja sekä tiloja jäähallin tukitoiminnoille. (arkMILL Oy 2020)

KUVIO 26. (Oikealla sivulla) Kohteen sijainti kartalla.

KUVIO 27. (Alla ylempi) Näkymä Suokadun ja Keilakujan risteyksestä.

KUVIO 28. (Alla alempi) Näkymä pääsisäänkäynnille Suokadulta

Kuntolaakson uimahallin pääsisäänkäynti sijaitsee eteläisellä julkisivulla Suokadun puolella. Rakennuksen aula sijoittuu läntiseen osaan ja sen läpi voi kulkea jäähallin puolelle. Aulatilasta on näköyhteys lasiseinän kautta allastiloihin sekä länteen ja etelään olevien lasijulkisivujen kautta ulos Suokadulle. Pohjoispäädyssä aulaa on jäähalliin vievän yhteyden lisäksi kulku puku- ja pesutiloihin sekä kahvio. Kahvion yhteydessä on uimahallin lipunmyynti. Ulkoseinän viereiset suorat portaot vievät rakennuksen toiseen kerrokseen ja tilan keskiö on varattu pöytäryhmille. Aulassa on myös suurehko LED-lattianäyttö, jolla voi pelata erilaisia pelejä jaloilla paimamalla. Pöytäryhmien väleissä on eläviä huonekasveja ja isoihin ruukkuihin on istutettu palmuja.

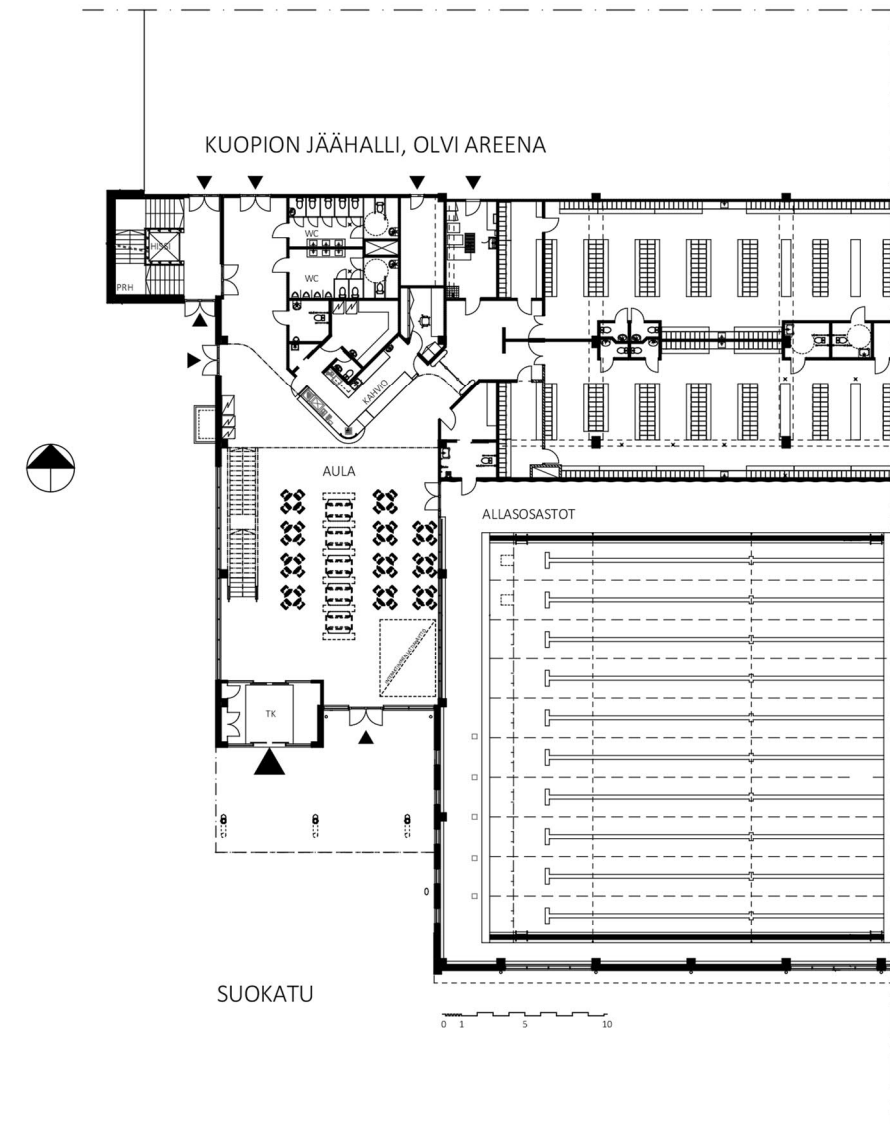
KUVIO 29. (Yllä) Kuntolaakson uimahallin sijoittuminen korttelissa. Mittakaava 1:2000.

KUVIO 30. (Oikealla) Ote pohjapiirustuksesta. Tilojen sijoittuminen aulan läheisyydessä. Mittakaava 1:500.

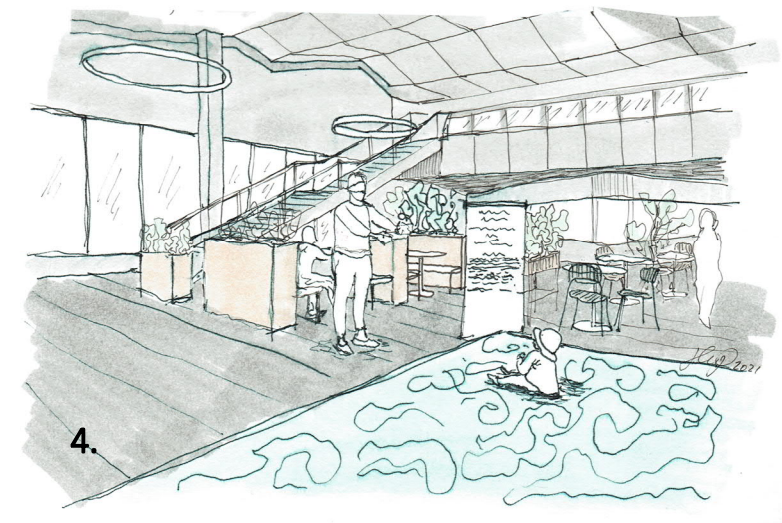
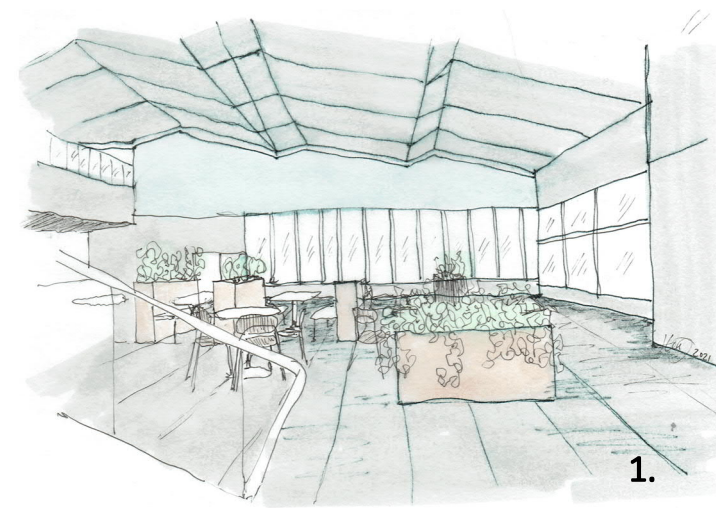
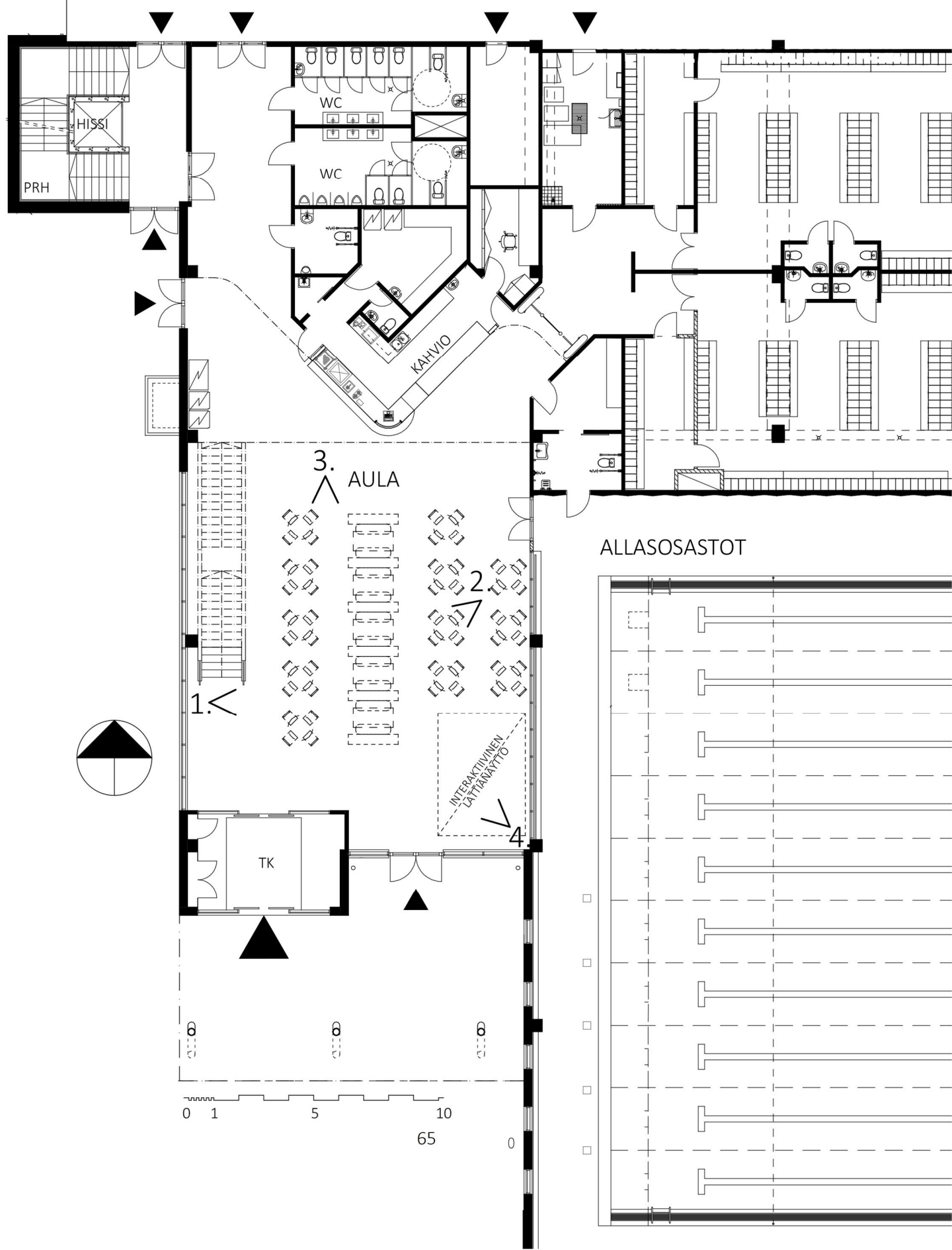
Seuraavan aukeaman kuvat:

KUVIO 31. (Vasemmalla sivulla) Pohjapiirustus mitakaavassa 1:200, jossa tekijän piirtämien vinjettikuvien sijainnit esitetty numeroin 1–4 ja kuvituksen suunta.

KUVIO 32. (Oikealla sivulla) Pienennetyt tekijän piirtämät vinjettikuvat tilasta numeroin 1–4.

”Virtaamme uimahalliin muiden ihmisten vanavedessä perheeni kanssa, kuten jokaisena perjantai-iltapäivänä. Uimahallin julkisivun valot vaihtuvat verkkaiseen tahtiin luoden kuvioita rei’itetyn metallilevyn läpi ja vesipisarat ropisevat. Kuljemme uimatojen suuntaisesti jalkakäytävää pitkin katsellen ikkunoista uimahallin tapahtumia. Pohdin, onko han uimahallissa ruuhkaa, koska sisällä allasalueella ihmisiä liikkuu tasaiseen tahtiin. Astun pääsisäänkäynnin tuulikaapin läpi aulaan ja tuttu kloorin haju sekä puheensorina on jälleen vallannut uimahallin aulan. Riisun vaistomaisesti ja vanhasta tottumuksesta heti takkini enkä muista, että uuden uimahallin aulassa kostean lämmin ilma ei hyökkää kimppuuni, vaan voisin pitää takkini pukutiloihin asti. Naurahdan mielessäni: oodi nykyaikaisille ilmanvaihtojärjestelmille. Puikkelehdin pöytäryhmien välistä ostamaan uimalipun ja en voi olla huomaamatta, että kuten aiemminkin, samat ihmiset istuvat kahvilan pöydissä. Ajattelen, että täällä tunnelma lähenee torin ilmapiiriä monin tavoin. Olen havainnut, että kuten minulla ja perheelläni, niin monella muullakin on tapana käydä uimassa totuttuun aikaan viikosta. Ja kuten mekin, moni muukin jää aulaan käynnin jälkeen oleskelemaan hetkeksi.

Vietämme totuttuun tapaan perjantaisen uimahetken allasalueen puolella ja poistun muita aiemmin paneutuakseni aulatilaan. Tällä kertaa rauhoitun heti reunalla sijaitsevan pyöreän pöydän ääreen tarkkailemaan, piirtämään ja kirjoittamaan. Huomaan, että minulla on mukavaa, viihdyn hyvin. Havainnoin, että monet istuvat kahvikupin tai vesilasien ääreen pöytiin tullessaan uimasta. Osa istuu muuten vain odottamaan, mutta kaikki tuntuvat löytävän helposti mieluisan istumapaikan. Silmäilen pöytäryhmiä ja totean, että istumapaikkoja on runsaasti, arviolta 60 kappaletta. Huomioni kiinnittyy pöydistä ja tuoleista LED-lattianäyttöön, joka tuntuu olevan aulan suosituin toiminto istumisen ja kahvin juonnin lisäksi. Näytön ääreen on kerääntynyt lapsia pelaamaan peliä, jossa jalalla täytyy koskettaa näytöllä uiskenteleviä monneja. Tutkiessa tilaa elokuinen ilta hämärtyy ulkona sateen saattelemana, mutta uimahallin aulassa on elävä ja iloinen tunnelma. (Tekijän muistiinpanot 2021)

KUVIO 33. Vinjetti numero 1. Uimahallin aula kuvattuna toiseen kerrokseen johtavien portaiden edestä allasosastoille avautuvaan lasiseinään päin. Tilassa on runsaasti huonekasveja ja puita, ja ne muodostavat osaan pöytäryhmistä suojaisia paikkoja oleskelulle. Kasvit tuovat muuten avoimeen aulaan elävyyttä ja toimivat myös yksityisyyden luojina.

Kuntolaakson uimahallin aula palvelee uimahallin lisäksi osittain myös jäähallia sekä uimahallin liikunta- ja toimitiloja. Aulan läpi voi kulkea jäähallin puolelle ja näiden kahden rakennuksen väliin limit-tyy 120-paikkainen ravintola. Aulan puolella on asiakaspalvelupiste, jossa toimii kahvio ja tilassa on noin 60–70 istumapaikkaa. Tila on kahden kerrok- sen korkuinen ja sitä kehystävät suuret lasipinnat niin Suokadulle, Hannes Kolehmaisenkadulle sekä allasosastolle. Suuret lasipinnat tuovat tilaan runsaasti valoa sekä näkymiä ja alakattopinnan taitteet korostavat julkitilamaista ilmettä. Pääsisäänkäyn- nin läheisyydestä johtaa leveät suorat porta- at toiseen kerrokseen. Aulan toiminnot keskittyvät tu- kemaan uimahallikokemusta. Pääasiallista toimin- taa aulassa on istuskelu, oleilu sekä syöminen ja juominen. Asiakaspalvelupisteen kahvila tarjoaa oi- vallisen tilaisuuden istahtaa alas syömään tai juo- maan uinnin jälkeen ja samalla voi katsella esimer- kiksi uimareita pääaltaalla. Aulan pöytäryhmiin on myös luontevaa istahtaa odottamaan uimaseuran saapumista pesu- ja pukutiloista. Odottaminen on aulassa luonteva toiminto, mutta tarjolla on myös mahdollisuus luontevaan oleiluun. Syöminen ja

juominen luovat sopivaa, paikallaan olemista vaati- vaa toimintaa ennen tai jälkeen kuntoiluun. Esimer- kiksi tällainen toiminta avaa ikkunan vuorovaiku- tuksen synnylle tilassa.

KUVIO 34. (Vasemmalla sivulla) Vinjetti numero 2. Näkymä keskeisestä pöytäryhmästä kohti toiseen kerrokseen vievää portaikkoa. Tilaa jakavat seinäk- keet luovat loosimaisia paikkoja muuten avoimeen tilaan heikentämättä avaruuden tunnetta tai estä- mällä näkymiä. Ihmiset istuvat näissä pöytäryh- missä tiiviimmin ja intiimimmin. Pöytärivien väliin jää selkeä kulku asiakaspalvelun ja pääsisäänkäyn- nin välille.

”Istun lasiseinän vieressä pyöreässä pöydässä kirjoittamassa. Nostan välillä katseeni tarkastellakseni aulaa. Kirjoitan ja taas katsahdan. Näen tutuksi käyneen perheen saapuvan puku- ja pesutiloista aulaan. Vaihdamme hymyt heidän kävellessään kohti lattianäyttöä. Emme tunne, mutta tapamme joka perjantai uimahallissa. Puheissamme olemme varmaan toisillemme se ”toinen perhe uimahallista”. Teen ajatuksen myötä oivalluksen: olin juuri äsken vuorovaikutuksessa itselleni tuntemattomiin ihmisiin. Vaikka vuorovaikutus olikin non-verbaalista, niin pystyin silti helposti tunnistamaan sen vaikutukset. Olemme tuntemattomia tuttuja.” (Tekijän muistiinpanot 2021)

Luvussa 3.2.1 käsiteltiin toiminnallista yhteisöllisyyttä, jonka todettiin muodostuvan samassa fyysisessä paikassa tapahtuvan yhteisen toiminnan kautta (Nivala 2008, 49–51). Kohteita analysoitaessa nousi vahvasti kuitenkin esille seikka, ettei yhteiseksi tai yhtenäiseksi muodostuva toiminta kuitenkaan aina tarkoita vuorovaikutuksen syntyä, jonka katsotaan olevan yhteisöllisyyden tunteen muodostumisen kannalta kriittinen reunaehto. Luvussa 3.3 tuotiin esille Taina Kalliokosken (2020)

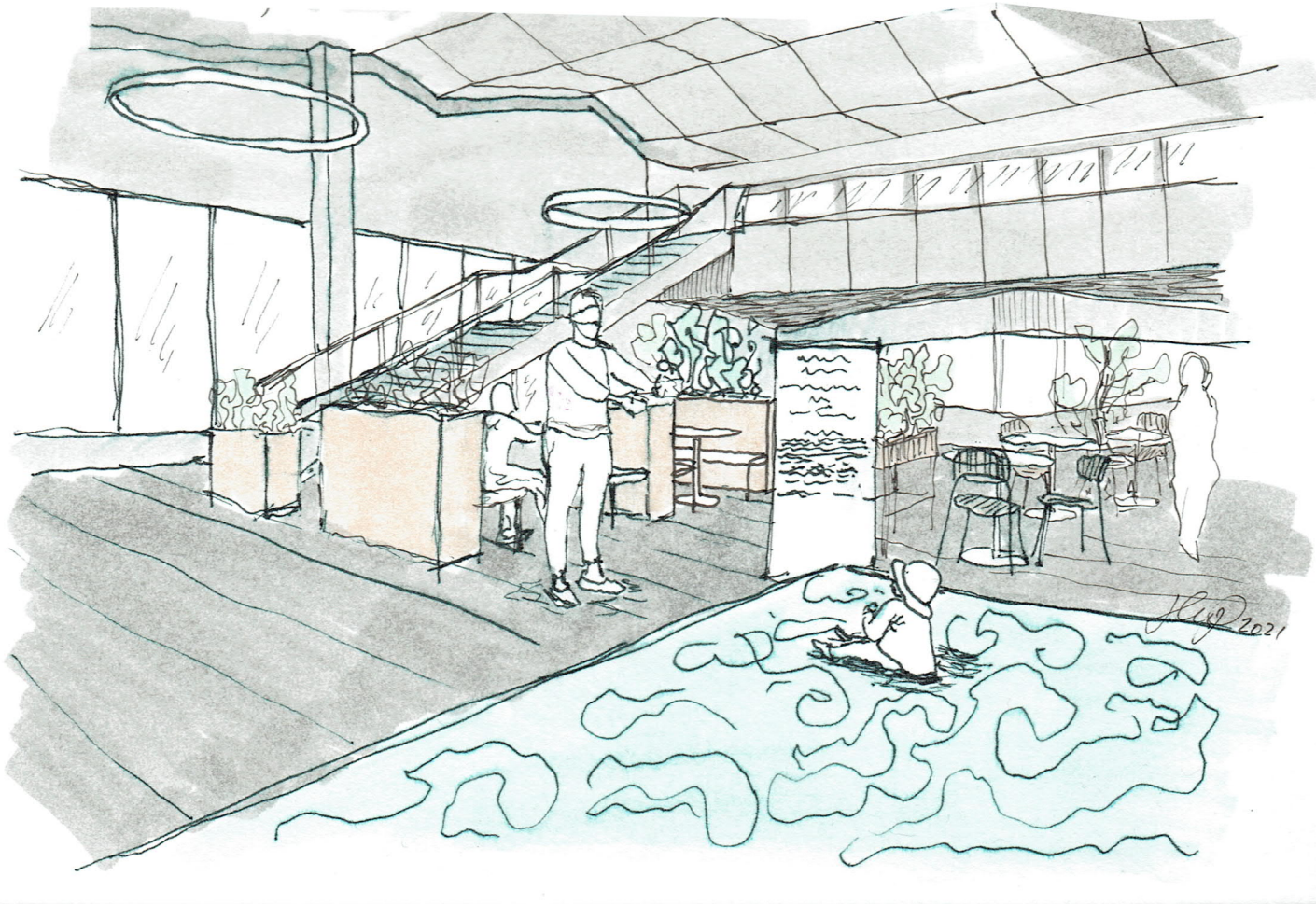
muodostama teoria yhteisöllisyyden muodostumisen rajoista, jonka yhteenvetona todettiin, ettei kokemusta yhteisöllisyydestä pääse syntymään, ellei ihmisten välille muodostu vuorovaikutusta (Kalliokoski 2020, 93). Uimahallin aulaassa tehdyn havainnoin pohjalta heräsi oivallus siitä, että toiminnan säännöllisyys voi merkittävästi lisätä mahdollisuutta vuorovaikutuksen syntyyn: kun säännöllisesti tapaa samassa tilassa ihmisiä, niin he alkavat tuntua tutuilta. Joskus sattumalta katsahtaa silmiin, ehkä jollain kerralla hieman nyökkää, kunnes tuntuu jo useamman kerran jälkeen luontevalta tervehtiä.

”Alan kiinnittää huomioni tarkemmin muidenkin aulaassa oleskelevien sanattomaan viestintään. Luulen löytäneeni muitakin tuntemattomia tuttuja. Nyökkäys ohi kulkiessa tai pieni hymy vastaan tulevalle ihmiselle. Pohdin mahdollisuutta, että paikalla on hyväntuulisia, kohteliaita ja avoimia ihmisiä. Olipa asia kummin tahansa, niin eleet synnyttävät vuorovaikutusta. Havahdun ajatuksistani, kun kuulen kahden ihmisen keskustelevan pöydästä toiseen. Mietin: mahtavaa, huutelua vieraisiin pöytiin!” (Tekijän muistiinpanot 2021)

KUVIO 35. Vinjetti numero 3. Näkymä asiakaspalvelupisteen läheisyydessä olevasta pöytäryhmästä kohti pääsisäänkäyntiä. Pöydät kulkevat tiiviinä jonoina aulan läpi kohti ulko-ovea. Loosien ja pöytäryhmien väliin jää väljä kulkuväylä, mutta pyöreät pöydät on sijoitettu tiiviimmin toistensa läheisyyteen, jolloin puhuminen pöydästä toiseen onnistuu.

KUVIO 36. Vinjetti numero 4. Näkymä allasosaston puoleisen lasiseinän ja ulkoseinän nurkkauksesta kohti portaita ja asiakaspalvelupistettä. Etualalla LED-lattianäyttö, joka tarjoaa liikunnallisia pelejä.

Kappaleessa 3.5 luotiin yhteys tilan sosiaalisen ulottuvuuden sekä tilassa olevan materian välille sekä tarkasteltiin tilaa relationaalisen tilakäsitteen avulla. Sosiaalisen ulottuvuuden todettiin olevan tulkitsijastaan riippuvainen ja tilassa olevan materian katsottiin yhdistyvän tuohon sosiaaliseen systeemiin, mikäli materiaalilla olisi jokin sosiaalisuutta tukeva funktio pääkäyttötarkoituksen lisäksi. (Kts. 3.5 Kalliokoski 2020) Materiaa tilassa ovat esimerkiksi irtokalustus, käytettävät laitteet, kiinteät kalusteet, sisustus, valaistus, pientavarat ja niin edelleen. Jan Gehlin (2010) mukaan sopivan tiivis mitoitus tilassa lisää sen elävyyttä ja parantaa houkuttelevuutta. Lisäksi Gehl (2010) toi esille toiminnan kasvattamisen reunoilta keskelle. Uimahallin aulan pöytäryhmien sijoittelun tarkastelussa esiin nousi havainto, että reunoille sijoitellut pöytäryhmät olivat kauempana toisistaan ja pöytien ympärillä oli vähemmän istumapaikkoja, mitä tilan ytimeen sijoitetuissa pöytäryhmissä. Keskeisellä paikalla olevat pöytäryhmät koostuvat pöydästä ja kahdesta penkistä, jotka on sijoiteltu istutuslaatikkoina toimivien seinäkkeiden väliin loosien tapaan. Näissä keskeisissä pöytäryhmissä istutaan hyvin lähekkäin toisia, kun taas reuna-alueille sijoitelluissa pöydissä

jokainen istuu omalla istuimellaan verrattain kaukana toisista. Reuna-alueiden pyöreiden pöytien halkaisija on myös suurempi, mitä keskeisen alueen suorakaiteiden muotoisten pöytien syvyys. Verrattaessa pöytäryhmien sisäisiä istumaetäisyyksiä kappaleessa 3.6 esiintyneisiin Edward T. Hallin (1966) teorian neljään eri vuorovaikutusetäisyyteen nousi esille havainto siitä, että keskiössä etäisyydet lähenivät henkilökohtaisen etäisyyden alarajaa (45 cm) ja reuna-alueella taas sen ylärajaa (120 cm). (Hall 1966) Myös keskiön pöytäryhmien sijoittelu seinäkkeiden väliin korostaa niiden intimimpää tunnelmaa. Pöytäryhmien tiivis sijoittelu toisiinsa nähden vaikuttaa myös antavan mahdollisuuden vuorovaikutuksen luontevalle syntymiselle pöydästä toiseen sosiaalisen etäisyyden kautta: keskustelu onnistuu luontevasti sopivalla äänenvoimakkuudella, mutta riittävän etäisyyden päässä keskustelukumppanista. Tilan istumapaikkojen monipuolinen tarjonta sekä niiden sijoittuminen aulassa näyttäytyy tilaa elävöittävänä tekijänä. Ihmisten voi olla luontevampaa löytää mieluinen paikka olemiselle, kun tarjolla on valittavana istumapaikka omaan vuorovaikutustilanteeseen sopivalla etäisyydellä toisista.

5 TARKASTELU JA POHDINTA

Diplomityön alussa asetettiin tavoitteeksi syventyä tarkastelemaan yhteisöllisyyden tunteen kokemista ja ilmenemistä julkisissa ja puolijulkisissa aulatilaisissa arkkitehtisuunnittelun näkökulmasta. Työn päätavoite on ollut tutkia yhteisöllisyyden sekä yhteisöllisyyden tunteen muodostumista ja verrata tehtyjä havaintoja yleisesti hyväksyttyihin arkkitehtisuunnittelun keinoihin ja tarkastella niitä tilan sosiaalisen ulottuvuuden vahvistamisen näkökulmasta. Lisäksi tavoitteena on pyritty muodostamaan käsitys siitä, miten ja millaisin tekijöin yksilöllä muodostuu kokemus yhteisöllisyydestä, taustoittaa arkkitehtuurin alalla jo tunnettuja yhteisöllisyyden vahvistamisen keinoja sekä soveltaa näin muodostuneen teoreettisen viitekehyksen havaintoja fenomenologis-hermeneuttisessa analyysissä.

Asetettu tutkimuskysymys oli ”Miten arkkitehtuurilla voidaan vahvistaa julkisessa aulatilassa koettavaa yhteisöllisyyden tunnetta?” ja siitä johdettu alakysymys oli ”Millaisin arkkitehtisuunnittelun keinoin voidaan pyrkiä vahvistamaan ja tukemaan julkisessa aulatilassa koettavaa yhteisöllisyyden tunnetta?”. Tässä kappaleessa tarkastellaan työssä tehtyjen johtopäätöksien ja havaintojen suhdetta työlle asetettuihin tavoitteisiin ja tutkimuskysymyksiin nähden. Koska luonteeltaan diplomityö on ollut kuvaava ja analysoiva, eikä sen ole ollut tarkoitus olla todistusvoimainen vaan ymmärrystä syventävä, niin pohdinta kuvaa havaintoja ja johtopäätöksiä reflektion kaltaisesti. Valittu strategia tutkimuksessa on pyrkinyt korostamaan tutkittavan aiheen subjektiivista tulkinnallisuutta ja erilaisia merkityksiä, joka ilmenee myös johtopäätöksissä.

Miten ja millaisin keinoin arkkitehtisuunnittelu sitten voi pyrkiä vahvistamaan julkisissa ja puolijulkisissa aulatiloissa koettavaa yhteisöllisyyden tunnetta? Ennakko-odotuksena tutkimuksen ongelman-asettelulle oli löytää vahvoja menetelmiä tai suuntaviivoja ammatillisen osaamisen tueksi. Kuitenkin teoreettisen viitekehyksen sosiologiaan nojaavan aineiston tulkinta osoitti, että yhteisöllisyyden tunteen kokeminen on kompleksista, subjektii- vista ja hyvin tulkinnallista. Se kuinka yksilötasolla kokemus yhteisöllisyyden tunteesta syntyy, riippuu yksilöstä ja ympäristöstä. Näin ollen yhteisöllisyyden tunteen kokemista ei diplomityössä pyritty läh- tökohtaisestikaan suoraviivaisesti määrittämään vaan pyrkimys oli esittää näkökulma siihen, miten kokemus yhteisöllisyyden tunteesta voi muodos- tua. Teoriassa voitiin osoittaa reunaehdot ja kaava tunteen muodostumiselle, joskin aineiston tulkin- nassa painopiste siirtyi yksilöiden välisen vuorovai- kutuksen mahdollistamiseen. Yksilöiden välisen vuorovaikutuksen syntymistä pidettiinkin yhtenä tärkeimmistä taustavaikuttajista yhteisöllisyyden tunteen kokemisen kannalta.

Yhteisöllisyyden tunteen muodostumisen ohella yhtenä tärkeimpänä lähtöoletuksena ja rajauksena työssä pidettiin yhteisöllisyyden tarkastelua toi- minnallisen yhteisöllisyyden näkökulmasta, jolloin aulatiloissa keskityttiin tarkastelemaan yhdessä olemista ja tekemistä sekä yhteisen vuorovaikutuk- sen syntyä. Analyysivaihe kuitenkin osoitti, että toi- minnallista ja symbolista yhteisöllisyyttä olisi täyty- nyt tarkastella rinnan toisiaan täydentävinä, ei niin- kään poissulkevinä. Havainto selittyy osin yksilöke- hityksen modernisaatioteorialla, jonka tuloksena yksilön on itse otettava vastuu ja määritettävä omat yhteisönsä. Havainto nostaa esille monia mahdollisuuksia laajentaa yhteisöllisyyden tunteen kokemista julkisissa ja puolijulkisissa aulatiloissa, ei vain nyt siinä hetkessä, jona yksilö on tilassa, vaan myös myöhemmin hänen poistuttuaan tilasta.

Tilan käsittäminen erilaisista näkökulmista ja erityi- sesti relationaalisen tilakäsitteen kautta oli diplo- mityön johtopäätösten kannalta oleellista, koska työssä pääasiallisesti tutkittiin ja tarkasteltiin tilaa yhteiskunnallisesti muotoutuvana, sosiaalisten suhteiden muodostamana sekä sosiaalisen ulottu- vuuden omaavana. Tilakäsitteen tarkastelu relatio- naalisen tilakäsitteen kautta avasi uudenlaisen nä- kökulman yhteisöllisyyden tunteen vahvistamiseen arkkitehtisuunnittelun keinoin, koska tilakäsittei- den tunnistaminen auttoi linkittämään tilan fyysi- sen luonteen sen sosiaaliseen ulottuvuuteen sekä nostamaan esille arkkitehtisuunnittelun kannalta tärkeitä huomioita. Sen myötä analyysivaiheen ha- vainnot ja kokemukset olivat teoreettiselta näkö- kulmalta perusteltavissa sekä linkitettävissä viite- kehykseen luontevasti. Tilakäsitteen tulkinta antoi mahdollisuuden tulkita julkisia ja puolijulkisia aula- tiloja paikkana, jossa on lähtökohtaisesti mahdolli- suus vuorovaikutukseen, jos yksilö näin haluaisi.

Sillaksi arkkitehtuurin ja yhteisöllisyyden tunnetta kuvaavan sosiologian välille rakentui ihmislähtöi- sen kaupunkisuunnittelun keinojen kautta sisätilo-

jen suunnitteluun sovelletut suunnitteluperiaat- teet. Nämä sovelletut suunnitteluperiaatteet ovat tulosta aiheen parissa tehdystä työstä. Soveltava työ yhteisöllisyyden tunteen kokemisen parissa arkkitehtisuunnittelun näkökulmasta antoi pohjan analyysivaiheelle ja fenomenologis-hermeneutti- selle analyysille kohdetiloissa. Sovellut suunnittelu- periaatteet eivät itsessään ole poikkeuksellisia ha- vaintoja arkkitehtuurin alalla, vaan pikemminkin vakiintuneita tilasuunnittelun keinoja. Diplomityön kannalta merkittävää on ollut kuitenkin niiden va- lintaperusteet ja se, miten ne linkittyvät yhteisölli- syyden tunteen vahvistamiseen arkkitehtisuunnit- telun näkökulmasta. Luontevaa jatkoa diplomiti- työlle olisikin jatkotutkimus, jossa suunnitteluperi- aatteita käytetään tilasuunnittelussa, jonka yhtenä painopisteenä on yhteisöllisyyden tunteen vahvis- taminen. Sovelletut suunnitteluperiaatteet voisivat toimia työkaluna, jossa ei etsitä yleispätevää, val- mista ratkaisua, vaan perusteltua lähtökohtaa. Myös analyysin toisinto kohteissa, joissa yhteisölli- syyden tunnetta olisi tietoisesti vahvistettu joko esitetyillä tai muunlaisin keinoin toisi arvokasta tie- toa aiheen jatkokehitykselle.

Vaikka diplomityössä on tarkasteltu ja perusteltu yhteisöllisyyden tunteen kokemiseen liittyviä seikkoja monista erilaisista näkökulmista, niin silti aiheen käsittelyn ulkopuolelle on aiherajauksesta johtuen jouduttu jättämään esimerkiksi osallistavan suunnittelun tematiikka ja käyttäjälähtöisiin kyselytutkimuksiin pohjautuvat suunnittelutavat. Diplomityön lopputuleman tavoitteeksi asetettiin lopputulosten sovellettavuus lähes millaisessa puolijulkisessa tai julkisessa aulatilassa toiminnasta riippumatta. Edellä mainitut liittyvät vahvasti arkkitehtisuunnittelutyöhön ja rakentamisen prosesseihin ja ne näyttävät mahdollistavan yhteisöllisyyden vahvistumisen. Tämän työn painopiste on kuitenkin ollut itse arkkitehtisuunnittelutyön ulkopuolella, joten siten myös näihin teemoihin ei tässä diplomityössä ole keskitytty.

Diplomityössä tehty selvitystyö, paneutuminen, perehtyminen ja yhteisöllisyyden tunteen vahvistamisen tarkastelu arkkitehtisuunnittelun näkökulmasta nivoutui fenomenologis-hermeneuttisessa analyysissä lopputulokseen, joka antoi syvenevää ymmärrystä aiheesta tavalla, jota ei muuten olisi voinut saavuttaa. Analyysin tekeminen osoitti, että

näyttää sille, että esitetyillä sovelletuilla suunnitteluperiaatteilla on merkitystä yhteisöllisyyden kokemista vahvistettaessa. Havainto ei silti poista sitä seikkaa, että yhteisöllisyyden tunteen kokeminen on subjektiivinen ja monimutkainen prosessi ja sen muodostumisen ennustaminen arkkitehtina on lähes mahdoton tehtävä. Yhteisöllisyys tarvitsee vuorovaikutusta tapahtuakseen, vuorovaikutukseen tarvitaan ihmisiä ja ihmisiä tulee ja he viipyvät, jos olosuhteet ja toiminta on kohdillaan. Analyysi osoitti hyvin selkeästi, että toiminnan jatkuvuus ja toistuvuus lisää vuorovaikutuksen ja sitä kautta yhteisöllisyyden tunteen kokemisen mahdollisuutta huolimatta siitä tuntevatko tilan käyttäjät entuudestaan toisiaan. Analyysi osoitti myös, että viipymisen pituutta lisää huomattavasti kalustuksen mahdollistama yksityinen toiminta. Yksinkertaisimmillaan pöytä ja tuoli yhdessä voivat parantaa tilassa viipymisen todennäköisyyttä verrattuna pelkään tuoliin. Tällaiset havainnot ovat pieniä yksityiskohtia tilan muodostumisesta, mutta antavat näkökulman suunnittelutyöhön. Näkökulman, jossa suunnittelutyötä tarkastellaan yksityiskohdista rakentuvana kokonaisuutena, joka tukee yhteisöllisyyden tunteen kokemista tilassa.

Yhteisöllisyys on puhuttanut ja puhuttaa jatkossakin arkkitehtuurin alalla. Tämä diplomityö on tavallaan reaktio laajempaan yhteisöllisyyskeskusteluun ja se voidaan myös tulkita yritykseksi kehittää julkisten ja puolijulkisten aulatilojen suunnittelua yhteisöllisyyden kokemista vahvistavaan suuntaan.

Toivottavasti meillä tulevaisuudessa on tiloja, joissa jokaisella on mahdollisuus taistella yksinäisyyttä vastaan ja paikkoja integroitua osaksi yhteiskuntaa ja yhteisöjä. Kaikki riippuu meistä itseltämme.

1. Sovelletut suunnitteluperiaatteet edustavat arkkitehtisuunnittelun keinoja, jotka voivat antaa tukea yhteisöllisyyden tunteen vahvistamiselle. Ne eivät kuitenkaan ole valmiita ratkaisuja vaan avoimia työkaluja suunnittelutyöhön sovellettavaksi.
2. Vuorovaikutuksen synty ja toiminnan säännöllisyys sekä jatkuvuus ovat tärkeässä roolissa yhteisöllisyyden tunteen kokemisen kannalta.
3. Yhteisöllisyyden tunteen kokeminen on subjektiivinen ja monimutkainen prosessi ja sen muodostumisen ennustaminen arkkitehtina on lähes mahdoton tehtävä.

KUVIO 37. Diplomityössä tehdyt tärkeimmät havainnot.

LÄHTEET

Aabø, Svanhild, Audunson, Ragnar & Vårheim, Andreas. 2010. Library & Information Science Research: How do public libraries function as meeting places? Oslo: Faculty of journalism, Library and information Science, Oslo University College. https://www.researchgate.net/publication/257244609_How_do_public_libraries_function_as_meeting_places. (Viitattu 17.11.2020).

arkMILL Oy. 2020. ”Projekteja: Kuopion Kuntolaakso”. Viimeksi muokattu 2020. <https://www.arkmill.fi/kuopion-kuntolaakso>. (Viitattu 19.8.2021).

Bauman, Zygmunt. 2002. Notkea moderni. Tampere: Vastapaino.

Bardhi, Fleura. & Eckhardt, Giana. M. 2012. Access-Based Consumption: The Case of Car Sharing. Journal of Consumer Research. S. 881–898.

Botsman, Rachel & Rogers, Roo. 2011. What’s Mine Is Yours – How Collaborative Consumption is changing the way we live. Harper Collins.

Campbell Mithun & Carbonview Research. 2012. National Sharing Economy Study. http://www.campbell-mithun.com/678_national-study-quantifies-reality-of-the-sharing-economy-movement. (Viitattu 12.11.2020).

Florida, Richard. 2003. The Rise of the Creative Class: And How it’s transforming work, leisure, community and everyday life. Hazard Press.

Gehl, Jan. 2010. Cities for people. Washington DC: Island Press.

Hall, Edward T. 1966. The Hidden Dimension. Garden City, New York: Anchor Books. Doubleday & Company INC. s. 113-125.

Helsingin yliopiston sosiaalitieteiden laitos. 2015. Kaupunkiaktivismi metropolin voimavarana – hanke. Saata-vissa: <https://kaupunkiaktivismi.wordpress.com/kasitteita/>. (Viitattu 8.10.2020).

Kalliokoski, Taina. 2020. Yhteisöllisyyden rajat yhteistoiminnan ja ihmisen perushyvien näkökulmasta. Akateeminen väitöskirja, Helsingin yliopiston teologinen tiedekunta. <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/314726/YHTEIS%C3%96L.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. (Viitattu 15.10.2020).

Kangaspunta Seppo, Aro Jari, Saastamoinen Mikko, Autio Minna, Hintikka Kari A. Noppari Elina, Uusitalo Niina, Heikkilä Heikki, Ahva Laura, Siljamäki Jaana, Valtonen Sanna, Lehtonen Pauliina & Mäkinen Maarit. 2011. Yksilöllinen yhteisöllisyys: Avaimia yhteisöllisyyden muutoksen ymmärtämiseen. Tampere. Tampereen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print.

Koppa, Jyväskylän yliopisto. 2021. ”Aineiston analyysimenetelmät: Hermeneuttinen analyysi”. Viimeksi muokattu 10.5.2015. <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineiston-analyysi-menetelmat/hermeneuttinen-analyysi>. (Viitattu 5.8.2021).

Kotimaisten kielten keskus ja Kielitoimisto Oy. 2020. Kielitoimiston sanakirja. Viimeksi muokattu 2020. <https://www.kielitoimistonsanakirja.fi>. (Viitattu 16.10.2020).

Kuopion kaupunki. 2021. ”Tilastotietoa Kuopiosta”. Viimeksi muokattu 16.6.2021. <https://www.kuopio.fi/fi/tilastotietoa>. (Viitattu 5.7.2021).

Kuopion museo. 2021. ”Tietoa Kuopion museo - rakennuksesta”. Viimeksi muokattu 2021. <https://kuopion-museo.fi/info/tietoa-kuopion-museo-rakennuksesta/>. (Viitattu 5.7.2021).

Lahti, Vesa-Matti, & Selosmaa, Jenni. 2013. Kaikki jakoon! Kohti uutta yhteisöllistä taloutta. Keuruu: Atena.

Lofland, Lyn. H. 1998. The Public Realm: Exploring the City’s Quintessential Social Territory. Transaction Publishers. New Jersey.

Mcmillan, David W. ja Chavis, David M. 1986. Sense of community: A Definition and Theory. Journal of community psychology. George Peabody College of Vanderbilt University.

Modeo Oy. 2021. ”Referenssit: Kuopion Kantti”. Viimeksi muokattu 2021. <https://www.modeo.fi/referenssit/kuopion-kantti/>. (Viitattu 5.7.2021)

Nivala, Elina. 2008. Kansalaiskasvatus globaalin ajan hyvinvointiyhteiskunnassa: Kansalaiskasvatuksen sosiaalipedagoginen teoriakehys. Akateeminen väitöskirja. Itä-Suomen yliopisto, Snellman-instituutti yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. https://www.academia.edu/38717598/Kansalaiskasvatus_globaalin_ajan_hyvinvointiyhteiskunnassa_Kansalaiskasvatuksen_sosiaalipedagoginen_teoriatekehys. (Viitattu 2.11.2020).

Norris, Pippa. 2001. Democratic Phoenix: Reinventing Political Activism. Cambridge: Cambridge University Press.

OpenStreetMap. 2020. Avoin karttapalvelu. www.openstreetmap.org. (Haettu 24.11.2020).

Paasivaara, Leena & Nikkilä, Juhani. 2010. Yhteisöllisyydestä työhyvinvointia. Helsinki: Nord Print Oy.

Pallasmaa, Juhani. 1996. The Eyes of the Skin: Architecture and the Senses. London: Academy Editions.

Periläinen, Tapio. 2015. Arkkitehtuurin tehtävä yhteiskunnassa. Helsinki: Neinol-kustannus.

Rainie, Lee & Wellman, Barry. 2012. The New Social Operating System. MIT Press. Cambridge.

Rappaport, Julian. 1977. Community psychology: Values, research and action. New York: Rhinehart and Winston.

Ridell, Seija. Kymäläinen, Päivi & Nyssönen, Timo. 2009. Julkinen tila tänään: Kuhinaa lomittuvilla rajapinoilla. Tampere University Press. Tampere.

”Routio, Pentti: Tutkimusmenetelmät: kirjallisuusselvitys, hermeneuttinen tulkinta”. 2015. Virtuaaliyliopisto, Taideteollinen korkeakoulu. http://www.uiah.fi/virtu/materiaalit/tuotetiede/html_files/120_kirjallisuus.html#herm. (Viitattu 5.8.2021).

Sitra. 2020. ”Yhteisöllisyys”. <https://www.sitra.fi/aiheet/yhteisollisyys/>. (Viitattu 24.11.2020).

Suomen Arkkitehtiliitto ry. SAFA. 2021. ”Ratkenneet kilpailut: Kuopion museon laajennus”. Viimeksi muokattu 2018. <https://www.safa.fi/kilpailu/kuopion-museon-laajennus/>. (Viitattu 5.7.2021).

Wittel, Andreas. 2001. Toward a Network Sociality: Theory, Culture and Society. S. 51–76.

PAINAMATTOMAT LÄHTEET

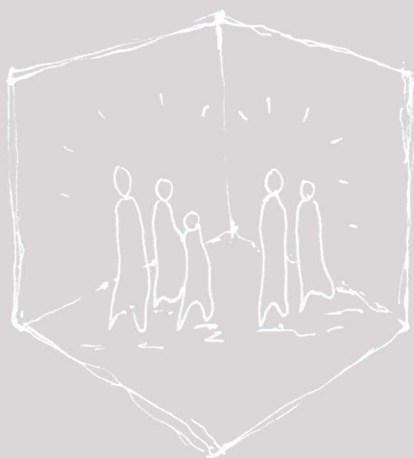
Pätynen, Heta. 2021. Muistiinpanot 29.6.2021. Saatavana tekijältä.

KUVIOT

Kuviot, joita ei tässä ole erikseen mainittu, ovat tekijän.

Kuvio 15 ja 16. Kuopion kaupunginarkisto. 2020. Ote Kuopion museon laajennuksen pohjapiirustuksesta. Alkuperäinen suunnitelma Arkkitehdit Davidsson Tarkela Oy.

Kuvio 30 ja 31. Kuopion kaupunginarkisto. 2018. Ote Kuopion uimahallin pohjapiirustuksesta. Alkuperäinen suunnitelma arkkitehtitoimisto arkMILL Oy.

2021
